

Onsdagen den 4 december

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 26 november.

§ 2 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 2012 och 2013 till socialförsäkringsutskottet samt
nr 2014 till skatteutskottet.

§ 3 Föredrogs, men bordlades åter skatteutskottets betänkande nr 58, lagutskottets betänkande nr 35, socialutskottets betänkanden nr 38, 41 och 42, trafikutskottets betänkande nr 27 samt näringsutskottets betänkanden nr 51–54.

§ 4 Sänkning av inkomstskatten, m. m.

Fortsattes överläggningen angående skatteutskottets betänkanden nr 54 och 55 samt socialförsäkringsutskottets betänkande nr 33.

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! "Strävan efter en rättvis beskattning är något som praktiskt taget varje politiskt parti kan ställa sig bakom", framhöll skatteutskottet i ett betänkande tidigare i höst, nr 44. Låt mig utifrån denna sålunda dokumenterade strävan föra fram några synpunkter som just syftar till en rättvisare beskattning.

Den första frågan gäller förvärvsavdraget. Föräldrar har i föräldrabalken ålagts en vårdnadsskyldighet gentemot sina barn. Denna skyldighet att sörja för barnets person och att utöva den uppsikt över barnet som är erforderlig gäller också om föräldrarna förvärvsarbetar. Men denna skyldighet har inte balanserats av en motsvarande rättighet. Enligt skattelagarna skall utgifter för intäkternas förvärvande i princip vara avdragsgilla. En arbetstagare har full rätt att dra av erforderliga kostnader för resor till och från arbetet. En företagare får lika självklart dra av kostnader för sina anställda i rörelsen vare sig de sysslar med den direkta produktionen, sköter om företaget eller står för annan service. Men förvärvsarbetande föräldrar med kanske flera små barn, som inte ett ögonblick kan lämnas ur sikte, har inte dessa rättigheter. Högst 2 000 kronor per år får dras av och det helt oberoende av barnens ålder, antal eller vårdbehov. Detta maximibelopp har för övrigt sänkts från 3 000 kronor per år samtidigt som barntillsynskostnaderna har stigit.

Det skall villigt erkännas att det har skett en kraftig utbyggnad av den kommunala barntillsynen, där stat och kommun står för en mycket

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

stor del av kostnaden och där föräldrarnas utgifter i motsvarande mån blir lägre. Men tillgången på platser svarar inte på något vis mot efterfrågan. Många föräldrar som inte får plats för sina barn eller av andra orsaker inte kan utnyttja den kommunala barntillsynen måste till dryga kostnader själva skaffa fram en ersättare – eller stanna hemma. Detta gäller väl alldeles särskilt de familjer som har flera små barn. Där är ju vård i hemmet ofta det enda realistiska alternativet.

Det är naturligtvis omöjligt för de flesta föräldrar som har flera barn att betala ut en någorlunda marknadsmässig ersättning så länge som det måste ske med redan beskattade medel.

Herr talman! Daghemsvård av tre barn i en familj kan nästa år beräknas kosta betydligt mer än 50 000 kronor. Jag nämner detta bara för att visa att vården av barnen i deras hem borde kunna hävda sig riktigt bra, om vi fick en rättvisare familjepolitik och en familjebeskattnings som medgav större valfrihet.

Skall talet om kvinnans, om familjens valfrihet bli en realitet också i de familjer som har flera barn måste föräldrar få dra av sådana kostnader som är absolut nödvändiga för att de skall kunna förvärvsarbeta. Infördes ett sådant förvärvsavdrag för nödvändiga och styrkta barntillsynskostnader, som överstiger det nuvarande förvärvsavdraget på 2 000 kronor, skulle föräldrarna få betydligt större möjligheter att betala den ersättning som krävs för att dagmamman, praktikanten eller barnvårdaren ska ställa upp. Naturligtvis måste det sättas en gräns för den avdragsrätten, lämpligen vid vad motsvarande vård faktiskt skulle kosta i daghem eller familjedaghem.

Men avdragsrätt skulle gynna höginkomsttagare, sade herr Carlsson i Vikmanshyttan i gårdagens debatt. Annars ställde han sig, som jag uppfattade det, positiv till tanken på ett utvidgat förvärvsavdrag. Men det är inte korrekt att säga att ett sådant avdrag skulle gynna framför allt höginkomsttagare.

Den bristfälliga avdragsrätten i dag missgynnar nämligen framför allt låginkomstfamiljer som har flera barn eller av annan anledning inte kan utnyttja den kommunala barntillsynen. Jag skall visa det med ett exempel. Låt oss ta en utpräglad lågavlönad familj med flera små barn där mannen tjänar 30 000 kronor. Hustrun vill också ta ett förvärvsarbete, och för att det skall bli möjligt måste man betala en ersättare 1 000 kronor i månaden, vilket inom parentes sagt är en mycket låg lön. Men hustrun i det här fallet måste då tjäna minst 27 000 kronor för att arbetsbytet skall gå ihop efter skatt och bortfallna bostadstillägg. I en annan familj med högre inkomst som inte får bostadstillägg räcker det att hustrun tjänar 21 000 kronor för att arbetsbytet skall gå jämnt upp. Inte minst av omtanke om de låginkomsttagare som har för många barn för att kunna utnyttja den kommunala barntillsynen är det utomordentligt angeläget med en utvidgad avdragsrätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid skatteutskottets betänkande nr 54 fogade reservationen 11 av herrar Magnusson i Borås

och Nilsson i Trobro, som innebär krav på skyndsamt förslag till lagstiftning i denna fråga.

Valfrihet borde också innebära att föräldrar inte av tvingande ekonomiska skäl måste förvärvsarbета, även om de hellre skulle vara hos barnen och kanske skulle göra en lika stor samhällsinsats där. Jag vill bara här notera att den provisoriska skatteomläggning som vi nu diskuterar innebär ytterligare en relativ försämring för många barnfamiljer där ena maken är hemma hos barnen. Detta sker just genom att den särskilda skattereduktionen på 250 kronor inte tar någon som helst hänsyn till försörjningsbördan. Ett barnlöst par med ända upp till 36 000 kronor var i inkomst kan få särskild skattereduktion; de får alltså tillsammans 500 kronor. Men om en barnfamilj skall leva på en enda inkomst, säg 39 000 kronor, får den familjen inte ett öre i skattereduktion – trots att betydligt fler skall leva på en betydligt lägre inkomst.

Motsvarande gäller utskottsmajoritetens förslag om en begränsad avdragsrätt för sjukförsäkringsavgiften.

Herr talman! Jag vill här bara stryka under hur viktigt det är att skatteutredningen i sitt fortsatta arbete verkligen beaktar barnfamiljernas lägre skatteförmåga. Herr Magnusson i Borås har för övrigt redan behandlat de här frågorna.

Jag skall ta upp ytterligare en fråga, som gäller sambeskattningen av s. k. B-inkomster. Jag har motionen 148 velat peka på en möjlighet att förbättra det nu gällande systemet. Enligt gällande skatteregler skall B-inkomster särbeskattas om de understiger 2 000 kronor. Men överstiger B-inkomsterna 2 000 kronor sambeskattnas de från första kronan. Detta kan få ganska drastiska effekter.

Låt oss ta en familj där mannen tjänar 40 000 kronor och hustrun deltidsarbetar med en inkomst av 20 000 kronor. Hustrun har dessutom en B-inkomst på knappt 2 000 kronor, som skall särbeskattas och då belastas med en skatt av 740 kronor. Men om denna inkomst stiger med 100 kronor till 2 100 kronor, ökar skatten med 580 kronor därför att den då skall sambeskattnas från allra första kronan. Det blir alltså en marginalsatt på 580 procent. Först när B-inkomsten i detta fall överstiger 3 500 kronor får hustrun behålla lika mycket som när B-inkomsten belöpte sig till knappt 2 000 kronor.

Det kan bli ännu mera drastiska konsekvenser om mannen t. ex. har 75 000 kronor i inkomst. Då behöver hustrun i detta fall öka sin B-inkomst från 2 000 till 4 700 kronor för att få behålla lika mycket som förut. Detta kan naturligtvis inte betraktas som tillfredsställande. Många som sambeskattnas har B-inkomster uppgående till ungefär dessa belopp och drabbas av de ofullkomliga bestämmelserna. Denna tröskeleffekt skulle kunna undvikas om B-inkomster till den del de understeg 2 000 kronor alltid särbeskattades.

Men detta skulle vara ett skatteundandragande som inte kan accepteras, sade herr Wårnberg i gårdagens debatt i denna fråga. Jag tycker att det är ett mycket märkligt resonemang. Om paret i fråga var ogift och saknade

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

barn, skulle mannen och kvinnan självfallet beskattas var för sig, hur höga B-inkomster de än hade. Men om de gifter sig eller sammanbor och får barn, skall de helt plötsligt drabbas av en högre skatt på B-inkomsterna. Jag tror att det är mycket svårt att övertyga dem om att det är något slags högre skatterättvisa som ligger bakom de nuvarande bestämmelserna.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 14 vid skatteutskottets betänkande nr 54, där det hemställs att motionen 148 måtte överlämnas till skatteutredningen för beaktande.

Herr HYLINDER (fp):

Herr talman! Endast några få ord i anslutning till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 33, med anledning av att jag sedan ett flertal år tillbaka tillsammans med några kamrater från folkpartiet motionerat om en minskning av den tröskeleffekt som uppstår genom det höga avdraget i anledning av pensionärers extrainkomster vid beräkningen av det kommunala bostadstillägget. Som de som var med i andra kammaren minns lyckades vi genom framstötter från bl. a. mig själv få det dåvarande avdraget på 67 procent eller två tredjedelar av sidoinkomsten sänkt till den nivå som i dag gäller, dvs. 50 procent av sidoinkomster som överstiger ett visst belopp.

I den av utskottsmajoriteten tillstyrkta propositionen föreslås att avdraget på KBT skall minskas med en tredjedel av sidoinkomster överstigande 2 000 kronor för enskilda och 1 500 för gifta pensionärer. Detta hälsar jag med tillfredsställelse. Egentligen borde man kunna hoppas att denna tröskeleffekt ytterligare minskas.

Jag har tillsammans med herr Carlström väckt motionen 995 med hemställan om att ifrågakarande avdrag skall minskas från hälften till 30 procent av sidoinkomsten. Herrar Westberg i Ljusdal och Jonsson i Mora har i motionen 1312 begärt förslag till ändring av lagen om allmän försäkring så att de prövningsfria beloppen för sidoinkomster skulle höjas, och det är ett förslag i samma syfte, dvs. att effekterna inte skulle bli så svåra för vederbörande pensionärer. Faktum är att nuvarande regler har inneburit att pensionärer med extra inkomster i vissa skikt inte fått behålla mer än några tiotus av en tusenlapp.

Jag kan med tacksamhet notera att de intentioner som framförts i de här motionerna har blivit tillgodosedda i propositionen och i utskotts-betänkandet. Det är ju en kuriositet, som väl inte är ovanlig här i kammaren, att man får syftet med framställningar tillgodosett men att motionerna sedan blir avstyrkta, och så är det även i det här fallet.

Herr talman! Jag ber att få upprepa det yttrande som jag fällde i socialförsäkringsutskottet när vi behandlade det här förslaget, och det var: Äntligen! Jag tycker att vi kan notera med tillfredsställelse att vi äntligen har fått detta förslag med förmånligare avtrappningsregler på riksdagens bord.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Det låter väldigt bestickande när fru Troedsson säger att den kostnad man har för att se efter sina barn ju är en kostnad för intäkternas förvärvande och egentligen borde vara avdragsgill. Man kan till nöds hålla med henne – vederbörande kan alltså inte skaffa sig någon inkomst om inte någon annan ser efter barnen. Jag har ingenting att invända mot det resonemanget.

Men då kommer vi in på den stora principfrågan: Skall privata levnadsomkostnader vara avdragsgilla? De kostnader man har för sin familj har hitintills alltid betraktats som privata levnadsomkostnader. Om barn-tillsynskostnader skall vara avdragsgilla kan man säga: Jag kan heller inte tjäna någonting, om jag inte får mat – då borde alltså matkostnaderna också vara avdragsgilla. Jag kan inte tjäna någonting, om jag inte har en hygglig bostad att gå hem till – då borde också bostadskostnaderna vara avdragsgilla. Jag kan inte arbeta, om jag inte har kläder av ett visst slag – då borde också klädkostnader vara avdragsgilla. Så här kan man i princip hålla på att räkna upp den ena kostnaden efter den andra som borde vara avdragsgill.

Nåväl, säger man, ni har ju ändå accepterat att barnkostnaderna är en extra kostnad för intäkternas förvärvande, eftersom det finns ett förvärvsavdrag i vår nuvarande beskattning. Det är alldeles riktigt, men förvärvsavdraget tillkom under en tid då vi hade sambeskattnings och då ett gift par fick dubbla ortsavdrag, även om bara en av makarna arbetade. Om den andra maken också gick ut och arbetade, fick de inget mera ortsavdrag för det, och därmed låg det i sakens natur att det kunde vara rimligt att ha det här s. k. förvärvsavdraget.

Sedan har vi genomfört den obligatoriska särbeskattnings, som betyder att var och en skall ha sitt eget ortsavdrag. Vi har ingen sammankoppling mellan makarna mer än i fråga om den obligatoriska sambeskattnings på förmögenhetsinkomster. För övrigt har vi en obligatorisk särbeskattnings, där var och en betalar skatt för sin inkomst och var och en har sitt eget grundavdrag. Om sedan den ena eller den andra av makarna har kostnader för barn är de inte avdragsgilla.

I det här läget skulle man väl ha slopat förvärvsavdraget, men det hade blivit en så stor skattehöjning för de familjer som tidigare hade förvärvsavdrag och där bara en hade arbete, att man inte kunde ta den, utan lät förvärvsavdraget vara kvar. Det är anledningen till att vi har det.

Fru Troedsson säger att det är låginkomsttagaren som får lida för detta i stället för höginkomsttagaren, som vi har sagt. Nej, jag tror att fru Troedsson har fel därvidlag. Fru Troedsson vill att man skall få avdrag upp till den verkliga kostnaden – med en spärr som ligger så högt att den är ointressant. Då tror jag att den som har verkligt stora inkomster kommer att skaffa sig en hemhjälp som kostar mycket, mycket mer än den lilla inkomsttagaren har råd med; hur många avdrag hon än får har hon inte råd att skaffa sig en så dyr hemhjälp.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Det kommer alltså att bli inte bara tillsyn av barn utan tillsyn av barn på ett helt annat sätt och kanske tillsyn av hemmet. Vilken taxeringsmyndighet skall gå i de olika hemmen och kontrollera om vederbörande ser efter barnen eller lagar mat åt andra eller städar osv. Det finns ingen taxeringsmyndighet i världen som duger till det. Därför har man fortfarande kvar den här schabloniseringen.

Det finns alltså ett förvärvsavdrag upp till 2 000 kronor, som slår orätt i många fall. Det är t. o. m. så att man i åtskilliga fall inte har 2 000 kronors kostnader därför att mormor eller farmor eller någon annan ser efter ungarna. När ungarna är i den åldern att de går i skolan och ingen ser efter dem alls, har man inga kostnader. Det finns ingen möjlighet för någon taxeringsnämnd att säga vem som har kostnaderna, och därför behåller man schablonmetoden.

När det gäller sambeskattningen av kapitalinkomster över 2 000 kronor vidhåller jag att om vi genomförde fru Troedssons förslag, skulle det bli en verklig källa till skatteflykt. Kapitalinkomsterna finns nu hos en av makarna. De skulle omedelbart flyttas över, intill 2 000 kronor, på den andra, för då skulle man ju slippa undan skatten. Det skulle alltså ske i alla svenska familjer – och dumma vore de annars – om fru Troedssons förslag ginge igenom. Därmed tror jag mig ha motiverat mitt påstående att det gäller ett skatteundandragande, som naturligtvis då vore lagenligt.

Vidare säger fru Troedsson att om dessa personer vore ogifta, skulle de förmodligen få 2 000 kronor var i avdrag. Ja, visst får de det, det är alldeles riktigt. Vi har fortfarande särbeskattnings och den slår igenom här också. Avdraget får göras per person och när det gäller gifta räknar vi dem som en enhet. Det är omöjligt för oss att se efter om människor bor ihop eller inte, utan här gäller alltså äktenskapet som sådant. Vi har då en klar linje; det finns någonting att ta på, ett kriterium.

Med detta tycker jag att jag har bemött fru Troedssons tal att vi har skatteorättvisa i dag. Det har vi inte, utan vi försöker få någorlunda rättvisa på den här punkten. Med bevarande av det skattesystem vi har försöker vi förhindra alltför stor skatteflykt.

Fru TROEDSSON (m):

Herr talman! Herr Wörnberg säger att det är privata levnadskostnader när det är fråga om sådana barntillsynskostnader som är absolut erforderliga för att föräldrarna skall kunna förvärvsarbeta och ändå uppfylla sina vårdnadsskyldigheter. Jag kan inte inse att det skulle förhålla sig så, även om jag vet att dagens lagstiftning utgår från den uppfattningen.

Det är ju ett samhällsintresse av allra högsta rang att barnen får erforderlig vård vare sig föräldrarna förvärvsarbetar eller inte. Då tycker jag att även skattelagstiftningen bör ta hänsyn till detta. Det är kanske egalt om man är bättre eller sämre klädd när man går till sitt förvärvsarbete eller om man äter mer eller mindre dyrbar mat. Men det är icke egalt från samhällets synpunkt om barnen får den vård de behöver eller inte.

Därför tycker jag att det är hög tid att man verkligen – om man nu menar allvar med talet om familjens valfrihet – möjliggör detta genom att medge avdrag för nödvändiga barntillsynskostnader.

Det är inte heller så, herr Wärnberg, att detta skulle gynna höginkomsttagarna. Avdragsrätten skulle nämligen bero på barnens vårdbehov och ålder, inte, som nu i viss mån är fallet, på föräldrarnas inkomster.

Det nuvarande beloppet, 2 000 kronor, motsvarar en utgift på mindre än 200 kronor i månaden. Jag trodde att socialdemokraterna av hela sin själ verkade för att få upp låginkomsterna till rimliga nivåer. Men det här är ju ett avdrag som verkligen är ägnat att bibehålla hemhjälp och barntillsyn som mycket lågt avlönad verksamhet.

Sedan helt kort några ord om B-inkomster.

Det är inte meningen att man skall kunna skattefuska här. Vad jag eftersträvat med min motion är ju att B-inkomster på sammanlagt 2 000 kronor för en familj skall särbeskattas. Även om vederbörande har högre inkomst än så skall alltså ett grundbelopp på 2 000 kronor alltid bli föremål för särbeskattning. Och jag vidhåller att det från skatterättsvisynpunkt känns viktigt för många att få ett intryck av att samhället tar hänsyn till skattebetalarnas skatteförmåga och inte utgår från vad som är enklast från samhällets synpunkt. Även om det skulle medföra ett visst skattebortfall i dagens läge måste det ändå vara viktigt att man behandlar gifta och ensamstående efter så långt möjligt samma skatteregler.

Överläggningen var härmed slutad.

Skatteutskottets betänkande nr 54

Punkten 1

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Hemställan

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motionen nr 1891 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i motionen nr 1891 av herr Hermansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde röst-

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 314
Nej – 18
Avstår – 1

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av 1:o utskottets motivering, 2:o utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 1 av herr Andersson i Knäred m. fl. samt 3:o den i reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro anförda motiveringen, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Magnusson i Borås begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering även beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående motiveringen beträffande skatteutskottets betänkande nr 54 punkten 1 antar reservationen nr 1 av herr Andersson i Knäred m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 85
Nej – 50
Avstår – 196

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren godkänner skatteutskottets motivering beträffande punkten 1 i betänkandet nr 54 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 1 av herr Andersson i Knäred m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 181
Nej - 85
Avstår - 67

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284
Nej - 49

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro i motsvarande del samt 3:o) det av herr Berndtson under överläggningen framställda yrkandet om bifall till propositionens förslag i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Magnusson i Borås begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Berndtson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 3 antar reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro i motsvarande del röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit det av herr Berndtson under överläggningen framställda yrkandet om bifall till propositionens förslag i motsvarande del.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 54
Nej - 27
Avstår - 253

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285
Nej - 49

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationerna nr 6, 8 och 9 av herr Andersson i Knäred m. fl. samt 3:o) utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 7 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Josefson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 4 antar reservationerna nr 6, 8 och 9 av herr Andersson i Knäred m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 7 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Onsdagen den
4 december 1974

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 100
Nej - 50
Avstår - 184

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationerna nr 6, 8 och 9 av herr Andersson i Knäred m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 182
Nej - 100
Avstår - 52

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Andersson i Knäred m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Andersson i Knäred m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 229
Nej - 104

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Punkten 6

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 7 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 7 a röstas ja,
den det ej vill röstas nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservationen nr 11 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 283

Nej – 50

Punkten 7 b

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 8 a och c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 8 b, d och e

Kammarken biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 9 röstas ja,
den det ej vill röstas nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservationen nr 14 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284
Nej - 50

Punkten 10 a

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 10 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 10 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285
Nej - 49

Punkten 11 a

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11 b och c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkterna 11 b och c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 284

Nej – 49

Punkten 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 167

Nej – 167

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan fru af Ugglas (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 17 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Punkterna 13 a och c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 18 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkterna 13 a och c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 18 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285
Nej - 49

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Punkten 13 b

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av herr Mundebo, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mundebo begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 13 b röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av herr Mundebo.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mundebo begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265
Nej - 32
Avstår - 36

Punkterna 13 d och 14 a

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 14 b

Herr TALMANNEN yttrade: Utskottets hemställan vid denna punkt företas till avgörande med iakttagande av den uppdelning som tillämpats i reservationerna nr 21 och 22.

Begäran om utredning beträffande en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 21 av herr Magnusson i Borås m. fl, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 14 b, såvitt avser begäran om utredning beträffande en differentiering av den allmänna arbetsgivaravgiften, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 21 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167

Nej - 167

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, nedlade herr talmannen i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Molin (fp) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 21 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Begäran om förslag till förhöjd avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för egenavgift enligt förordningen om allmän arbetsgivaravgift

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 54 punkten 14 b, såvitt avser begäran om förslag till förhöjd avdragsrätt vid inkomstbeskattningen för egenavgift enligt förordningen om allmän arbetsgivaravgift, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 22 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284

Nej - 50

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Skatteutskottets betänkande nr 55

Utskottets hemställan bifölls.

Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 33

Punkten 1

Herr TALMANNEN anförde: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

H e m s t ä l l a n

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i reservationen nr 1 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. och reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit hemställan i reservationen nr 1 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. och reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 183
Nej – 150

M o t i v e r i n g e n

Utskottets motivering godkändes.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Olsson i Stockholm.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av
inkomstskatten,
m. m.*

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 316

Nej - 18

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkterna 5 och 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 4 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 33 punkterna 5 och 6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 4 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 315

Nej - 18

§ 5 Sänkning av den allmänna pensionsåldern, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 32 i anledning av propositionen 1974:129 med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och om lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern, såvitt nu är i fråga, jämte motioner.

I propositionen 1974:129 hade Kungl. Maj:t (socialdepartementet) föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
2. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,
3. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension.
4. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,

5. lag om ändring i militärsättningsförfordningen (1950:261),
6. lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975-1979 till försäkringen för tilläggspension.

I den under punkten 1 föreslagna ändringen i lagen om ändring i lagen om allmän försäkring (AFL) ingick också ett förslag till ändring av 18 kap. 20 § nämnda lag. Förslaget i denna del behandlade utskottet i sitt betänkande 1974:38.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”Propositionen innehåller förslag om avsevärda förbättringar av folkpensionsförmånerna och om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år. Reformerna för folkpensionärerna omfattar höjningar av folkpensionens grundbelopp, höjda pensionstillskott för dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp, bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer samt förbättrade handikappersättningar och vårdbidrag inom folkpensioneringen.

Det i propositionen framlagda reformprogrammet skall enligt förslaget träda i kraft under åren 1975 och 1976. Reformkostnaderna uppgår till över 3 miljarder kr. med ungefär lika fördelning på pensionsålderssänkningen och de förbättrade folkpensionsförmånerna. Reformerna skall finansieras genom höjningar av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift.

En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år föreslås träda i kraft den 1 juli 1976. Vid samma tidpunkt skall genomföras ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i en allmän pensionsgräns vid 65 år. Frågan om den rörliga pensionsåldern behandlas nu med förtur av pensionsålderskommittén i dess fortsatta arbete med sikte på en proposition därom till nästa års riksdag. Genom den föreslagna tidpunkten för ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen skapas tidsmässigt utrymme för arbetsmarknadens parter att genomföra de anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal som måste komma till stånd i samband med sänkningen av den allmänna pensionsåldern och som då också kan samordnas med den viktiga frågan om en rörlig pensionsålder.

De i propositionen föreslagna förbättringarna av folkpensionsförmånerna omfattar i första hand höjningar av folkpensionens grundbelopp den 1 januari 1975. Folkpensionen höjs då från 90 till 95 % av basbeloppet för ensam pensionär och från 140 till 155 % av basbeloppet för pensionärspär. Det betyder vid nuvarande basbelopp en höjning av folkpensionens årsbelopp med 425 kr. för ensam pensionär och med ca 635 kr. för var och en av två makar. Den större höjningen för makar är avsedd att minska skillnaden mellan giftas och ogiftas folkpensionsförmåner.

För dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp skall utgå fortsatta

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

pensionstillskott. I enlighet med pensionsålderskommittén föreslås den årliga höjningen av dessa tillskott fr. o. m. den 1 juli 1976 bli 4 % av basbeloppet för ensam pensionär och för var och en av två makar i stället för enligt tidigare riksdagsbeslut 3 %. Den garantinivå som pensions- tillskotten skall ge höjs successivt från 30 % till 45 % av basbeloppet. Pensionstillskottens höjning blir därigenom vid nuvarande basbelopp 340 kr. om året fr. o. m. den 1 juli 1976 och för en femårsperiod därefter.

En fråga som är särskilt angelägen gäller bättre pensionsförmåner för unga invalider. Det förslag härom som läggs fram på grundval av pensionsålderskommitténs betänkande innebär att pensionstillskotten fr. o. m. den 1 juli 1976 fördubblas för förtidspensionärer utan ATP eller med låga ATP-belopp, vilket får särskild betydelse för dem som invalidiserats i unga år. Pensionstillskottens garantinivå för dessa grupper stiger enligt förslaget successivt till 90 % av basbeloppet. De får därigenom en kraftig ökning av sina pensionstillskott den 1 juli 1976 och sedan en årlig höjning av pensionstillskotten med 680 kr. under en fem- årsperiod vid nuvarande basbelopp.

Gynnsammare regler skall enligt förslaget fr. o. m. den 1 juli 1975 gälla för de särskilda folkpensionsförmåner som utgår till handikappade i form av invaliditetsersättning, invaliditetstillägg och vårdbidrag. De nuvarande invaliditetsersättningarna och invaliditetstilläggen sammanförs till en ny förmån med benämningen handikappersättning. Både i fråga om denna förmån och vårdbidraget till föräldrar som vårdar handikappade barn hemma innebär förslaget mildare regler som ger flera handikappade än nu möjlighet att få ersättning för vårdinsatser och merkostnader på grund av handikappet. Bl. a. skall döva – liksom redan nu blinda – alltid kunna få handikappersättning. Vårdbidraget höjs den 1 juli 1976 till samma belopp som förtidspensionerna.

Pensionsreformerna skall finansieras genom höjning av arbetsgivarnas och egenföretagarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift. För att skapa finansiellt utrymme för en kommande skattesänkning föreslås samtidigt en höjning av socialförsäkringsavgiften som innebär att finansieringen av folkpensionerna skattevägen relativt sett kan minskas. Socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen höjs från nuvarande 3,3 % till 4,2 % för år 1975 och till 4,7 % för år 1976 och beräknas för år 1977 bli 5,3 %. ATP-avgiften höjs från 11 % till 11,75 % fr. o. m. år 1977."

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1974:1871 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari – under 1–5, 7 och 8 – hemställts att riksdagen i anledning av propositionen 1974:129 skulle besluta

1. i första hand

att med bifall till propositionens förslag om sänkning av den allmänna

pensionsåldern till 65 år i enlighet med förslaget i motionen 1974:1298 reformen skulle träda i kraft den 1 januari 1975,

att förslaget i propositionen om höjd ATP-avgift till 11,75 % skulle träda i kraft den 1 januari 1975,

i andra hand, därest detta förslag ej vann riksdagens bifall,

att sänkning av den allmänna pensionsåldern skulle träda i kraft den 1 januari 1976 och att propositionens förslag om höjning av ATP-avgiften till 11,75 % skulle träda i kraft den 1 januari 1976,

2. att inom gruvindustrin sysselsatta arbetare genom lagstiftning skulle tillerkännas en fastställd pensionsålder vid 60 år samt att hos regeringen hemställa om att utarbeta och för riksdagen framlägga förslag härom,

att hos regeringen jämväl hemställa om skyndsam utredning och förslag om vilka andra grupper av arbetare med tunga, hälsofarliga och pressande arbeten, som likaledes borde komma i åtnjutande av motsvarande lägre pensionering och framlägga förslag härom,

3. att anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott med den ändringen att 2 och 2 a §§ skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att uppräknningen av pensionstillskotten skulle påbörjas redan den 1 januari 1975 och att riksdagen under våren 1975 skulle föreläggas förslag till de anslagsuppräknningar som föranleddes härav samt att pensionstillskottet till ålderspension den 1 juli 1981 skulle uppgå till 52 % av basbeloppet och förtidspensionärernas tillskott vid samma tid skulle motsvara 98 % av basbeloppet,

4. att anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring med den ändringen att 9 kap. 3 § skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande att handikappersättning skulle utgå med 80 %, 60 % eller 40 % av basbeloppet, allt efter hjälpbehovets omfattning, att ersättning till blind skulle utgå med 80 % respektive 40 % av basbeloppet och att försäkrad som var döv eller gravt hörselskadad skulle vara berättigad till ersättning med 40 % av basbeloppet,

5. att uttala sig för ytterligare utredning och förslag om målsättning för en fortsatt standardförbättring av folkpensionsförmånerna, så att dessa uppnådde lägst 65 % av genomsnittlig industriarbetarinkomst,

7. att hos regeringen hemställa om initiativ i syfte att få en översyn av utformningen av gällande författningstext i förenklande riktning, inbegripet frågan om utredning om att förtidspensioneringen reformerades till att bli en självständig och från övriga förmåner åtskild pensionsform,

8. att hos regeringen hemställa om att till 1975 års vårriksdag framlägga förslag om de anslagsuppräknningar, som följde av ett bifall till under punkten 3 i denna motion framställda yrkanden rörande ändring i förslag till ändring i lag rörande pensionstillskott, samt under punkten 4 framställt förslag om normerna för handikappersättning, varvid förslagen i princip borde utformas enligt vad i motionen anförts.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

1974:1883 av herr Carlshamre m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen skulle besluta att oavkortat vårdbidrag till föräldrar som vårdade handikappade barn beloppsmässigt skulle motsvara förtidspension från folkpensioneringen inklusive dubbelt pensionstillskott fr. o. m. den 1 juli 1975,

1974:1884 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen vid sin behandling av propositionen 1974:129 beslutade

1. att den föreslagna sänkningen av den allmänna pensionsåldern skulle träda i kraft den 1 januari 1976,

2. att hos Kungl. Maj:t anhålla om att förslag till nya övergångsbestämmelser för dem som begärt förtida uttag av pension skulle föreläggas riksdagen i god tid före pensionsålderssänkningens ikraftträdande,

3. att avslå yrkandet om höjning av socialförsäkringsavgiften till den del denna var avsedd att bidra till finansiering av skatteomläggningen,

4. att uttala sig för en översyn av pensionssystemets regler i syfte att åstadkomma ett enklare och för pensionärerna smidigare och rättvisare system med en garanterad minimistandard för alla pensionärer,

1974:1885 av herr Ringaby m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1974:129 skulle avslå det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension,

1974:1886 av herr Ringaby m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen med avslag på propositionen 1974:129 i motsvarande del beslutade att avgift till folkpensioneringen skulle för år 1975 utgå med tre och sju tiondels procent,

1974:1887 av fru Troedsson m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1974:129 hos Kungl. Maj:t begärde förslag till vårriksdagen 1975 syftande till att de som uppbar partiell förtidspension skulle kunna tillgodoräkna sig pensionspoäng på sina sidoinkomster i kombination med förtidspensionen eller på likvärdigt sätt om detta medförde en högre ålderspension för de försäkrade i fråga än de eljest skulle kunna få,

1974:1890 av herr Fälldin m. fl. vari hemställt bl. a. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning beträffande lättnader i företagares och fria yrkesutövares egenavgifter till socialförsäkringarna, i första hand genom införandet av ett avgiftsfritt bottenbelopp,

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1974:63 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställt att riksdagen fattade principbeslut om sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år att träda i kraft snarast, dock senast den 1 januari 1976,

1974:81 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställt att riksdagen skulle

A. besluta sig för att genom lagstiftning tillerkänna gruvarbetarna en fastställd pensionsålder vid 60 år, samt att hos regeringen hemställa om att utarbeta och för riksdagen framlägga förslag härom,

B. jämväl hos regeringen hemställa om skyndsam utredning och förslag om vilka andra grupper av arbetare med tunga, hälsofarliga och pressande arbeten, som likaledes borde komma i åtnjutande av motsvarande lägre pensionering, och framlägga förslag härom,

1974:107 av fru Wiklund (c) och herr Nilsson i Tvärålund (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om översyn av lagen om allmän försäkring, syftande till att den som hade partiell förtidspension skulle kunna tillgodoräknas pensionspoäng för inkomst av förvärvsarbete,

1974:411 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c),

1974:413 av herr Ringaby m. fl. (m),

1974:673 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställt att riksdagen skulle

1. fatta principbeslut om sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år att träda i kraft snarast, dock senast den 1 januari 1976,

2. uttala att alla borde ha rätt till rörlig pensionsålder, dvs. att inom vissa ramar själva bestämma tidpunkten för sin pensionering, och att alla dessutom borde ha möjlighet att stegvis minska sitt yrkesarbete och få delpension,

1974:674 av herrar Henmark (fp) och Petersson i Röstånga (fp),

1974:1292 av herr Carlshamre m. fl. (m), såvitt nu var i fråga,

1974:1298 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställt att riksdagen skulle uttala sig för sänkt allmän pensionsålder till 65 år fr. o. m. den 1 januari 1975 och hos regeringen anhålla att till innevarande års höst- riksdag förslag framlades till författningstext samt om reformens finansiering samt

1974:1310 av herr Westberg i Ljusdal (fp) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde

1. att sedan pensionsålderskommittén presenterat sitt betänkande och detta remissbehandlats förslag framlades om sänkning av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år, att gälla fr. o. m. den 1 januari 1975,

2. att förslaget även skulle innehålla bestämmelser om möjligheter till individuella variationer utan den kraftiga reducering av pensionsbeloppet vid förtida uttag som för närvarande gällde, samt

3. att förslaget därutöver skulle inrymma möjligheter till delpension.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande generell sänkning av pensionsåldern till 60 år att riksdagen skulle avslå motionen 1974:674,

2. beträffande sänkt pensionsålder för gruvarbetare att riksdagen skulle avslå motionen 1974:81 (yrkande A) och motionen 1974:1871 (yrkande 2 i motsvarande del),

3. beträffande sänkt pensionsålder för vissa yrkesgrupper att riksdagen skulle avslå motionen 1974:81 (yrkande B) och motionen 1974:1871 (yrkande 2 i motsvarande del),

4. beträffande rörlig pensionsålder och delpension att riksdagen skulle avslå motionen 1974:673 (yrkande 2) och motionen 1974:1310 (yrkandena 2 och 3),

5. beträffande hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg att motionen 1974:411 inte skulle föranleda någon riksdagens åtgärd,

6. beträffande lika folkpensionsförmåner för gifta och ogifta att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1292, i vad den behandlats i detta betänkande,

7. beträffande fortsatt standardförbättring av folkpensionsförmånerna att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1871 (yrkande 5),

8. beträffande pensionstillskott till ålderspension eller änkepension att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1871 (yrkandena 3 och 8 i motsvarande delar),

9. beträffande pensionstillskott till förtidspension att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1871 (yrkandena 3 och 8 i motsvarande delar),

10. att riksdagen skulle anta den i propositionen föreslagna lydelsen av 2 och 2 a §§ lagen om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott,

11. beträffande förtidspensionärs rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomst av förvärvsarbete att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:107 och 1974:1887 i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet anfört,

12. beträffande förbättringar av de vid unga år handikappades situation att riksdagen skulle avslå motionen 1974:413 i den mån den inte kunde anses besvarad genom vad utskottet anfört,

13. beträffande handikappersättning att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1871 (yrkandena 4 och 8, sistnämnda yrkande i motsvarande del),

14. att riksdagen skulle anta den i propositionen föreslagna lydelsen av 9 kap. 3 § lagen om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

15. beträffande rätten till vårdbidrag i vissa fall att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

16. beträffande höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1884 (yrkande 3) och motionen 1974:1886,

17. att riksdagen skulle anta den i propositionen föreslagna lydelsen av 4 a § och punkten 5 av övergångsbestämmelserna till lagen om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

18. beträffande lättnader i egenföretagarnas avgifter till socialförsäkringarna att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1890 (yrkande 7),

19. beträffande ATP-avgiften för åren 1975 och 1976 att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1871 (yrkande 1 i motsvarande del),

20. beträffande ATP-avgiften för åren 1977–1979 att riksdagen med avslag på motionen 1974:1885 skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension,

21. beträffande ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen att riksdagen skulle avslå

- a. motionen 1974:63,
- b. motionen 1974:673 (yrkande 1),
- c. motionen 1974:1298,
- d. motionen 1974:1310 (yrkande 1),
- e. motionen 1974:1871 (yrkande 1 i motsvarande del),
- f. motionen 1974:1884 (yrkande 1),

22. beträffande särskilda övergångsbestämmelser för dem som begärt förtida uttag att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1884 (yrkande 2),

23. beträffande ikraftträdandet av höjningen av vårdbidraget att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1883 (yrkande A),

24. beträffande författningsförslagen i övrigt att riksdagen skulle anta de i propositionen framlagda förslagen till

a. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring – med undantag av 18 kap. 20 § – i den mån lagen inte behandlats under 14 och 17,

b. lag om ändring i lagen (1969:205) om pensionstillskott i den mån den inte behandlats under 10,

c. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,

d. lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,

e. lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261),

25. beträffande förenklingar i pensionssystemet, en garanterad minimistandard m. m. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1871 (yrkande 7) och 1974:1884 (yrkande 4).

Reservationer hade avgivits

beträffande sänkt pensionsålder för gruvarbetare m. fl.

1. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa,

under 2

att riksdagen med bifall till motionerna 1974:81 och 1974:1871, båda i motsvarande del, beslutade att inom gruvindustrin sysselsatta arbetare skulle erhålla en lagstadgad sänkning av pensionsåldern till 60 år och att hos regeringen begära förslag om lagstiftning av sådan innebörd,

under 3

att riksdagen med bifall till motionerna 1974:81 och 1974:1871, båda

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

i motsvarande del, hos regeringen begärde skyndsam utredning och förslag om vilka andra grupper av arbetare än gruvarbetare med tunga, hälsofarliga och pressande arbeten som likaledes borde komma i åtnjutande av pension vid 60 års ålder,

beträffande fortsatt standardförbättring av folkpensionsförmånerna
2. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1871 i motsvarande del i skrivelse till regeringen uttalade sig för ytterligare utredning och förslag om en fortsatt standardförbättring av folkpensionsförmånerna så att dessa uppgick till 65 % av en genomsnittlig industriarbetarinkomst,

beträffande pensionstillskott

3. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 8 och 9 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1871 i motsvarande delar skulle

a. hos regeringen begära förslag till 1975 års vårriksdag av innebörd att pensionstillskott fr. o. m. den 1 juli 1975 kunde utgå med i motionen angivna belopp,

b. hos regeringen begära förslag till 1975 års vårriksdag om de anslagsuppräknings som föranleddes av den sålunda föreslagna höjningen av pensionstillskotten,

beträffande förtidspensionärs rätt att tillgodoräkna sig pensionspoäng för inkomst av förvärvsarbete

4. av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka ansett att utskottet under 11 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1974:107 och 1974:1887 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att motionerna överlämnades till pensionsålderskommittén,

beträffande handikappersättning

5. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 13 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1871 i motsvarande del skulle

a. hos regeringen begära förslag till 1975 års vårriksdag av innebörd att handikappersättning kunde utgå med 80, 60 resp. 40 % av basbeloppet,

b. hos regeringen begära förslag till 1975 års vårriksdag om de anslagsuppräknings som föranleddes av denna höjning av handikappersättningen,

beträffande höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen

6. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan (c), Ringaby (m) och Magnusson

i Nennesholm (c), fröken Pehrsson (c), herr Fridolfsson (m) samt fröken Rogestam (c) vilka ansett att utskottet under 16 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1884 i motsvarande del och motionen 1974:1886 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag till riksdagen av innebörd att socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen skulle utgå fr. o. m. år 1975 med 3,7 % och fr. o. m. år 1976 med 4,2 % av avgiftsunderlaget,

beträffande lättnader i egenföretagarnas avgifter till socialförsäkringarna

7. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Magnusson i Nennesholm samt fröken Pehrsson och fröken Rogestam (samtliga c) vilka ansett att utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1890 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t begärde utredning av frågan om lättnader i företagares och fria yrkesutövares egenavgifter till socialförsäkringarna, i första hand genom införandet av ett avgiftsfritt bottenbelopp,

beträffande ATP-avgiften för åren 1975 och 1976

8. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 19 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1871 i motsvarande del hos regeringen begärde förslag snarast till sådan ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension att avgiftsuttaget fr. o. m. år 1975 blev 11,75 %,

beträffande ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen

9. av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka ansett att utskottet under 20 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till yrkandet i motionen 1974:1885 skulle avslå propositionens förslag till lag om ändring i lagen (1973:477) om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1975–1979 till försäkringen för tilläggspension,

beträffande ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen

10. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1974:63, 1974:673, 1974:1298, 1974:1310, 1974:1871 och 1974:1884, sistnämnda fem motioner i motsvarande del, hos regeringen begärde förslag till riksdagen om sänkning av den lagstadgade pensionsåldern till 65 år att gälla fr. o. m. den 1 mars 1975,

11. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Magnusson i Nennesholm samt fröken Pehrsson och fröken Rogestam (samtliga c) vilka ansett att

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

Sänkning av den allmänna pensions- åldern, m. m.

utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1884 i motsvarande del samt med anledning av motionerna 1974:63, 1974:673, 1974:1298, 1974:1310 och 1974:1871, sistnämnda fyra motioner i motsvarande del, beslutade att sänkningen av den allmänna pensionsåldern skulle träda i kraft den 1 januari 1976 och i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att förslag till erforderliga författningsändringar förelades 1975 års vårriksdag,

beträffande särskilda övergångsbestämmelser för dem som begärt förtida uttag

12. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Magnusson i Nennesholm samt fröken Pehrsson och fröken Rogestam (samtliga c) vilka ansett att utskottet under 22 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1884 i motsvarande del i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att pensionsålderskommittén fick i uppdrag att pröva om särskilda övergångsbestämmelser för dem som begärt förtida uttag och att förslag till sådana bestämmelser förelades riksdagen i god tid före den 1 januari 1976,

beträffande ikraftträdandet av höjningen av vårdbidraget

13. av herrar Ringaby (m) och Fridolfsson (m) vilka ansett att utskottet under 23 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1883 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t begärde förslag till vårriksdagen 1975 av sådan innebörd att vårdbidrag kunde utgå fr. o. m. den 1 juli 1975 med belopp motsvarande hel eller halv förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott som svarade mot pensionen, allt i den omfattning som enligt förslaget i propositionen skulle utgå fr. o. m. den 1 juli 1976,

beträffande förenklingar i pensionssystemet, en garanterad minimistandard m. m.

14. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Magnusson i Nennesholm samt fröken Pehrsson och fröken Rogestam (samtliga c) vilka ansett att utskottet under 25 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1884 och med anledning av motionen 1974:1871, båda i motsvarande del, hos Kungl. Maj:t uttalade sig för en översyn av pensionssystemets regler i syfte att åstadkomma ett enklare och för pensionärerna smidigare och rättvisare system med en garanterad minimistandard för alla pensionärer,

15. av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 25 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1871 och med anledning av motionen 1974:1884, båda i motsvarande del, hos regeringen begärde en översyn av utformningen av gällande författningstext i förenklande riktning omfattande bl. a. prövning av frågan om förtidspension som en självständig och från övriga förmåner åtskild pensionsform.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. av herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Magnusson i Nennesholm samt fröken Pehrsson och fröken Rogestam (samtliga c),
2. av herr Nilsson i Kristianstad (s).

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! De pensionsreformer som nu skall behandlas av kam-maren innebär förbättringar av pensionärernas ekonomiska trygghet som till sin omfattning saknar motsvarighet sedan ATP-reformen. En grund-tanke vid reformernas utarbetande har varit att den lagstadgade sänk-ningen av pensionsåldern på sätt som nu sker skall kombineras med påtagliga förbättringar inom folkpensioneringen för dem som redan är folkpensionärer. Pensionärernas riksorganisation har i sitt remissyttrande beträffande de av regeringen framlagda reformförslagen också konstaterat att reformen innebär ett beaktande av de krav som organisationen fram-fört på en väsentlig förbättring av de äldres försörjningsvillkor.

Utvecklingen under 1970-talet medför att de äldres antal ökar. Det ställer nya krav på samhällets insatser för de äldre. De äldres krav på trygghet gäller i första hand en säkrad ekonomi genom pensionerna. Men tryggheten innebär också mycket annat – tillfälle till meningsfull aktivitet och gemenskap, hjälp i hemmet när det behövs och nära tillgång till goda sjukvårdsresurser.

Jag har tagit upp dessa viktiga frågor om social omvårdnad och goda levnadsbetingelser för de äldre i riktlinjerna för en nu påbörjad kart-läggning av de äldres situation i samhället – en utredning där repre-sentanter för pensionärerna själva givetvis ingår. Kartläggningen har satts i gång mot bakgrunden av att det ökande antalet åldringar ställer stora krav på vårdinsatser och olika former av serviceåtgärder. Samtidigt fram-står det som alltmer angeläget att samhället medverkar till att underlätta övergången och anpassningen till livet som pensionär och till att de äldres tillvaro får ett sådant innehåll att pensionstiden blir meningsfull och po-sitiv. Utbyggnaden av samhällets ekonomiska trygghetsanordningar mås-te därför kompletteras med olika insatser för en god social omvårdnad i vid mening.

Det nuvarande åldringsvårdsprogrammet kom till efter en liknande kartläggning under 1960-talet. Programmet innebar en kraftig satsning på utbyggnad av de öppna vårdformerna för att därmed göra det möjligt för de äldre att så länge som möjligt bo kvar i sin invanda miljö. Det har medverkat till att antalet äldre och handikappade som får social hem-hjälp fördubblats från ca 145 000 år 1965 till över 300 000 år 1973. Denna utbyggnad fortsätter. Riksdagen kommer senare i veckan att ta ställning till ett förslag från regeringen om en vidgning av statsbidragen till den sociala hemhjälp. Dessutom har genomförts en betydande utbyggnad av andra åtgärder inom kommunernas öppna åldrings- och handikapp-vård, t. ex. färdtjänst, varudistribution, matservice, badservice, fotvård, hobbyverksamhet och andra former av sysselsättning för personlig ak-

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

tivering och meningsfull samvaro.

Omkring 120 000 åldringsbostäder har rustats upp med hjälp av statliga räntefria förbättringslån. Samtidigt har nya boendeformer vuxit fram i form av servicehus och liknande anläggningar, där en trygg omvårdnad förenas med stor personlig frihet och oberoende. För de mera vårdkrävande har tillkommit omkring 15 000 nya platser vid sjukhem för långtidssjukvård. En särskild arbetsgrupp har fått i uppdrag att ta upp frågan om personautvecklingen inom bl. a. långtidssjukvården. Vårdmöjligheterna ökar också genom att vi i fortsättningen får ca 1 000 nya läkare om året.

I riktlinjerna för den nya kartläggningen av de äldres situation som nu håller på att genomföras har jag framhållit, att utbyggnaden av samhällets insatser i fråga om vård och service för de äldre måste fortsätta. Insatserna skall svara mot det behov som följer av befolkningsutvecklingen och tillförsäkra de äldre en social omvårdnad som är anpassad till samhällsförändringar, standardutveckling och pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden. Det gäller enligt min mening en av vår tids stora sociala frågor.

Kartläggningen skall ge en bild av de äldres situation i dagens samhälle. Undersökningarna skall göras mot bakgrund av den utveckling som skett i fråga om samhällets vård och serviceinsatser och beträffande pensionärernas förbättrade ekonomiska förhållanden. Det skall undersökas hur den ökade ekonomiska tryggheten genom bättre pensioner inverkar på pensionärernas livsmönster och på behovet av samhällets insatser i fråga om vård och serviceåtgärder för de äldre. Man skall också belysa utvecklingen av sådana faktorer som sparande, fritidsverksamhet, resor osv. Även det forsknings- och utvecklingsarbete av betydelse för de äldres situation som utförs i olika sammanhang skall uppmärksammas. En analys av de framtida utvecklingstendenserna skall göras med hänsyn till bl. a. befolkningsutvecklingen. Kartläggningen skall vidare innefatta en undersökning av olika vägar då det gäller att tillförsäkra de äldre goda levnadsbetingelser. Den skall utöver ålderspensionärernas förhållanden också omfatta förtidspensionärernas situation i de avseenden det här gäller.

De åtgärder som vidtas för att förbättra pensionsförmånerna för handikappade och särskilt för de unga invaliderna får ses som en viktig del i det större sammanhang som utgör samhällets totala omsorg om handikappade. Den allmänna försäkringen har grundläggande betydelse för handikappades ekonomiska trygghet. Tillsammans med andra stödformer ingår den i ett omfattande system av åtgärder på handikappområdet.

Det har betygats i många sammanhang att utvecklingen under 1960-talet innebar en ny syn på handikappade och deras problem. Detta har tagit sig många konkreta uttryck under de gångna åren. Successivt har insatserna för de olika handikappgrupperna ökat. Jag vill antyda några drag i utvecklingen. Det har tillskapats ett brett register av rehabiliterande

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

och sysselsättningsfrämjande åtgärder. Den sociala servicen för handikappade har byggts ut. Särskilda insatser har gjorts inom undervisning och kulturell verksamhet. Hjälpmedelsverksamheten har kraftigt förstärkts. Allt fler bostäder har anpassats för handikappade. Omsorgsverksamheten för psykiskt utvecklingsstörda har getts nytt innehåll. Handikappråd har inrättats. Det ekonomiska stödet till handikapporganisationerna har kraftigt förbättrats.

Insatserna för handikappade spänner således över mycket vida områden. Jag vill erinra om att enbart statens kostnader för det stöd som mer direkt gäller handikappade för innevarande budgetår har beräknats till 4 550 miljoner kronor. Drygt 2 000 miljoner kronor av dessa kostnader avser andra anslag än folkpensionsanslaget.

Inom de olika avsnitten av handikappområdet pågår ett fortlöpande reformarbete. Regeringen har nyligen beslutat om vidgade regler för statsbidrag till reparation av hjälpmedel och om bidrag för underhåll av hjälpmedel. Senare i denna vecka kommer riksdagen att ta ställning till regeringens förslag om statsbidrag till kommunerna för färdtjänst till handikappade – ett viktigt område av handikappvården där ökade insatser är av stor betydelse.

Det reformprogram på pensionsområdet som nu ligger på riksdagens bord innefattar förslag om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år och om betydande förbättringar av folkpensionsförmånerna. Reformerna för folkpensionärerna omfattar höjningar av folkpensionens grundbelopp, höjda pensionstillskott för dem som saknar ATP eller har låga ATP-belopp, bättre pensionsförmåner för unga invalider och andra förtidspensionärer och vidare förbättrade handikappersättningar och vårdbidrag inom folkpensioneringen. Till detta kommer att riksdagen nyligen beslutat godkänna ett av regeringen framlagt förslag om mildare inkomstprövningsregler för folkpensionärernas kommunala bostadstillägg.

Det i propositionen framlagda reformprogrammet föreslås träda i kraft under åren 1975 och 1976. Reformkostnaderna uppgår till över 3 000 miljoner kronor med ungefär lika fördelning på pensionsålderssänkningen och de förbättrade folkpensionsförmånerna. Reformerna föreslås finansierade genom höjningar av arbetsgivarnas socialförsäkringsavgift till folkpensioneringen och en höjd ATP-avgift. Den s. k. Hagauppgörelsen mellan regeringen och folkpartiet säkrade en sådan finansiering av pensionsreformerna. Utskottsbehandlingen av propositionen visar att det finns en bred majoritet för pensionsreformernas finansiering i enlighet med propositionens förslag.

Det i propositionen framlagda reformprogrammet innefattar också förslag om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år från den 1 juli 1976. Det är enligt min mening av stor betydelse att beslutet om en sänkt pensionsålder på sätt som nu sker enligt regeringens proposition kombineras med påtagliga förbättringar för dagens folkpensionärer. Detta är också värt att hålla i minnet när man ser på cen-

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

terpartiets roll i pensionsåldersfrågan. Jag vill inte bestrida att centerpartiet under årens lopp har visat intresse för frågan om sänkt pensionsålder. Men man får inte glömma bort att det efter ATP:s genomförande – där centerpartiets roll sannerligen var en annan – fanns många viktiga sociala reformkrav som det var angeläget att kunna tillgodose.

Det skulle föra för långt att här gå igenom hela den reformlistan för det socialpolitiska reformarbetet under 1960-talet och hittills under 1970-talet. Låt mig bara med några korta rubriker peka på några av dessa reformområden: åldringsvården, handikappvården, hälso- och sjukvården, läkemedelsrabatterna, apoteksreformen, bostadstilläggen för barnfamiljerna, föräldraförsäkringen, den allmänna förskolan och andra mycket viktiga familjepolitiska reformer, längre semester och kortare arbetsvecka, satsningen på arbetsmiljöfrågorna, den allmänna tandvårdsförsäkringen, avskaffande av karensdagarna i sjukförsäkringen och en rad andra viktiga sjukförsäkringsreformer. Det är ett reformprogram som nu innesluter åtskilliga reformmiljarder på det socialpolitiska området för trygghetsanordningar som i dag upplevs som omistliga av medborgarna.

Under hela detta reformskede har samtidigt en rad viktiga pensionsfrågor fått sin lösning. Jag vill här särskilt nämna de under denna period genomförda pensionstillskotten för dem som saknar ATP eller har låg ATP och den mycket viktiga förtidspensionsreformen, som i realiteten var en kraftig sänkning av pensionsåldern för dem som var i störst behov därav. Förtidspensionsreformen beslutades samtidigt som vi tillsatte utredningen om en allmän sänkning av pensionsåldern.

Jag nämnde pensionstillskotten – låt mig notera att den reformen hittills har tillfört våra folkpensionärer över 3 000 miljoner kronor, och det är väl använda pengar. Jag nämnde förtidspensionsreformen – låt mig där notera att omkring 60 000 äldre löntagare med hårt och slitsamt arbete hittills har fått pensionsmöjligheter före 65 år genom den reformen, som också innefattar stora ekonomiska insatser från samhällets sida. Enbart för innevarande budgetår utgör kostnaderna för pensionstillskotten och förtidspensionsreformen närmare 2 miljarder kronor.

Det finns enligt min mening anledning att på detta sätt se på frågan om en lagstadgad sänkning av pensionsåldern och tidpunkten för dess genomförande i sitt sammanhang med andra angelägna socialpolitiska reformer. Jag finner det tillfredsställande att den viktiga frågan om en allmän pensionsålder vid 65 år nu kan få sin lösning och att det kan ske genom ett beslut som dessutom innebär påtagliga förbättringar för dagens folkpensionärer och för de handikappade.

En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år föreslås i propositionen träda i kraft den 1 juli 1976. Som jag framhållit i propositionen skall vid samma tidpunkt genomföras ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder med utgångspunkt i en allmän pensionsgräns vid 65 år.

Jag vill understryka att det finns ett nära samband mellan frågan om den lagstadgade allmänna pensionsåldern och frågan om ökade möjlig-

heter till en rörlig pensionsålder. Jag delar den uppfattning som löntagarorganisationerna gett uttryck för när de i sina remissyttranden framhållit att den rörliga pensionsåldern är en angelägen reform. En lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år står givetvis inte i motsatsställning till frågan om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder. Som Landsorganisationen påpekat i sitt remissyttrande bör sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år i stället betraktas som en ny utgångspunkt för en rörlig pensionsålder.

Ett beslut om en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år kommer nu att fattas vid årets riksdag. När det gäller tidpunkten för pensionsålderssänkningens ikraftträdande har vi ansett det angeläget att skapa tillräckligt tidsutrymme för erforderliga anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal och att därvid också kunna få till stånd en samordning med ett system som ger ökade möjligheter till en rörlig pensionsålder. För att tillmötesgå de önskemål som i detta hänseende har förts fram av löntagarorganisationerna föreslås i propositionen att tidpunkten för pensionsålderns ikraftträdande fastställs till den 1 juli 1976. Därigenom skapas tidsmässigt utrymme för arbetsmarknadens parter att genomföra de anpassningsförhandlingar beträffande gällande pensionsavtal som måste komma till stånd i samband med sänkningen av den allmänna pensionsåldern och som då också kan samordnas med frågan om ökade möjligheter till rörlig pensionsålder. Frågan om den rörliga pensionsåldern behandlas nu med förtur av pensionsålderskommittén i dess fortsatta arbete, och jag räknar med att en proposition i denna viktiga fråga skall kunna läggas fram till nästa års riksdag.

Herr talman! Jag har med detta inlägg velat från regeringens sida ge ett perspektiv på det viktiga reformprogram beträffande pensionsfrågan som nu föreligger till behandling i kammaren.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! "Rättvisan segrar till slut." De orden kan få utgöra ingressen till behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 32 år 1974 angående sänkt pensionsålder och förbättrade pensionsförmåner m. m. Många års kamp från centern har äntligen lett fram till att sänkningen av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år skall bli av. Därmed får också – som många ser det – den största sociala frågan under 1960- och 1970-talen sin lösning. Vad jag verkligen beklagar är att denna angelägna reform förskjutits i tiden år efter år. Den förhållningstaktik som tillämpats i denna fråga av regering och riksdag har föga gemensamt med de värdeladdade – och förpliktande orden rättvisa, jämlikhet och solidaritet.

Det alltmer ökande opinionstrycket, avspeglat i bl. a. valresultaten, har säkerligen blivit en tankeställare – frågan om den sänkta pensionsåldern måste äntligen få sin lösning.

Man brukar på en del håll tala om förlorade år. Här kan man med fog verkligen göra det från alla de åldersgrupper som förgäves hoppades

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

på en sänkning av pensionsåldern till 65 år. Det är de stora skaror av vardagslivets folk – kroppsarbetarna, blåblusarnas och de valkiga nävarnas människor – som med sitt arbete lagt grunden till dagens s. k. välfärds-samhälle, där det fortfarande finns en rad av sociala problem olösta. Den saligen avsmnade, en del säger avlivade, låginkomstutredningen gav ju en både uppseendeväckande och skrämmande bild av hur verkligheten ter sig för många människor i detta land.

Vad vi sagt många gånger om Fattigsverige, som jag upplevt både bokstavligt och bildligt talat, bekräftades. De som endast har folkskola som bakgrund har den lägsta inkomsten. De har det tyngsta arbetet, den längsta arbetstiden och, herr talman – den högsta pensionsåldern har också varit deras lott. Fattigsverige, det håller för många yngre på att bli något som de äldre talar om och som lätt får något av romantikens skimmer över sig. Inget kan vara mera farligt och verklighetsfrämmande. För dem som var i de arbetsföra åldrarna omkring åren vid sekelskiftet, för dem som räknar barna- och ungdomsåren från den tiden och ända fram mot 1930-talet var det ofta en bitter tillvaro, med knappa materiella möjligheter.

Det har sagts vid något tillfälle att konsten och litteraturen när de är som bäst är mera realistiska än verkligheten själv. Får jag bara nämna ett par exempel på författare – listan kan göras lång – som tillsammans med egna iakttagelser och erfarenheter har givit intryck för hela livet. Det är Albert Engströms julafton i fattigtugan, en gripande bild av då-tidens åldringsvård. Det är Dan Andersson, som låter oss möta Lasse i Långfallet. När Lasses krafter inte räcker längre har han att göra vandringen från Varghyttans bruk ner till fattiggården och väntan på livets slut och den eviga vilan på socknens kyrkogård.

Båda har givit väsentliga bidrag till bilden av miljön och livssituationen för generationerna som hade sin aktiva tid vid sekelskiftet och senare – och som såg dagens ljus då. Dit räknar jag också min egen generation.

Efter omfattande utredningar beslöt 1913 års riksdag att införa en allmän folkpensionering från 67 års ålder omfattande alla medborgare. Från principiell synpunkt var det viktigt att det gällde hela folket, till skillnad från vad som skedde ute i Europa med avgränsning till vissa grupper. Här kan också nämnas att det första land i världen som införde en allmän ålderspensionering var Nya Zeeland – det var år 1898 – och med 65 år som pensionsålder.

Att det var en stor reform i Sverige år 1913 när man införde en allmän pensionering, framgår av att den omfattade hela folket. Alla ägde rätt till folkpension från 67 års ålder. Även om pensionsbeloppen var mycket små framgår det ändå att det var en stor reform. Och 67 år som allmän pensionsålder, som beslöts år 1913, gäller ännu efter dessa drygt 60 år! Det är minst sagt märkligt, efter vad som skett av förändringar i vårt samhälle sedan den tiden. Arbetstider och arbetsförhållanden har reglerats. Den långa arbetsdagen har blivit 40-timmarsvecka med fem dagars arbete. Från en obetydlighet har fyra veckors semester blivit lag. In-

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

komsterna och levnadsstandarden har förbättrats, och den sociala tryggheten har byggts ut. Men ännu finns väsentliga brister kvar. Motionernas mångfald i socialförsäkringsutskottet bär vittnesbörd om detta.

Jag nämnde låginkomstutredningen. Av den framgår att fortfarande mer än 50 procent av de aktiva arbetsåldrarna enbart har folkskola som skolutbildning – utöver den livets arbetsskola, som vi alla mer eller mindre hårdhänt har ställts inför. Det är dessa grupper som har en i många avseenden sämre ställning än de med utbildning har. Det gäller löner, semester, arbetstid och arbetsförhållanden, och det gäller den lagstadgade pensionsåldern. Och här finns också underlaget för de i många avseenden förlegade klassgränser som vi fortfarande möter i vårt samhälle.

Här finns också bakgrunden till varför centern envetet och bestämt har drivit frågan att pensionsåldern måste sänkas till 65 år i en första etapp. Samhällsutvecklingen på arbetslivets område med stress och jäkt, liksom internationella jämförelser, talar för att vi måste gå vidare med en pensionsålder som tillgodoser den enskilda människan och tillgodoser yrkesgrupper med tunga och pressande arbetsförhållanden. År efter år har vi i centern i motioner ställt yrkanden om att pensionsåldern måste sänkas från 67 till 65 år. Vi vet vilka resultaten blivit. Våra motioner har avstyrkts i vederbörande utskott. Centerns representanter har reserverat sig för en sänkning av pensionsåldern till 65 år.

Efter långa debatter i kamrarna har våra motioner avslagits. Med förvåning och bitterhet har många frågat sig hur man i riksdagen kan säga nej till rättvis- och jämlikhetsmotioner om sänkning av pensionsåldern till 65 år.

Hur många gånger har jag inte mött frågan: "Hur blir det med pensionsåldern? Jag vet inte hur jag skall orka till 67 år." En av mina bästa vänner – han var skogsarbetare – sade: "Er motion om sänkningen av pensionsåldern till 65 år är en av de viktigaste frågor som riksdagen har att behandla. Det var åren mellan 65 och 67 år som tog knäcken på mig i skogen. Min ålderdom", sade denne gamle hedersman, "skulle tätt sig annorlunda om jag fått pension vid 65 års ålder." – Detta var år 1965, 50 år efter det att vi fick en allmän folkpensionering vid 67 års ålder.

Till sist ytterligare ett citat. Det är från ett möte i Dalarnas finnmarker år 1968, dagen efter det att riksdagsmajoriteten ännu en gång hade avslagit våra motioner om sänkt pensionsålder. När mötet var slut kom en kvinna fram till mig och bad mig med följande ord om ett löfte: "Lova mig en sak, riksdagsman! Ni får inte släppa frågan om sänkningen av pensionsåldern. Det är en fråga större än någon annan för kvinnor i min situation."

Herr talman! Dessa exempel på röster från 1960-talet om det angelägna i en sänkt pensionsålder bör denna dag dokumenteras till riksdagens protokoll. Ingen av dem som jag här nämnt har för egen del kommit i åtnjutande av den sänkta pensionsåldern. Ansvar för det är regeringens och riksdagsmajoritetens – det skall klart sägas ut denna dag.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

I 1959 års remissdebatt inledde centerens gruppleadare i första kammaren, herr Torsten Bengtson, sitt anförande med följande ord: "Sänk pensionsåldern till 65 år för folkpensionärer och höj folkpensionen i den takt som i framtiden kan bli möjlig. Genomför man en sådan pensionsreform, kan man få ordning och rättvisa."

Vid 1961 års riksdag begärde centern i partimotionen 500 i första kammaren och 584 i andra kammaren att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsam prövning angående sänkning av pensionsåldern. Motionerna avslogs med hänvisning till arbetet i 1958 års socialförsäkringskommitté – som för övrigt i den delen inte ledde till något resultat.

I samband med behandlingen av "socialbalken" vid 1962 års riksdag gavs återigen klart besked om att pensionsåldern måste sänkas till 65 år. Motionsledes har vi i centern år efter år återkommit och sagt att pensionsåldern måste sänkas, att det inte är rimligt att de människor som har de tyngsta jobben och den längsta arbetsdagen skall ha den högsta pensionsåldern.

När i mitten av 1960-talet pensionsförsäkringskommittén tillsattes sades det i direktiven ingenting i frågan "sänkt pensionsålder". Det föranledde mig att den 24 november 1965 ställa en enkel fråga till socialministern, om han inte genom tilläggsdirektiv till utredningen skulle ge den i uppdrag att utreda frågan om sänkt pensionsålder. Det finns anledning att till ledning för framtiden och historieskrivningen in extenso återge det svar jag erhöll. Den 30 november 1965 svarade statsrådet och chefen för socialdepartementet, herr Aspling, med följande ord:

"Herr Eric Carlsson har frågat om jag avser att genom ytterligare tilläggsdirektiv till pensionsförsäkringskommittén låta utreda frågan om en sänkt allmän pensionsålder.

Svaret är nej."

Svaret blev alltså nej. Det var det besked som statsrådet Aspling gav den gången, och den attityden har han intagit i fortsättningen också, trots allt tal om nya, djärva mål, om solidaritet och jämlikhet.

I den debatt som följde på svaret ställde statsrådet Aspling frågan till mig: "Sätter herr Carlsson önskemålet om en sänkt pensionsålder före önskemålen om en höjning av folkpensionerna?" På denna fråga svarade jag: "De människor som har gått ut i arbetslivet i 15–16–17-års åldern och arbetat tills de blivit 65 år har gjort en arbetsinsats av sådan storleksordning, att den ger utrymme både för en sänkning av den allmänna pensionsåldern och för en ordentlig standardhöjning. Om vi skall väga olika gruppers arbetsinsatser mot varandra, kommer vi säkerligen att finna att dessa människors arbetsinsatser är av sådan omfattning att de kan bära upp båda sakerna."

Herr talman! Nu har vi nått fram till anno 1974. Från år 1975 och år 1976 skall pensionerna höjas och pensionsåldern sänkas, allt i överensstämmelse med det konkreta svar jag gav år 1965 på socialministerns direkta fråga: "Vad väljer Eric Carlsson?" Det är bara att beklaga att

Onsdagen den
4 december 1974*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

det skulle dröja drygt tio år efter frågestunden den 30 november 1965 i första kammaren tills den sänkta pensionsåldern blir verklighet. Jag måste tyvärr säga att det nej om tilläggsdirektiv som jag fick av socialministern den 30 november 1965 för mig ter sig som ett monument över den negativa – ja, rent av beklämmande – attityd som socialministern och regeringen intagit till frågan om en sänkt pensionsålder. Med besvikelse och bitterhet har detta upplevts ute i arbetslivet – att inte regering och riksdag tagit sig samman för att bringa denna utomordentligt viktiga fråga till sin lösning förrän år 1974 – mer än 62 år efter det att den nuvarande allmänna pensionsåldern vid 67 år blev lag och allmän egendom.

År 1965 var det år när metall- och järnbruksarbetarna i Borlänge demonstrerade den 1 maj för en sänkning av pensionsåldern. År 1965 var det år när det i en rad motioner till Metallarbetareförbundets kongress restes krav på en sänkning av pensionsåldern. Allt fler och allt kraftigare röster höjdes för att den nuvarande pensionsåldern var alltför hög. Detta avspeglades också i riksdagen. Till 1969 års riksdag väcktes en rad motioner – det intressanta är att utöver centerns motion med en klar målsättning om sänkning av pensionsåldern till 65 år finns samma yrkande i motioner från kommunisterna och från socialdemokraten Yngve Persson m. fl. Utskottet avstyrkte emellertid frågan om en sänkning av pensionsåldern till 65 år – utskottets centerrepresentanter blev ensamma reserver – och motionerna avslogs som vanligt under hela 1960-talet. Andra lagutskottet gjorde emellertid den gången ett medgivande som är nog så intressant, nämligen: "För egen del kan utskottet i stor utsträckning instämma i de synpunkter som motionärerna anfört till stöd för en allmän sänkning av pensionsåldern. Utskottet står inte heller främmande för att utvecklingen går mot ett pensionssystem där alla försäkrade får möjlighet till full ålderspension tidigare än vid uppnådda 67 år."

Kraven på en reformering av pensionsåldern gav till resultat att en utredning, pensionsålderskommittén, tillsattes år 1970. Direktiven innehöll dock många om och men i fråga om pensionsåldern; någon klar målsättning och inriktning angavs inte. Centern tvingades under dessa omständigheter återkomma varje år om att pensionsåldern skulle sänkas till 65 år och att den frågan måste få förtur i utredningsarbetet. Även om våra motioner inte vunnit gehör har pensionsålderskommittén i februari 1974 presenterat ett delbetänkande med förslag till dels en sänkning av pensionsåldern till 65 år från den 1 januari 1976, dels en höjning av standardgarantin för folkpensionerna, dels förbättringar av invalidpensionerna.

Innan jag övergår till utskottets betänkande är det ett par frågor som jag vill stanna ytterligare inför.

1970 års riksdag fattade beslut om vidgade möjligheter att erhålla förtidspension i form av folkpension och ATP. De nya bestämmelserna tog sikte på dels dem som är 63 år och äldre och som inte orkar med sitt arbete, dels dem som friställts och för vilka nytt arbete ej finns att

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

få. Vidare skulle en viss uppmjukning göras av kraven för erhållande av förtidspension.

Vilken har då effekten blivit av dessa vidgade möjligheter till förtidspensionering och sjukbidrag? Enligt uppgift är antalet personer som erhållit förtidspension och sjukbidrag i oktober 1974 nära nog 272 000. Det har skett en mycket markant ökning av antalet förtidspensioner sedan de nya bestämmelserna infördes. I en tidningsuppgift för någon tid sedan angavs att 40 procent av männen i åldrarna 63–66 år i Jämtlands län hade förtidspension. Dessa siffror torde i all sin nakenhet visa, att den nuvarande pensionsåldern är alltför hög. Läkarrapporterna bekräftar också detta: dåliga ryggar, värk i lederna, förslitna leder, reumatiska sjukdomar, stressjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar samt psykiska besvär är ofta återkommande rubriceringar över situationen för många äldre i dag.

Kraven på en sänkning av pensionsåldern restes – som jag förut nämnt – allt starkare under slutet av 1960-talet från fackföreningsrörelsen. Med den tveksamhet och långsamhet som kännetecknade regering och riksdag att engagera sig för en sänkning av pensionsåldern restes kraven därför allt starkare, att något måste ske avtalsvägen. I väntan på lagstiftning träffades år 1971 avtal mellan LO och Arbetsgivareföreningen om sänkning av pensionsåldern till 65 år. Med tanke på att tjänstemannagrupperna liksom de offentligt anställda hade 65 år och lägre som pensionsålder var det egentligen märkligt att denna fråga inte lösts tidigare.

Avtalet mellan LO och SAF, som vi i centern hälsade med tillfredsställelse, bekräftade vad vi hävdade under hela 1960-talet – att den nuvarande pensionsåldern var alltför hög. Den relativt långa övergångstiden innan avtalet skulle få full verkan gav ingen tillfredsställande lösning för de dåvarande åldersgrupperna 60–65 år. Vidare upplevdes det – och upplevs – för de grupper som ställs utanför som en ännu större orättvisa att vi inte fått en allmän och lagfäst pensionsålder av 65 år. Ett av skälen är att alla får vara med och betala kostnaden för den pension och pensionsålder man har. Pensionsförmånerna skall nämligen tas ur den gemensamma kakan, ur den produktion av nyttigheter och tjänster som sker ute i arbetslivet, i hemmens barnavårdande verksamhet osv. Till syvende og sist är det de människor som tidigast gått ut i arbetslivet – som har de många och långa arbetsåren – som med sin arbetsinsats fått betala de orättvisor i fråga om pensionsåldrar som varit och är rådande i vårt samhälle.

Herr talman! Jag är medveten om att jag tagit dyrbar tid i anspråk för redovisningen av den långa väg som vi haft att gå – vi som drivit jämlikhets- och solidaritetstanken i fråga om sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år. Frågan är dock av den betydelse och storleksordning att det helt enkelt varit nödvändigt.

Rättvisan segrar dock till slut. Äntligen ligger det ett konkret förslag på riksdagens bord genom propositionen 129 med förslag om förbättrade folkpensionsförmåner och en lagstadgad sänkning av den allmänna pensionsåldern till 65 år. Får jag här säga att utskottet har arbetat under

stor tidspress. Det har ställt särskilda krav på utskottets ledamöter. Må det här i dag vara mig tillåtet att överrätta en blomma och rikta ett tack till herr ordföranden för hans sätt att leda utskottets arbete i denna stora fråga. Ett alldeles speciellt tack skall också riktas till föredragande sekreteraren och hans medhjälpare för ett mycket förtjänligt arbete.

Propositionens förslag bygger i allt väsentligt på pensionsålderskommitténs delbetänkande, Sänkt pensionsålder m. m., SOU 1974:15. Det innebär som jag redan tidigare anförts *dels* att pensionsåldern skall sänkas till 65 år, *dels* förbättringar av folkpensionernas grundbelopp. Höjningen av grundbeloppet från 90 till 95 procent av basbeloppet för ensamstående samt från 140 till 155 procent av basbeloppet för pensionärspar är välkomna förbättringar. Dels minskar denna höjning skillnaden mellan giftas och ogiftas pensionsförmåner, dels innebär den en nödvändig förbättring för pensionärerna med hänsyn till den "dyrtid" som vi upplever och som alldeles speciellt drabbar dem som har låga inkomster. Från den utgångspunkten är det också nödvändigt med den höjning av pensions-tillskotten som föreslås utgå till pensionärer som saknar eller har låg tilläggspension liksom till förtidspensionärer, där de unga invaliderna får nödvändiga förbättringar.

Till utskottets betänkande har centern fogat fem reservationer samt ett särskilt yttrande. Reservationen 6 till utskottets betänkande gäller höjningen av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen.

En princip när det gäller socialförsäkringsavgiften, ATP-avgiften osv. är att det skall finnas ett samband mellan avgifter och förmåner. Vi godtar därmed utan diskussion den höjning av socialförsäkringsavgiften som erfordras för att betala folkpensionsförbättringarna och sänkningen av pensionsåldern. Här höjs emellertid socialförsäkringsavgiften med ytterligare en halv procentenhet för att därmed bidra till den i propositionen 132 föreslagna skatteomläggningen. Den skatteomläggning som här sker bör rimligen finansieras på annat sätt. Det förslag som här redovisas med ett "överuttag" på socialförsäkringsavgiften ter sig ännu märkligare om man har i minnet hur ofta kostnadsfrågan har varit hindret för socialministern att genomföra reformer på pensionsområdet och då främst sänkt pensionsålder.

I reservationen 7 påpekas att de föreslagna avgiftshöjningarna kommer att medföra avsevärt ökade egenavgifter för företagare och fria yrkesutövare. För dem som har låga inkomster blir avgifterna därmed betungande, enär inget avgiftsfritt grundbelopp finns. För arbetsgivaravgiften har beslut fattats om att de första 10 000 kronorna skall undantagas från avgift. I skattelagstiftningen finns i princip ett grundavdrag på 4 500 kronor. Det finns starka skäl som talar för att ett avgiftsfritt belopp också tillämpades här och att den frågan blir föremål för utredning.

Sänkningen av pensionsåldern från 67 till 65 år är ju trots allt den stora genomgripande förändringen i det föreliggande förslaget. Jag har inledningsvis pekat på hur denna utomordentligt viktiga fråga fördröjts år efter år. Pensionsålderskommittén nådde politisk enighet om att sänk-

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

ningen av pensionsåldern till 65 år skulle ske den 1 januari 1976. Fyra av de fern experterna i utredningen har också anslutit sig till att pensionsåldern skulle sänkas den 1 januari 1976. Det förtjänar nämnas att såväl LO:s som TCO:s representanter gett sin anslutning till utredningsförslaget att pensionsålderssänkningen *skall* träda i kraft den 1 januari 1976.

Den enda som anmält avvikande mening genom ett särskilt yttrande är representanten för Arbetsgivareföreningen som tydligen inte vill ha någon sänkning av pensionsåldern – tankegångarna från det gamla klass-samhället lever kvar – men som dock med en suck konstaterar, att skall en sänkning ske bör man vänta ytterligare någon tid. Det gäller att bromsa så länge det går.

Det märkliga är emellertid att regeringen följer SAF-linjen en bit på väg – det gäller att vänta så länge som möjligt, dock ej över 1976 års val. Att pensionsålderskommittén med undantag av SAF-representanten föreslår den 1 januari 1976 tar regeringen ingen hänsyn till. Att ett års-skifte ur försäkrings- och arbetsteknisk synpunkt är mest lämpligt spelar ingen roll. Det gäller att hålla ut och streta emot ända in i det sista. Att moderaterna ger sin anslutning till denna regeringens linje kan jag möjligen förstå, men hur folkpartiet, som har en partimotion – 1974:673 – med yrkande om att pensionsåldern skall sänkas senast den 1 januari 1976, kan ge sin anslutning till ett ytterligare uppskov är minst sagt märkligt och obegripligt.

I centerns partimotion 1974:63 yrkade vi att pensionsålderssänkningen skulle träda i kraft snarast, dock senast den 1 januari 1976. Pensionsålderskommittén har efter ingående prövning gett besked – den 1 januari 1976 kan och bör sänkningen av pensionsåldern ske. Med alla fakta på bordet från utredningen, med kännedom om hur viktig denna fråga är och med ansvar inför givna löften, hävdar vi att pensionsålderssänkningen skall ske den 1 januari 1976. Menar man allvar med talet om solidaritet och jämlikhet, att medborgarna skall kunna ha tilltro till gjorda utfästelser, måste pensionsålderssänkningen träda i kraft den 1 januari 1976. Jag beklagar djupt med hänsyn till denna frågas stora betydelse att den politiska viljan och förmågan saknas för en lösning enligt centerns och utredningens förslag. Vår bestämda uppfattning är att frågan om sänkningen av den allmänna pensionsåldern till 65 år nu inte tål flera uppskov, vilket också framgår av reservationen 11. Reservationerna 12 och 14 kommer herr Magnusson i Nennesholm att närmare motivera.

Till utskottets betänkande har centerns representanter avgivit ett särskilt yttrande, som jag avslutningsvis skall stanna inför.

För centern har det alltid varit en förstahandsangelägenhet att arbeta för att den generation som genom sitt arbete lagt grunden till vårt ekonomiska välstånd skall garanteras en trygg ålderdom. Vi har kämpat för bättre villkor för pensionärerna och vi har under de senaste 15 åren drivit frågan om en sänkning av pensionsåldern till 65 år för alla, vilket jag redovisat inledningsvis i dag. För oss har det varit en viktig jäm-

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

likhetsåtgärd att ge den halva av svenska folket som oftast haft de tyngsta arbetena och de svåraste förhållandena i övrigt rätt till samma pensionsålder som andra grupper tillförsäkrat sig genom avtal. Som vi framhållit i motionen 1884 till årets riksdag ser man i dag allt tydligare hur strukturomvandlingen och höga prestationskrav har resulterat i en utslagning på arbetsmarknaden. Framför allt har den äldre arbetskraften drabbats hårt av detta. Många har tvingats lämna arbetslivet. Andra har för att kunna behålla sin anställning pressat sig till att göra arbetsinsatser som bidragit till fysisk och psykisk nedslitning. Det ökade antalet förtidspensionärer ger belägg för detta.

För att åstadkomma en genomgripande förbättring för de äldre måste åtgärder vidtas dels inom arbetslivet, dels i samhällets åtaganden när det gäller exempelvis pensionsförmåner. Arbetsmiljöförbättringar och dämpade prestationskrav bidrar till att underlätta för de äldre att kvarstå i arbetslivet. Det innebär också att fler människor kan behålla god hälsa högre upp i åldrarna. På pensionssidan måste det ses som en första-handsuppgift att finna ett system som garanterar alla en god levnadsstandard och en rättvis del av standardförbättringarna i samhället. Den allmänna pensionsordningen måste också vara så flexibel att den bidrar till att underlätta den i vissa fall svåra omställningsperioden från yrkesverksamhet till tillvaron som pensionär.

Det borde vara en rätt för alla människor att efter många års arbete kunna gå i pension medan de fortfarande har hälsa och krafter kvar. Detta skulle ge en mycket rikare ålderdom och en möjlighet till personlig utveckling och engagemang på allehanda områden. Nu är många vid pensioneringen alltför nedslitna för att kunna uppleva en meningsfull ålderdom. Pensionsålderssänkningen kommer att förbättra situationen främst för de grupper som haft tunga arbeten. Att även 65 år för många får anses vara en hög pensionsålder framgår dock, om man exempelvis ser till det stora antalet personer som förtidspensioneras av hälsoskäl. Vid en internationell jämförelse kan man konstatera att pensionsåldern i andra länder oftast ligger lägre än 65 år.

Det finns sålunda *starka* skäl för att gå vidare såväl när det gäller ytterligare sänkning av pensionsåldern som beträffande flexibilitet och standardförbättringar inom den allmänna pensioneringen. Ett exempel på detta är gruvarbetarna som reser befogade krav på en lägre pensionsålder.

I dag framförs från många håll berättigade krav på att arbetstiden skall förkortas per dag och att semestrarna skall förlängas. Vid en fortsatt standardutveckling i samhället måste vi även inrikta våra ansträngningar på att ytterligare förbättra pensionssystemet. Målet måste vara att människor för att få en meningsfull ålderdom kan få pension vid en ålder då de fortfarande är vitala.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 6 och 7, 11 samt 12 och 14.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Under debatten om skattepropositionen i våras hade jag tillfälle att uttala min tacksamhet över att ett gammalt moderat krav hade tillgodosetts när det gällde folkpensionärernas marginalskatteeffekter. I dag när vi behandlar socialförsäkringsutskottets betänkande nr 32 har jag också anledning att känna mig tillfredsställd på flera punkter.

Vi har ju från moderat håll under flera år kämpat för förbättringar av olika slag för folkpensionärerna. Bl. a. har det gällt pensionstillskotten för de pensionärer som aldrig fick någon ATP, de som helt brutalt ställdes utanför det systemet, dvs. de äldsta pensionärerna. Deras pensionstillskott har vi alltid tyckt varit för låga, det har gått för långsamt att bygga upp dem. På den punkten har vi haft stöd från vpk. När pensionsålderssänkningen träder i kraft kommer pensionstillskotten att höjas, och det är vi mycket glada för. Det kommer dock att ta ganska lång tid innan systemet blir fullt utbyggt, och många pensionärer kommer därför aldrig att få någon nytta av ett höjt pensionstillskott. Vi hade gärna sett att utvecklingen gått litet snabbare, men våra önskemål har ändå något så när blivit tillgodosedda på den punkten.

Vi har vidare kämpat för att gifta och ogifta skall jämföras i folkpensionssystemet, dvs. få ungefär samma pensionsbelopp. Vi menar att två gifta pensionärer tillsammans skulle få dubbelt så mycket som en ensamstående pensionär. Nu tar man ett steg på den vägen i och med att de ensamstående folkpensionärerna får en höjning av sin pension från 90 till 95 procent av basbeloppet, medan de gifta folkpensionärerna får en höjning från 140 till 155. Det går alltså mot en utjämning, och det är vi också glada för.

Personligen är jag särskilt nöjd för att man i propositionen har tagit upp problemet med de unga invaliderna som har haft en mycket dålig ställning i vårt försäkringssystem. Det gäller de som aldrig har hunnit tjäna några pengar, de som inte har haft någon ATP och de som är födda eller har blivit handikappade i mycket unga år. Nu får de det bättre i framtiden i och med dubbla pensionstillskott, och det är vi mycket glada för.

Vi är också tillfreds med den lilla rationalisering som har gjorts när man slår ihop invaliditetstillägget och invaliditetsersättningen till en ersättning. Den kommer att kallas handikappersättning. Vi är glada över att reglerna för att få denna ersättning blir liberalare. Bestämmelserna tidigare har varit mycket rigorösa, men nu skall det bli bättre. Vi gläder oss också över den ersättning som de döva kommer att få, 30 procent av basbeloppet minst.

Vi är inom utskottet medvetna om att många tycker att gravt handikappade så att säga automatiskt skulle få den här handikappersättningen. Det är klart att man instämmer i den synpunkten, och vi vet att också de handikappades riksförbund hyser den uppfattningen. Det är bara det att det är så otroligt svårt att dra gränser när det gäller handikapp. Där måste en prövning ske från fall till fall. Men jag är övertygad

om att den prövningen kommer att bli generös och liberal och att människor med andra handikapp än dövhet och blindhet inte heller får några problem i det avseendet.

Jag är också personligen mycket glad åt att vi nu får 65 års pensionsålder, herr socialminister. Jag tillhör dem i moderata samlingspartiet som har kämpat för det, kanske av den enkla orsaken att jag själv i min ungdom arbetat mycket i skog och mark och vet och förstår vad det vill säga att jobba t. ex. i skogen när man blir äldre. Jag har hävdat att om man skall göra arbetstidsförkortningar, skall man göra dem i slutet på livet, när det är tungt att jobba, och mera hålla arbetsdagen och arbetsveckan intakta. När man är ung är det trots allt roligt att jobba, i varje fall har jag tyckt så.

Jag skulle gärna se att man kunde sänka pensionsåldern ytterligare som ett alternativ till en arbetstidsförkortning med exempelvis sex timmars arbetsdag, vilket skulle skapa otroliga problem på många områden i samhället, inte minst inom sjukvården. Men att försöka bestämma vilka yrken som har det tungt och besvärligt är en ganska hopplös uppgift. Det fanns en arbetstidsutredning en gång i tiden som försökte få fram vilka yrken som var tunga och besvärliga och som skulle berättiga till en lägre pensionsålder och man kom fram till att det var ett par hundra yrken. Jag tror alltså att det är svårt att lagstifta på det området. Det får man nog förhandla sig fram till.

Herr talman! Jag skall nu gå över till att tala om reservationerna och tar först den moderata reservationen 4 om de handikappades pensionsrätt i ATP-systemet. Det gäller alltså de partiellt arbetsföra. En skadad som har halv förtidspension och hygglig inkomst av arbete antingen i den öppna arbetsmarknaden eller i en skyddad verkstad får aldrig pensionspoäng på denna sidoinkomst, herr socialminister, och det är ganska märkligt.

Pensionsförsäkringskommittén grubblade på sin tid över detta problem och konstaterade att det knappast skulle möta några svårigheter att införa ett system med pensionspoäng för dem som uppbär förtidspension enbart från folkpensioneringen eller från tilläggpensioneringen utan antagandepoäng. Det är just den gruppen det gäller, dvs. de som blivit handikappade innan de hunnit samla ATP-poäng. De som tillhör denna grupp är faktiskt handikappade inte bara fysiskt utan också pensionsmässigt. De har inga antagandepoäng och de får ingen pensionsrätt på sin sidoinkomst. Trots att arbetsgivaren – den privata eller landstinget – betalar ATP-avgifter för den sidoinkomst som den handikappade har, får denne ändå ingen ATP, när han en gång skall ha det. Detta bör pensionsålderskommittén verkligen se över. Jag beklagar att vi moderater är ensamma om den reservationen trots att det finns en centerpartimotion med samma yrkande.

Reservationen 6 gäller förslaget om höjning av folkpensionsavgiften med en halv procent utöver vad som behövs för att täcka förbättringarna av folkpensionen. Den här extra höjningen skall vara till för att finansiera

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

en del av det skattepaket som diskuterades i går. Jag vände mig i går bestämt emot det systemet – och det gör jag i dag också – att man skall finansiera skattesänkningar över vårt socialförsäkringssystem. Man får inte respekt för socialförsäkringsavgifterna om det i dessa avgifter ligger en compensation till staten för skattebortfall. Socialförsäkringsavgiften skall vara ren och täcka de kostnader man får via socialförsäkringssystemet och inte någonting annat.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen 6.

Reservationen 9 kommer min partikamrat herr Fridolfsson att tala för.

Reservationen 13 gäller vårdbidragen till de föräldrar som sköter ett handikappat barn, och det är handikappade barn under 16 år det gäller. Förbättringar av vårdbidragen skall komma till stånd. Vårdbidrag skall kunna utgå med belopp motsvarande hel eller halv förtidspension plus två pensionstillskott. När systemet är färdigutbyggt år 1981 kommer det att röra sig om 16 000–17 000 kronor som tillförs var och en i denna grupp, och det är en ganska hygglig ersättning. Propositionen föreslår att dessa bestämmelser skall träda i kraft den 1 juli 1976, medan vi moderater föreslår att de skall träda i kraft ett år tidigare, dvs. den 1 juli 1975. Vi anser nämligen att det är angeläget att stödja gruppen allvarligt handikappade under 16 år.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen 13.

Jag kanske också får säga några ord om reservationen 7, som gäller egenavgifter för företagare och fria yrkesutövare som inte har några anställda men ändå klassas som arbetsgivare. Det kan gälla en målare, en författare, en frilans, en journalist, ja, över huvud taget en människa som försörjer sig själv och inte är anställd någonstans. Han blir i vårt socialförsäkringssystem klassad som egen företagare och får alltså betala alla avgifter själv. Det drabbar dessa människor oerhört hårt. De har ofta små inkomster. Det kan vara en småbrukare med kanske 30 000 kronor per år i inkomst. Han får betala 5 000–6 000 kronor mer i avgifter än en löntagare med samma inkomst. Visserligen är avgiften avdragsgill, men även efter avdraget innebär det att egenföretagare får betala ett par hundra kronor mer i skatt per månad. Det är inte rimligt.

Nu blir det en viss förbättring, eftersom gårdagens skattebeslut medger ett avdrag med 10 000 kronor i botten när det gäller arbetsgivaravgiften. Det är vi glada för. Vi ville dessutom ha en 25-procentig sänkning, därför att en del av en egen företagares avgift – t. ex. en småbrukares – gäller förmögenhetsavkastning, och den skall man inte behöva betala arbetsgivaravgift på.

Vad skall man då göra med socialförsäkringsavgifterna? Det är ett besvärligt kapitel, herr socialminister. Vem skall betala dem? Det finns ingen annan än egenföretagaren själv som kan göra det, men det är ganska tungt. I varje fall tycker jag att de 0,9 procent på sjukförsäkringsavgiften som går till skattesänkning och de 0,5 procent på folkpensionsavgiften, som också går till skattesänkning, icke borde betalas av egenföretagarna. Det är faktiskt en avgift som inte har med socialförsäkringssystemet

utan med skattefinansieringen att göra. Där skulle man för egenföretagare kunna göra ett undantag för dessa 0,9 och 0,5 procent.

Jag hyser sympatier för reservationen 7. Vi moderater vill över huvud taget ta bort arbetsgivaravgiften på 4 procent för egenföretagare, eftersom denna avgift drabbar dem mycket orättvist.

Herr talman! Till sist vill jag göra en liten reflexion. Egendomligt nog ägnade sig herr Hermansson i går praktiskt taget enbart åt moderata samlingspartiet och talade om för kammaren hur oerhört reaktionära och asociala vi var. Statsrådet Aspling har i dag gjort en katalog över sociala förbättringar som har skett i vårt land under senare år. Jag vill inte påstå att statsrådet Aspling har sagt att moderaterna är reaktionära och asociala när det gäller socialpolitiken, men då och då hör man från socialdemokratiskt håll att vi moderater inte är särskilt mycket att lita på i socialpolitiska frågor. Med anledning av herrar Hermanssons och Asplings anföranden kanske även jag bör nämna några saker.

Moderaterna vill ha en allmän arbetslöshetsförsäkring som omfattar alla människor, inte bara de kollektivanslutna. Tack vare jämviktsläget i riksdagen har vi nu fått en utredning härom. Vi vill att kvinnor och män, som är hemma och sköter sina små barn, skall ha rätt att tillgodoräkna sig ATP-år. Även i detta fall har vi fått en utredning tack vare jämviktsläget.

Förslaget om en gratis hemresa i månaden för gymnasieelever i den egna gymnasieregionen fick vi faktiskt igenom, eftersom vpk stödde oss. Vi vill ha högre ersättning till invalider som invalidiserats i unga år, och det har vi fått i dag.

Vi har kämpat mot de orimliga marginaleffekterna för pensionärer och dessa effekter avskaffades i går. En sänkning av pensionsåldern från 67 till 65 år kommer riksdagen att besluta om i dag, inte en sänkning bara för LO-kollektivet, som man förhandlingsvägen har kommit överens om, utan för alla människor. Jag erkänner gärna att centerpartiet har varit pådrivande i denna fråga. Men även centerpartisterna skall ju ha en fråga att vara pådrivande i, herr socialminister, så det skall vi unna dem.

Moderaterna var ensamma om att rösta mot 1970 års skattepaket, som blev ett hårt slag mot låg- och mellaninkomsttagarna. Vi har kämpat mot de orimliga återbetalningsvillkoren för studerande, där skulden växte ju mer de betalade tillbaka. Även där har vi åstadkommit ett bättre tillstånd tack vare jämviktsläget i riksdagen.

I tio år har vi moderater kämpat för att ändra på det förhållandet att de som blev änkor före den 1 juli 1960 får sin änkepension starkt reducerad redan vid mycket små inkomster, medan de som blivit änkor efter detta datum inte är föremål för någon behovsprövning alls. Det problemet är fortfarande olöst.

Detta, herr talman, var bara några exempel ur en stor mängd frågor, där vi från moderata samlingspartiet, ofta i samverkan med övriga borgerliga partier, har agerat till förmån för människor med små inkomster. Det intressanta är att dessa för människor med små inkomster angelägna

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

reformer har kunnat genomföras först sedan socialdemokraterna har blivit svagare och de borgerliga starkare i riksdagen.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Ringaby presenterade en katalog över moderata samlingspartiets insatser när det gällt att åstadkomma lösningar i utskottet. Men det hettade väl ändå en aning i örsnibbarna på herr Ringaby, när han tog åt sig äran av allt detta. Den som har följt arbetet i socialförsäkringsutskottet vet att samfälliga insatser och den förhandlingsvilja som rått under 1974 har lett till lösningen av en lång rad problem. Man skall inte förneka det. Jag vill gärna ge socialförsäkringsutskottets ordförande ett erkännande för att utskottet verkligen har kunnat diskutera igenom dessa frågor och åstadkomma lösningar. Självfallet råder det ingen tvekan om att arbetet har underlättats genom jämviktsläget i riksdagen.

Herr Ringaby uttryckte sin förvåning över att centerpartisterna, som väckt en motion som knöt an till moderaternas reservation 4, inte hade biträtt reservationen. Får jag erinra herr Ringaby om att vi hade en ingående överläggning om detta ärende i utskottet. I betänkandet står: Utskottet förutsätter att pensionsålderskommittén "vid fullgörandet av sitt uppdrag kommer att uppmärksamma även den nu berörda frågan". Det gäller just en förtidspensionärs möjligheter att tillgodoräkna sig ATP-poäng. Därmed har vi vunnit vårt syfte i utskottet, och då finns det ingen anledning för oss att ansluta oss till reservationen.

Vi har ingen ambition att reservera oss på flera punkter än som är nödvändigt. Arbetet vinner på att man söker finna lösningar och reserverar sig endast i väsentliga frågor. När utskottet liksom i dessa fall har funnit en lösning, finns inget motiv för en reservation.

Herr RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade ingalunda att jag ensam tog åt mig äran av de gjorda insatserna. Jag var faktiskt så gentil att jag gav herr Carlsson i Vikmanshyttan och andra borgerliga partiers företrädare en del av äran. Från borgerligt håll har vi kämpat gemensamt, men ofta har moderaterna varit pådrivande.

Det intressanta är att vi, sedan de borgerliga blivit starkare i riksdagen, har kunnat genomföra reformer som varit till fördel för människor med små inkomster. Det rimmar dåligt med de angrepp som ofta riktats mot moderata samlingspartiet för att det inte skulle vara att lita på i sociala frågor. Jag ville göra den lilla vinklingen.

Utskottet är inte helt negativt, men reservationen 4 är i alla fall pådrivande och en extra påstötning i ett angeläget ärende. Så brukar även centerpartiet göra i frågor som centerpartiet finner väsentliga.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Visst kan man vara pådrivande genom reservationer, men om utskottets skrivning täcker in det yrkande man har, finns det ingen

förutsättning för en reservation. Då skall man stå för den skrivning som man har kommit överens om i utskottet.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk):

Herr talman! Den "historiska dag" när riksdagen skulle besluta om en sänkt pensionsålder blev inte så historisk, eftersom redan 65 år i många fall är en alltför hög pensionsålder. Rätten att bli pensionerad vid fyllda 67 år har funnits inom den allmänna pensioneringen alltsedan 1914. Från 1914 till den 1 juli 1976, allt enligt förslaget i propositionen och Hagsöverenskommelsen, skall den allmänna pensionsåldern vara 67 år. Det är en ansevärd tid, och under denna period har Sverige haft förmånen att stå utanför två världskrig. Vårt land har genomgått en stark ekonomisk tillväxt. Produktiviteten, där ökad arbetstakt ingår som en väsentlig del, har stegrats till en nivå jämförbar med de högst utvecklade ländernas.

Hur skall man då förklara den anmärkningsvärda eftersläpningen när det gäller pensionsåldern? Från kretsar som underlåtit att genomföra en lägre pensionsålder sägs det att man från början måste inrikta sig på att kräva förbättringar av de ytterst låga pensionerna. Man förde fram krav på en sådan höjning av pensionen att människorna skulle kunna leva drägligt. Och visst har det funnits synnerligen starka skäl för denna kamp, men historien säger också något annat. Ute på arbetsplatserna har det förts en hård kamp för lägre pensionsålder. Ett otal lokala fackliga organisationer har ställt sig bakom detta krav. Behovet av pensionering vid lägre ålder har förelegat i flera decennier, och kraven har ökat år från år. Redan vid andra världskrigets slut, när arbetarklassen och andra progressiva krafter utvecklade en stark reformaktivitet i hägn av arbetarklassens efterkrigsprogram, uttalades att 67 år var en hög pensionsålder. I socialvårdskommitténs betänkande inför 1946 års riksdag angående en ny lag om folkpensionering hette det bl. a. att det inte kunde förnekas att en pensionsålder av 67 år låg ganska högt, åtminstone beträffande vissa befolkningskategorier. Trots detta kom man till slutsatsen att inte sänka pensionsåldern. Kostnadsskäl anfördes.

Kommunisterna föreslog vid denna tidpunkt att den allmänna pensionsåldern skulle vara 65 år. Trots den långa tid som förflutit sedan 1946 kommer den allmänna pensionsåldern inte att sänkas förrän i mitten på 1976.

Socialdemokraterna har under en stor del av denna tid kunnat driva igenom en lägre pensionsålder, men man har i det här fallet visat en reformiver jämförbar med en snigels hastighet och detta till förfång för alla de arbetare som tvingas arbeta till den höga pensionsåldern med ofta stora svårigheter. Vid en internationell jämförelse kommer pensionsåldern i Sverige på efterkälken. Många länder ligger här betydligt före oss. Betänker man också att Sverige ligger i den absoluta täten när det gäller arbetstakt framstår förhållningen av pensionsålderssänkningen som en barock utmaning mot arbetarna.

Det föreligger, som vi ser det, två viktiga skäl för en sänkning av

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

pensionsåldern. För det första är det arbetarnas rätt att få del av de värden som de mödosamt har varit med om att slita ihop. De skall på ett sådant sätt öka sin sociala standard. För det andra är det hänsynstagandet till den utveckling som sker på arbetsmarknaden. Med ökad stress och hets i arbetslivet föreligger det ett omedelbart behov av att man kan sluta sitt yrkesverksamma liv tidigare. Detta förhållande har förelegat nu i många år, ja årtionden. Det finns otaliga exempel på arbetare som ansett de sista åren i arbetet vara de hårdaste, på grund av den ständigt stigande arbetsintensiteten.

Särskilt vi som varit eller som i dag är klubb- eller grupppordförande minns de ögonblick när vi avtackat arbetskamrater som gått i pension. Vi har önskat dem många sköna pensionsår med bibehållen hälsa, men samtidigt har vi vetat att arbetslivet har farit hårt fram med dem. De har fått stå i arbetet alltför länge. Likaså har vi ett otal exempel på arbetskamrater som under sina pensionsår – om det nu blivit några år – bara orkat slita sofflocket och sedan tynat bort. De som har åsett dessa tragedier på nära håll kan i dag inte annat än kämpa för en lägre pensionsålder.

Men naturligtvis kan inte bara lägre pensionsålder ge människorna många sköna pensionsår. Nej, hela arbetslivet måste präglas av en strävan att förskona människorna från att bli utslitna. Men realiteterna talar i dag ett annat språk. Produktionsprocessen förvärras. Stressen och jäktet ökar. Allt fler metoder – den ena mera raffinerat utstuderad än den andra – ökar arbetsintensiteten och ger oerhörda förslitningsskador. Den utslagning som sker åskådliggörs i arbetsmarknadens A-, B- och C-lag.

I det här sammanhanget skulle jag vilja fråga centern: Skall ni göra halt nu, när 65 års pensionsålder blir förverkligad? Är ni beredda att liksom vi kämpa mot den höga arbetsintensiteten? Det är en förlängning av den här debatten som jag tycker är ganska viktig. Jag hoppas naturligtvis att centern inte gör halt här utan ställer upp och kämpar för att arbetsintensiteten minskas.

Med utgångspunkt i orsakerna till den ökade arbetsintensiteten talas det i dag om en ännu lägre pensionsålder, och det har i sammanhanget talats om rörlig pensionsålder. Vad den rörliga pensionsåldern skall innebära vet ännu ingen, och jag måste säga att i den hittills förda debatten har det inte kommit fram någonting som är framåtsyftande. Skulle man ha någon uppfattning om detta så måste det väl vara att det bör införas en rätt att gå i pension vid 60 års ålder.

60 år efter den allmänna pensioneringens införande med 67 år som åldersgräns ligger alltså nu ett förslag om lägre pensionsålder, men då skjuter man ikraftträdandet framför sig, ända till den 1 juli 1976. Pensionsålderskommittén hade tidigare inte ansträngt sig över hövan, men när den till sist lade fram ett förslag om 65 års pensionsålder så föreslogs ikraftträdandet den 1 januari 1976. Hagauppögrelsens partier, socialdemokraterna och folkpartiet, uppsköt ikraftträdandet ytterligare ett halvår. Från socialdemokratiskt håll har det hänvisats till fackföreningsrörelsen,

och LO har ju sagt att en allmän sänkning av pensionsåldern bör genomföras på längre sikt. LO säger sig vilja betrakta en rörlig pensionsålder som den mest angelägna reformen inom pensionssystemet men medger att denna mening inte behöver stå i motsatsställning till en sänkt allmän pensionsålder. Sänkning av pensionsåldern kan i stället betraktas som en ny utgångspunkt för en rörlig pensionsålder.

LO ansluter sig således till utredningens förslag om 65 år som ny pensionsgräns men bara i princip. Så kommer uppskovslinjen. Eftersom det finns ett samband mellan rörlig och allmän pensionsålder föreslår LO konkret att de båda frågorna skall riksdagsbehandlas samtidigt. Det betyder med andra ord att sänkningen av pensionsåldern enligt LO bör uppskjutas, eftersom en reform av denna stora omfattning kräver avsevärd förberedelsestid. Ett annat hinder som anförs är att ikraftträdandet måste förskjutas för att möjliggöra avtalsanpassningar. SAF preciserar hur man för sin del uppfattar den erforderliga anpassningstiden, nämligen till den 1 januari 1978.

Frågan kan med rätta ställas om inte det av vårriksdagen 1973 antagna principuttalandet borde ha gjort klart för både LO och SAF att en sänkning av pensionsåldern verkligen var i annalkande? Om den återopade avtalsanpassningen utgör en olägenhet, vilket inte verkar vara ett övertygande skäl, är uppskovslinjen uppenbarligen en olägenhet för alla dem som står utanför personalpensionsanordningar av typen STP och ITP. Man skjuter fackföreningsrörelsens ledning framför sig. Men verkligheten på arbetsgolvet och bland LO-medlemmarna är en annan. Man vill verkligen ha en sänkning av pensionsåldern för alla och det nu. Det finns inga godtagbara skäl att skjuta upp ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen till den 1 juli 1976. I stället bör man genomföra pensionsålderssänkningen omgående såsom vpk har förordat i motionen 1871. Med hänsyn till att denna motion har lagts så sent på året anser vi det emellertid praktiskt att, såsom vi föreslagit i reservationen 10, låta pensionsålderssänkningen träda i kraft den 1 mars 1975.

Man hänvisar också till att ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen på LO-området skall anpassas till STP. Jag vill i detta sammanhang bara som LO-medlem deklarerar en mening som framkommer på arbetsplatserna. Eftersom man i STP har kunnat ta ut förtidspension mellan 65 och 67 års ålder borde det nu vara dags att använda STP för pensionering mellan 63 och 65 års ålder och naturligtvis med de bättre förhållanden som erfordras.

Debatten genom åren här i riksdagen har visat vilken enorm tröghet som råder i fråga om pensionsålderssänkningen. För arbetarrörelsen måste det väl vara en skam att man först 1976 har en allmän pensionsålder på 65 år. Det borde vara ett stadium som vi för länge sedan passerat. Som en följd av att den allmänna pensionsålderssänkningen har gått så sakta har även sänkningen av pensionsåldern för grupper med tungt och hälsofarligt arbete förskjutits. Halvdana avtalsuppgörelser har blivit följden av denna fördröjning av pensionsålderssänkningen.

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

För grupper med tungt och hälsofarligt arbete talar synnerligen starka skäl för en sänkning av pensionsåldern till 60 år. Det är viktigt att slå fast att även om man skulle minska arbetsintensiteten på hela arbetsmarknaden skulle det ändå finnas särskilt betungande arbetsuppgifter. Målsättningen måste vara att hindra förslitning av alla arbetare. Det är då särskilt viktigt att värna om dem som har de tyngsta och hälsofarligaste arbetena. I dessa grupper är arbetarna i många fall utslitna långt före den allmänna pensionsåldern. Man upplever arbetet som en mycket stor plåga på äldre dar. Denna plåga förstärks med dagens ackordshets och effektivitetsjakt. Den tekniska utvecklingen har förändrat arbetsplatserna men inte till det bättre. Det sägs att de tunga manuella arbetsuppgifterna är borta och att arbetet över lag har blivit lättare, men det är en sanning med mycket stor modifikation. När arbetsuppgifterna har övergått till att vara mindre manuella har i gengäld nya arbetsprocesser och metoder blivit så utformade att jäkt och stress ökar.

Nya hälsorisker har dykt upp. Radongasen är välkänd i vårt land. Problemet med silikosdamm har ännu inte undanröjts utan förekommer på nytt på många arbetsplatser och får till följd lungcancer, kärlkramp, silikoser, reumatiska sjukdomar och många andra yrkessjukdomar.

Man måste dra den slutsatsen att det kapitalistiska produktionssättet har visat att lönsamhet och effektivitet får gå före arbetarnas välbefinnande. Det är ställt utom allt tvivel att vissa typer av arbetsplatser och arbetsuppgifter kräver mer av arbetarna än andra, både fysiskt och psykiskt. Det är mot bakgrund av dessa förhållanden som kravet om pensionering vid 60 års ålder i tunga och hälsofarliga arbeten rymmer allt större anslutning. Här kan man verkligen hänvisa till en stark och aktiv opinion. De som gått i spetsen för den opinionsrörelsen är utan tvivel gruvarbetarna. Från dem restes kraven redan 1926. Därefter kan man peka på mängder av uttalanden, petitionsrörelser, olika fackliga framstötter, beslut av Gruvs fackliga kongress, brev till samtliga riksdagsgrupper osv. Det bör även erinras om att kravet på pensionering vid 60 år intog en framträdande plats under den stora gruvarbetarstrejken 1969–1970. Det finns också andra grupper som med lika starka skäl kan resa krav på pension vid 60 år. Dit hör exempelvis järnbruks-, stuveri-, byggnads- och skogsarbetarkårerna.

Frågan om en särskild pensionsålder har behandlats av riksdagen vid upprepade tillfällen, och kraven har oftast avvisats med argumenten att det skulle vara svårt att åstadkomma ett rättvist system och att man skulle få svåra gränsdragningsproblem. Men det är en orimlig ståndpunkt att med hänvisning till detta avvisa krav som allt fler erkänner som berättigade. Dessa problem måste lösas, och det har också kunnat ske i en rad andra länder, där man sedan länge har gått in för en särskild pensionsålder för vissa grupper, bl. a. gruvarbetarkåren. I Sverige har däremot frågan behandlats på ett utmanande nonchalant och lättvindigt sätt.

Kravet från gruvarbetarna om en sänkning av pensionsåldern till 60 år är ett skolexempel på denna nonchalans. Vid 1968 års riksdag be-

slutades att frågan skulle bli föremål för utredning sedan vpk motionerat. Men någon utredning genomfördes inte. Utredningsuppdraget anförtröd- des åt pensionsförsäkringskommittén, som i sitt slutbetänkande endast anmälde att ett avtal träffats mellan SAF:s allmänna grupp, Gränges- bergskoncernens Gruvförbund och Mellansvenska gruvförbundet, å ena sidan, samt Svenska gruvindustriarbetareförbundet, å den andra. Men detta utgjorde ingen lösning på gruvarbetarnas krav.

I brev till riksdagsgrupperna år 1972 betonade Gruvs avdelning 4 i Malmberget att den nämnda överenskommelsen inte alls har löst gruv- arbetarnas pensionsfråga på ett tillfredsställande sätt. I brevet heter det bl. a.: Vi kräver alltså av respektive riksdagsgrupper att ni bidrar till att få slut på förhalandet och verkar för att man lagstiftningsvägen förverk- ligar vårt gamla och rättvisa pensionskrav.

Både regeringen och utskottet tycks mena att den rörliga pensionsåldern skulle lösa problemet. Vi vet ju inte hur den skall se ut. Men för de grupper som jag nu talar om, de med tunga och hälsofarliga arbetsupp- gifter, kan man i dag bara ställa ett krav: rörligheten måste innebära att arbetarna inom de här grupperna har rätt att ta pension vid 60 år utan några som helst motkrav eller avtrappning på sina pensionsförmåner – alltså i realiteten lagfäst garanti för pension vid 60 år. Innehåller en rörlig pensionsålder inte denna självklara rätt för dessa grupper blir den rörliga pensionsåldern en halvmesyr.

I den nyss påbörjade avtalsrörelsen har gruvarbetarna mycket starkt betonat att lösningen av frågan om pensionsåldern skall komma nu. Man har väl, efter många års förhållningar i riksdagen, tröttnat på riksdagens bristande förståelse. Några avdelningar inom Gruvindustriarbetareför- bundet deklarerar att de inte skall skriva på något avtal om inte sänkning av pensionsåldern är genomförd. Gruvarbetarna säger också att reformen måste genomföras i ett enda slag, och de säger att det är cyniskt mot de äldre gruvarbetarna att nu ytterligare förhåla frågan. Det vore ett ytter- ligt välbehövligt stöd för alla dessa grupper som har tungt och hälsofarligt arbete om riksdagen i den s. k. elfte timmen gav regeringen i uppdrag att lägga fram förslag om pension vid 60 års ålder för dessa grupper. Jag tror att det är mycket viktigt att poängtera att detta inte enbart gäller gruvarbetarna under jord, utan även ovanför jord arbetande inom gruv- industrin kan medräknas i de grupper som har tungt och hälsofarligt arbete. Vi har även nämnt stuveribranschen med dess farliga och hårda arbete; olycksfallsstatistiken talar sitt tydliga språk. Skogsindustrin är en annan bransch med onormalt hårda arbetsförhållanden; likaså bygg- nadsbranschen, som innehåller en mängd arbetsuppgifter som direkt kan hänföras till tunga och pressande arbeten. För mig personligen är det inte svårt att ge exempel på arbetsuppgifter inom järnbruksindustrin, som är direkt jämförbara med underjordsarbete.

Herr talman! Det har alltså gått över 60 år innan vi får en sänkning av pensionsåldern från 67 till 65 år. Likaså har oviljan varit stor att lösa pensionsfrågan för dem som har hårda, pressande och hälsofarliga arbeten.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Det finns inte några bärande argument för att uppskjuta ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen till 65 år. Den kan genomföras den 1 mars 1975, som vpk föreslagit. Likaså kan inte den rörliga pensionsåldern få stå i vägen för en reform som innebär att riksdagen garanterar grupper med hårt och hälsofarligt arbete att få pension vid 60 års ålder.

De frågor i reservationerna som jag inte berört kommer senare min partikamrat herr Sune Olsson i Stockholm att beröra, bl. a. kraven på standardförbättringar för folkpensionärerna.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till reservationerna 1, 8 och 10.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Utskottets vice ordförande herr Carlsson i Vikmanshyttan ägnade en stor del av sitt inlägg till att göra en historisk tillbakablick på den utveckling som ägt rum på det sociala reformavsnitt som behandlas i utskottsbetänkandet. Han beskrev också ganska målande det gamla fattigsamhället. Jag vill inte alls kritisera herr Carlsson för att han gjorde denna tillbakablick. Det kan finnas skäl att göra en sådan, eftersom vi onekligen står inför att fatta ett mycket viktigt och för svenska folket betydelsefullt beslut i dag. Men när han sedan i slutet av sitt inlägg underströk centerens insatser och tog upp det särskilda yttrande som centerpartiets ledamöter i utskottet har funnit anledning att foga vid utskottets betänkande kan jag inte helt instämma med honom.

Visst känner vi till att utskottets vice ordförande har varit starkt engagerad i denna fråga. Han har ofta motionerat och han har med stort och säkerligen äkta patos i riksdagen talat för en sänkning av pensionsåldern. Jag vill gärna säga detta och i viss mån returnera den blomma som han gav mig. Men när det gäller det påstående som framför allt kan utläsas i centerpartiets partimotion, att det är centern som har varit den drivande kraften när det gäller att skapa verklig trygghet och bättre villkor för våra pensionärer, anser jag att det kan finnas anledning att korrigera bilden en smula. Jag tycker inte att centern är det parti som har anledning att slå sig för sitt bröst och säga, att det är de som har gjort mest för att åstadkomma goda pensioner för pensionstagarna i vårt land. Det finns andra partier som med lika eller kanske ännu större rätt kan ta åt sig en del av den äran.

Den store banbrytaren på det här området var ju förre socialministern Gustav Möller, som på sin tid gjorde en berömvärd insats för ökad förståelse för de gamlas situation. Hans linje har fullföljts av socialdemokratin, och vi har ofta i det förgångna – kanske har förhållandena ändrats en smula under de senaste åren – fått kämpa mot segt borgerligt motstånd. Vi har ju alla i färskt minne ATP-striden och centerens hållning i den stora frågan.

Vad man än säger här från centerpartiets sida kan det ändå inte förnekas att det var centern – man hette bondeförbundet fram till den tiden – som företrädde den mest negativa linjen. Man stred tappert för att för-

hindra den största reform som har genomförts i vårt land när det gällt att skapa verklig trygghet för dem som enligt herr Carlsson i Vikmanshyttan har byggt upp det här samhället. När man var motståndare till den reformen gynnade man minsann inte de valkiga nävarnas och blåblusarnas folk, som herr Carlsson har talat om.

Herr Hagberg i Borlänge har också kritiserat regeringen på den här punkten. Efter den samfälliga kritik som framförts av herr Carlsson och herr Hagberg konstaterar jag, att när socialdemokratin fäste så stor vikt vid den här reformen att man upplöste riksdagen och tog ett nyval, innebär det alltså enligt en tolkning att socialdemokratin skulle ha visat ointresse för att lösa pensionsfrågan för människorna här i landet.

Sedan fortsätter herr Hagberg – även herr Carlsson var inne på det – sin historieskrivning med att beskylla regeringen och partiet för att vara motståndare till eller i varje fall ha svalt intresse för en sänkning av pensionsåldern. Det är inte alldeles riktigt. Vi har aldrig från vårt håll varit motståndare till sänkt pensionsålder, men det finns en annan sida av den saken – och den är kanske det primära i sammanhanget – nämligen att man samtidigt måste se till, att pensionerna har sådan storlek att de ger en hygglig försörjning, att de åtminstone klarar vad vi brukar benämna livets nödtröft. Det är väl egentligen här skillnaden ligger. Medan centern har satt som sitt främsta mål att till varje pris sänka pensionsåldern, har vi sagt att man först, eller åtminstone samtidigt, måste ha garanti för pensioner av sådan storlek att de möjliggör ett meningsfullt pensionärsliv.

Nu är vi framme, herr talman, vid den tidpunkten, sedan frågan blivit ordentligt utredd, att vi kan ta det här steget. Samhället har resurser för att sänka pensionsåldern, för att förstärka tryggheten för alla pensionärer och samtidigt – vilket inte är minst viktigt – för att avsevärt förbättra stödet till de handikappade. Jag kan gärna instämma i vad herr Carlsson i Vikmanshyttan har sagt – också herr Ringaby var inne på det – nämligen att det är ett mycket viktigt beslut vi står inför. Vill man vara högtidlig kan man säga att det är ett historiskt beslut. Att pensionsåldern skulle komma att sänkas har ganska länge stått klart för allmänheten, och därför kommer väl det här beslutet att passera utan den stora uppmärksamhet som det kanske skulle ha varit värt – i varje fall tycks det gälla kammarledamöterna.

Vad som är särskilt glädjande – vilket utskottet har betonat i sin skrivning – är att det samtidigt med att steget tas mot lägre pensionsålder blivit möjligt att också förbättra tryggheten för dem som redan är pensionärer; det förtjänar verkligen att understrykas. Att förbättringen har blivit ännu större för dem som pensionerats i unga år är givetvis särskilt värdefullt.

Av de många reservationer som fogats till utskottsbetänkandet kan den slutsatsen kanske lätt dras, att det skulle råda större oenighet i utskottet än vad som egentligen har varit fallet. Vi är faktiskt ense om de stora linjerna. Först och främst är vi överens om att pensionsåldern

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

skall sänkas. Vi är visserligen oense om tidpunkten för ikraftträdandet, vilket jag beklagar eftersom skillnaden ändå är så pass liten. Det rör sig ju endast om ett uppskov på sex månader, om man tar pensionsålderskommitténs förslag som utgångspunkt, och det kan väl ändå inte vara så särskilt anmärkningsvärt. Men jag skall, herr talman, återkomma till den frågan.

Vi har också varit ense om de förbättringar av grundbeloppen som tillkommer folkpensionärerna, medan förslag om pensionstillskott och handikappersättning har, som också framgått av de anföranden som hållits, föranlett motioner från vpk:s sida i enlighet med deras partimotion i frågan.

Jag tänkte härefter, herr talman, övergå till att något kommentera några av de reservationer som fogats till utskottets betänkande; jag skall dock inte ingå på alla.

I reservationen 1, som herr Hagberg i Borlänge har talat för, föreslås i den första att-satsen en sänkning av gruvarbetarnas pensionsålder till 60 år. Till det skulle jag vilja säga att herr Hagberg och jag har inga delade meningar beträffande behovet därav. Arbetet är av sådan art att det kan vara sakligt motiverat med lägre pensionsålder för denna kategori arbetstagare, och jag har ju själv åtskilliga gånger framhållit detta från riksdagens talarstol. Men vad jag vill understryka, herr Hagberg, är att enigheten oss emellan gäller endast så länge diskussionen rör arbetare under jord. Det har för mig varit utgångspunkten, och det sammanfaller även med de yrkanden och krav som har ställts från gruvarbetarnas sida i deras beslutande församling.

Om jag har fattat herr Hagberg i Borlänge rätt, tycks han mena att alla anställda inom gruvindustrin, oavsett vilket arbete det gäller, också skall tas med i sammanhanget och vara berättigade till pension vid 60 år. Nu är ju inte gruvarbetarna någon homogen grupp. Därför har Gruvindustriarbetareförbundet i sitt beslut konstaterat att man först bör kräva sänkt pensionsålder för gruvarbetarna under jord. Man har gjort detta till en avtalsfråga, och man har den uppfattningen att man också bör klara det den vägen, såvitt jag kan förstå. Men jag kommer in på detta senare.

Herr Hagberg tog upp frågan om att utredningen lades ned. Jag har ju i tidigare debatter i kammaren försökt upplysa herr Hagberg om orsaken. Men det är väl tydligt att min pedagogiska förmåga inte riktigt har räckt till.

Utredningen kom till, säger herr Hagberg, efter en motion från kommunisterna. Låt mig i all blygsamhet framhålla att det också förelåg en socialdemokratisk motion med mig som första namn. Vid behandlingen av dessa motioner i utskottet beslöt vi efter intensiva diskussioner – dels i utskottet och dels på annat håll – att föreslå att en utredning skulle komma till stånd.

Men vad skedde sedan denna utredning börjat sitt arbete? Parterna trädde i förhandlingar. Vid dessa förhandlingar medverkade bl. a. ut-

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

redningens ordförande som expert. Utredningen sade klart och tydligt till båda parter att därest ni kommer att träffa en uppgörelse, kommer vi att frånsäga oss uppdraget. Denna uppgörelse som man träffade var också anledningen till att utredningen lades ned. Det var alltså klart på förhandlarnas sida att utredningen skulle läggas ned om man träffade en uppgörelse – det kan vi absolut slå fast.

Herr Hagberg i Borlänge tycker inte att avtalet var så bra och menar att riksdagen bör gå in och göra korrigeringar. Jag skall inte diskutera avtalets innebörd, men man lyckades i varje fall vid de här förhandlingarna åstadkomma ett avtal som ger rätt till pension vid 63 års ålder – det gäller gruvarbetare under jord. Detta avtal träffades i en situation när vi hade en pensionsålder på 67 år. Avtalet utlöper vid årsskiftet och parterna skall träda i nya förhandlingar, om det inte redan skett – det känner jag inte till. Och när nu den allmänna pensionsåldern sänks till 65 år bör det ju vara möjligt att åstadkomma ytterligare sänkning för underjordsarbetarna.

Jag är också, herr Hagberg, medveten om att det är hårda tag vid sådana här förhandlingar. Men det är i varje fall min förhoppning att man skall lyckas nå en någorlunda tillfredsställande lösning. Har man en gång slagit in på förhandlingsvägen och lyckats åstadkomma ett resultat som godkänts av parterna finns det väl ingenting som säger att man inte också skulle kunna förbättra avtalet.

Så några ord om den att-sats i reservationen 1 där man begär utredning om vilka andra grupper av arbetare än gruvarbetare som bör komma i åtnjutande av pension vid 60 års ålder. Utskottsmajoriteten menar att man bör avvakta resultatet av pensionsålderskommitténs arbete. Kommittén lägger nu sista handen vid frågan om en rörlig pensionsålder. Det är riktigt som herr Hagberg säger att ännu vet vi inte vad förslaget kommer att innehålla, men det är väl allas vår förhoppning att kommittén skall lyckas finna ett regelsystem som gör det möjligt för de arbetstagare som har behov härav – det må vara på grund av arbetets art eller av andra skäl – att gå i pension tidigare än vad som generellt gäller.

I detta sammanhang får man ändå inte glömma – jag tycker det är mycket väsentligt – att vi har ett liberalt system med möjlighet till förtidspension vid 60 års ålder. Detta har gjort det möjligt för många att gå i pension när de inte har orkat med arbetet längre. Och jag förmodar att den gruvarbetare som herr Carlsson i Vikmanshyttan talat med och som var utsliten hade haft goda möjligheter att erhålla förtidspension inom det system vi redan har.

Ett ytterligare skäl till att vi avstyrkt motionsyrkandet är departementschefens uttalande i propositionen – som han också bekräftat här i dag – att syftet är att ett system med rörlig pensionsålder skall träda i kraft samtidigt med pensionsålderssänkningen. Då får vi väl avvakta och se vad detta rörliga pensionssystem kan innehålla.

I reservationen 2 från vpk föreslås ytterligare utredning beträffande fortsatt standardökning för pensionärerna. Vi avstyrker också detta yr-

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

kande därför att pensionsålderskommittén har i uppdrag att utreda standardsäkringen inom pensionssystemet.

En av motiveringarna i vpk:s motion för en sådan här utredning är ju inflationen, prisfördyringarna. Där vill jag bara slå fast att värdesäkringen ju redan är klar i det pensionssystem vi har. Höjs basbeloppet höjs också pensionerna, och därmed är pensionärerna garanterade att följa med när det gäller prisökningarna.

Låt mig också kortfattat beröra reservationen 3, även om det kanske var herr Olsson i Stockholm som skulle tala för den.

Det sägs i reservationen att man är tillfreds med att pensionstillskotten ökar med 4 procent och att det blir en fördubbling av pensionstillskotten för de förtidspensionerade. Men reservanterna menar att den uppräkningsen bör göras redan fr. o. m. den 1 juli 1975 i stället för den 1 juli 1976. Där vill jag bara säga att pensionstillskotten ju höjs avsevärt. Förbättringarna i förslaget är mycket betydelsefulla. Och det innebär att skillnaden mellan folkpensionärer och ATP-pensionärer jämnas ut. Vad standardökningen för folkpensionärerna angår får man inte heller bara snegla på pensionstillskotten utan också ta hänsyn till den förhöjning av grundbeloppen som föreslås i propositionen. Man kan givetvis alltid framsöka sina önsknings och förslag om förbättringar, men med hänsyn till de stora kostnader som hela detta reformpaket drar med sig – det kostar över 3 miljarder kronor – delar jag utskottsmajoritetens uppfattning att de föreslagna pensionstillskotten är väl avvägda.

I reservationen 5, som likaledes har avgivits av herr Olsson i Stockholm, föreslås att handikappersättningen räknas upp genom att en ytterligare ersättningsnorm på 80 procent av basbeloppet införs för handikappade. Där vill jag dock hänvisa till vad socialministern sade i sitt anförande och till vad utskottet har understrukit i sitt betänkande. Socialministern inledde den här debatten med en mycket värdefull redovisning, som konkret speglade utvecklingen på detta område under senare tid. Som framgick av den redovisningen har stödet till de handikappade väsentligt förbättrats, och det förslag som nu föreligger understryker ytterligare den utvecklingen. Utskottet avstyrker även detta reservationsyrkande.

Reservationerna 6, 7, 8 och 9 berör dels socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen, dels ATP-avgiften. De frågorna var föremål för en lång och ingående debatt under gårdagen, och fältet får väl därför anses avbetat. Enligt mitt förmenande kan det inte vara särskilt meningsfullt att fortsätta den debatten. Jag yrkar därför kort och gott bifall till utskottets hemställan. Men om jag ändå skall göra någon kommentar, så är det den att reformer av detta slag ju alltid kräver sin permanenta finansiering. Vi har nyss voterat igenom skatteutskottets förslag, och både i det fallet och när det gäller den reform som vi här diskuterar måste vi ju se till att reformerna finansieras på ett någorlunda riktigt sätt. Och majoriteten i socialförsäkringsutskottet anser i likhet med skatteutskottet att en höjning av socialförsäkringsavgiften är en lämplig finansieringsform. Vi tycker inte att man bör göra detta till en principfråga.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

I varje fall anser vi inte att man skall vara så principfast att man inte kan bifalla ett förslag som är så starkt sakligt underbyggt som detta.

När sedan herr Ringaby yrkade avslag på förslaget om finansiering via ATP-avgifterna sade han väl inte direkt att det finns tillräckligt med pengar i pensionsfonden, men det står i varje fall i moderaternas motion. Och jag tycker inte att man skall vara så alldeles säker på att det finns tillräckligt med pengar, ty pensionsfonden ökar inte i den takt som var beräknat. Man har räknat med att den skulle öka med ca 10 miljarder kronor i år, men ökningen kommer kanske i dagsläget att stanna vid drygt 8 miljarder. Och det är en stor tillgång för samhället att vi har dessa stora fonder att falla tillbaka på.

Så några ord om reservationerna 10 och 11, som berör ikraftträdandet. Det förhållandet att departementschefen föreslår en förskjutning på ett halvt år har rönt mycket stort intresse i den allmänna debatten. Det är centerpartiet och vpk som allra kraftigast hävdar att reformen bör träda i kraft tidigare. Man har framhållit att det skulle vara föga solidariskt att skjuta på ikraftträdandet, och därmed har man gjort detta till en fråga om solidaritet. Följaktligen har både centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna reserverat sig för att ikraftträdandet skall ske ett halvt år tidigare, alltså den 1 januari 1976.

Herr Hagberg och i viss mån också herr Carlsson i Vikmanshyttan har här talat om regeringens allmänna ovilja och ljumma intresse för reformen som sådan. Det nämndes här också att arbetsgivarlinjen hade accepterats. Herr Hagberg var besviken på regeringen, men han var kanske framför allt besviken på LO, som velat ha en anpassningsperiod på ytterligare ett halvt år.

Det är välbekant, både för motionärerna och för dem som har talat före mig i dag, att Svenska arbetsgivareföreningen önskar ett uppskov på två år. Varför talar man om att arbetsgivarlinjen accepterats, när uppskovet efter samråd med löntagarorganisationerna satts till endast ett halvt år? Det är då löntagarnas synpunkter man har tagit hänsyn till. De ansåg sig behöva denna tidsfrist för att hinna anpassa gällande pensionsavtal till den nya ordningen innan reformen träder i kraft. Arbetsmarknaden har som bekant sin egen tågordning, som vi här i riksdagen inte kan inverka på. Om de frivilliga pensionssystemen inte i tid anpassas till den sänkta pensionsåldern får ju löntagarna dubbel pension, och det är givetvis inte meningen.

Man kan säga – och det har väl också sagts – att parterna på arbetsmarknaden ganska länge har vetat om att den här reformen skulle komma att genomföras och att det därför har funnits tid för en sådan anpassning. Herr Hagberg underströk särskilt att det måste vara möjligt att hinna göra denna anpassning före den 1 januari 1976.

Jag tycker att det är ett allför enkelt resonemang. Man kan inte rimligen begära att de stora löntagarorganisationerna – LO, TCO och SACO – skall bestämma hur de frivilliga pensionssystemen skall ändras och hur de avgifter som betalas in för pension mellan 65 och 67 års ålder skall

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

disponeras förrän riksdagen har fattat sitt beslut och bestämt hur folkpension och ATP i fortsättningen skall se ut.

Realförhandlingar mellan parterna kan troligen inte komma i gång förrän en bit in på 1975. Pensionsförhandlingarna kommer säkert att bakas in den allmänna avtalsrörelsen. Ingen kan i dag säga när den kan vara avslutad, men troligt – för att inte säga säkert – är att den kommer att dra långt ut på tiden. Efter det att de centrala parterna förhandlat sig fram till den allmänna ramen för det ekonomiska innehållet i kollektivavtalen kan det ta avsevärd tid innan man är klar med detaljutformningen av pensionsavtalet. Det skulle därför, tycker jag, ha varit orimligt av socialministern att inte lyssna till dessa tre stora löntagarorganisationer.

Det kan finnas ytterligare ett skäl för det korta uppskov som föreslås. Pensionsålderskommittén kommer, som jag tidigare framhållit, att med förtur lägga fram ett förslag om flexibel pensionsålder. Det är meningen att vi skall kunna fatta beslut om det i så god tid att dessa reformer kan träda i kraft samtidigt. Jag tror att det skulle vara lyckligt om de kunde göra det. Därför tycker jag att riksdagen bör följa socialutskottets rekommendation även på denna punkt. Det finns alltså anledning att avslå reservationerna 10 och 11.

Jag skall, herr talman, till slut bara med ett par korta kommentarer beröra det särskilda yttrande av centerpartiet som har fogats till utskotts-
betänkandet. Påståendet i yttrandet, att det är centerpartiet som har varit den pådrivande kraften när det gällt att skapa så goda villkor som möjligt för våra åldringar, har jag redan bemött, men där talas också om behovet av att skapa en bättre arbetsmiljö och angelägenheten av att införa flexibel pensionsålder. Man kanske därav skulle kunna dra den slutsatsen, att centerpartiet känner ett starkt behov av att åstadkomma en ansiktslyftning för att försköna sitt anseende med hänsyn till, som jag tycker, partiets mindre lyckade ställningstagande när vi beslöt genomföra den stora ATP-reformen.

Jag skulle vilja säga att vad som skrivits i det särskilda yttrandet bara innebär att man slår in helt öppna dörrar, eftersom det inte finns någon oenighet på detta område, utan alla är överens om att vi bör angripa dålig arbetsmiljö och försöka skapa bättre arbetsförhållanden, så att människorna inte förslits lika snabbt som nu. Vi är också överens om – jag förmodar alla partier – att vi skall ha en rörlig pensionsålder. Därför fanns det väl inte stor anledning att skriva det där särskilda yttrandet – såvida man inte från centerpartiets sida velat speciellt markera att man nu har ändrat inställning.

Jag har, herr talman, inte berört alla reservationer. Enligt den uppdelning som vi har kommit överens om skall en annan ledamot av socialförsäkringsutskottet ta upp de övriga reservationerna. Jag slutar därför anförandet med att yrka avslag på de reservationer som jag har berört och bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 32.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall börja där utskottets ordförande herr Fredriksson slutade och säga om det särskilda yttrande, som vi har avgivit, att vi inte har behov av någon ansiktslyftning med hänsyn till vårt förflutna. Men vi har behov av att dokumentera hur vi ser på dessa frågor inför framtiden. När utskottets ärade herr ordförande säger att vi är överens om detta är det väl ändå värdefullt, att det också finns dokumenterat, vad det är som vi är överens om.

Jag tror det finns anledning att vi vid den här tidpunkten – på denna historiska dag, när vi går att sänka pensionsåldern från 67 till 65 år – också har klart för oss att vad vi i dag beslutar *inte* är något slutmål, utan att det finns en rad sociala problem som behöver lösas även framöver. Detta för att vi skall kunna se framtiden an med tillförsikt, inte minst när vi når pensionsåldern.

Får jag sedan, herr talman, säga att man inte bör tvivla på ambitionen hos dem, som har fått uppleva sin ungdom och verkat i sitt aktiva arbetsliv ute bland vardagsmänniskorna. Intrycken av hur människorna då hade det och deras problem är för mig äkta och levande. Detsamma bekräftade utskottets ärade herr ordförande, även om det fanns vissa reservationer i marginalen.

Så till frågan om ATP, som alltid kommer tillbaka och som tydligen är viktigare än frågan om sänkning av pensionsåldern! För det första vet vi inte hur det hade blivit med ett annat system. För det andra rönt de olika linjerna i ATP-diskussionen och i ATP-omröstningen anslutning från alla partier. Jag vet att linje två också fick socialdemokratisk anslutning.

Om det sedan kan vara till någon glädje för herr Fredriksson, kan jag nämna att jag inte deltog i den diskussionen, eftersom det föreföll mig som om det fanns oklarheter i linjerna. Jag sade: Låt oss få en redovisning av vad dessa linjer innebär. Två saker var jag emellertid definitivt på det klara med: Orättvisan mot den hälft av det svenska folket som var utanförställd genom låga pensioner måste rättas till och pensionsåldern måste sänkas. De frågorna hör ihop.

Om tiden som pensionär skall bli meningsfylld måste man pensioneras medan man har hälsa och krafter kvar. Då kan man ge tillvaron mening och innehåll. Och det är vad vi skall sträva efter.

Jag skall be att få återkomma, herr talman.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Gustav Möller har säkert gjort stora insatser men inte på pensionsålderssänkningens område – åtminstone inte 1946, det kan väl herr Fredriksson och jag vara överens om.

Herr Fredriksson hänvisar till kostnaderna för en sänkning av pen-

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

sionsåldern. Här skapas en skenmotsättning mellan pensionsålder och förmån. Inom vänsterpartiet kommunisterna tror vi att man på ett mycket tidigare stadium hade kunnat genomföra ett system liknande socialförsäkringsavgifterna och sänka den allmänna pensionsåldern.

När det gäller ikraftträdandet av pensionsåldern 65 år måste det föreligga något misstag från utskottets ordförandes sida. Från vpk kräver vi faktiskt att bestämmelsen skall träda i kraft den 1 mars 1975 – vi är i det fallet ännu djärvare än centern. Kravet på sänkt pensionsålder har funnits på arbetsplatserna under en lång tid, och vi har länge motionerat härom i riksdagen. Vi anser inte att det finns något skäl att uppskjuta ikraftträdandet längre än till den 1 mars 1975.

Den inställning som herr Fredriksson redovisar som LO:s är LO-ledningens. Människorna ute på arbetsplatserna och deras familjer har inga sympatier för uppskovslinjen; de ställer sig klart negativa till den.

Utskottets ordförande tog sedan upp frågan om pensionsåldern för gruvarbetarna. Vi är tydligen överens om att underjordsarbetarna skall få pension vid 60 års ålder. Men det verkar som om herr Fredriksson helt vill utesluta alla andra kategorier som har tunga och hälsofarliga arbeten. Jag räknar där in de flesta överjordsarbetare inom gruvindustrin. Utskottets ordförande tycks helt vilja avvisa tanken på att de skall få pension vid 60 års ålder. Det betyder att han har en klar inställning till den rörliga pensionsåldern – en sådan skall inte kunna medföra denna förmån. Jag sade tidigare att ett system med en rörlig pensionsålder måste innebära att de som arbetar inom gruvindustrin, de som har tunga och hälsofarliga arbeten, garanteras rätt att ta ut pension vid 60 års ålder utan några villkor och med full standard. Det kravet står fast.

När det gäller pensionsförsäkringskommitténs handhavande av det utredningsuppdrag som den fick av riksdagen 1968 är det väl ändå anmärkningsvärt att den med några rader i slutbetänkandet avfärdar denna viktiga fråga.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! För att återkomma till ATP-striden så säger herr Carlsson i Vikmanshyttan att han inte deltog i den debatten. När jag redovisade centerpartiets inställning talade jag inte om herr Carlssons personliga uppfattning utan om den attityd som hans parti intog.

Herr Carlsson säger vidare att vi inte har någon erfarenhet av hur ett annat system skulle ha verkat. Det kan i och för sig vara riktigt, men vi kan väl i alla fall utgå ifrån att centerpartiets förslag inte skulle ha gett möjligheter till de goda tilläggspensioner som vi i dag har, eftersom man motsatte sig den mycket kraftiga fondbildning som måste till för att garantera dessa pensioner.

Sedan vill jag be herr Hagberg i Borlänge om ursäkt för att jag uppgav fel siffra – förslagen i reservationerna från centerpartiet och vänsterpartiet kommunisterna är inte desamma. Men det blir ännu mer orealistiskt om man menar att beslutet skulle träda i kraft den 1 mars 1975.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Herr Hagberg säger vidare att detta är LO-ledningens synpunkter, medan man ute på arbetsplatserna ser annorlunda på denna sak. Det må så vara! Men det är ju ändå LO-ledningen som har ansvaret för att det blir en lämplig anpassning av ITP-systemet till en sänkning av pensionsåldern. Det är LO-ledningen som skall göra den bedömningen. Jag tycker att det är rätt egendomligt att vänsterpartiet kommunisterna och centerpartiet inte tagit hänsyn till de synpunkter som framförts just från dem som skall förhandla om dessa frågor. Min erfarenhet från förhandlingslivet säger mig att pensionsfrågorna ofta är komplicerade och att förhandlingarna tar lång tid. Jag tror att det var redan 1971 som LO träffade en principöverenskommelse om ITP, men förhandlingarna blev inte klara förrän på – jag ber om ursäkt om jag minns fel – våren 1973. På samma sätt har det varit med pensionsförhandlingarna på TCO-området.

Min erfarenhet från de kommunala förhandlingarna säger mig också att det ofta är mycket komplicerade saker man har att ta ställning till. Det är besvärliga skrivningar som skall göras innan man blir på det klara med hur ett sådant system skall se ut och fungera.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Först ett par ord om ATP. Får jag bara säga till herr Fredriksson att linje två, som centern slöt upp omkring, också fick anslutning från socialdemokratiskt håll. Efter det att ATP-beslutet hade fattats tror jag att det blivit ytterligare anslutning från socialdemokratiskt håll till just linje två.

Sedan några ord om ikraftträdandet av pensionsålderssänkningen. Herr Fredriksson säger att vi som förfäktar att reformen skall träda i kraft den 1 januari 1976 vill ha ett tidigareläggande av ikraftträdandet. Nej, herr Fredriksson, situationen är den att vi liksom utredningen, där LO och TCO är representerade, vill att reformen skall genomföras den 1 januari 1976. Det är socialministern och utskottets majoritet som vill *senarelägga* reformen. Det är det som är skillnaden.

Sedan säger herr Fredriksson att man måste gå LO och TCO till mötes. Men man går SAF till mötes också, dock inte så långt att man kommer över 1976 års val. Om vi ger ett klart besked här i riksdagen när pensionsåldern skall sänkas måste ju LO, TCO och SAF finna möjligheter att förhandla. Vad är det man behöver förhandla om? Ja, det är tydligen vissa övergångsbestämmelser. Jag skulle tro att om dessa kan man förhandla trots att riksdagen fattat beslut. Sedan ligger det fördelar i att ikraftträdandet av reformen sker vid ett årsskifte.

Det här har blivit ett sätt och ett medel att skjuta på reformen. En av parterna i Haga har ju vid upprepade tillfällen sagt att det är viktigare med rörligheten än med sänkning av pensionsåldern. Det har folkpartiet uttalat, och det är väl det som i viss mån har gjort intryck på regeringen i detta sammanhang.

När det gäller flexibiliteten vill jag framhålla att denna kan tillämpas

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

omkring 65 års ålder. Det har man sagt i utredningen och även i propositionen. Därmed utgör inte heller flexibiliteten något hinder för en sänkning av pensionsåldern från den 1 januari 1976.

Vi har hävdad att det fanns utrymme under 1960-talet både för en sänkning av pensionsåldern och för en höjning av pensionerna. Får jag påminna om, herr Fredriksson, att vi fick kämpa under hela 1960-talet för en höjning av folkpensionerna varje år. I dag har vi kommit dithän genom bindningen till basbeloppet, att man får en höjning varje år med hänsyn till levnadskostnadsutvecklingen. Nu ligger pensionerna fast vid 95 procent av basbeloppet för ensamstående och 155 procent för äkta makar. Så var det icke tidigare. Vi betraktar detta som en framgång för den uppfattning vi hävdade under 1960-talet.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets ordförande menar att vi från vpk är orealistiska när vi anser att tidpunkten för ikraftträdandet skall vara den 1 mars 1975. Det verkligt orealistiska i hela denna fråga är emellertid att man har skjutit på sänkningen i så många år. Det måste väl vara grunden till problemen.

Det kan finnas en annan realism också, Torsten Fredriksson. Vilka är det som får sitta emellan genom den här förskjutningen, och hur skall man betrakta dem? Jag tänker på dem som tyvärr inte tillhör STP eller ITP. Måste man inte också ta berättigad hänsyn till dem?

Dessutom försenar man och obstruerar andra förbättringar när det gäller pensionsfrågorna genom att skjuta upp reformen på det här viset. När det gäller STP-anslutna på LO-området anser jag och de jag har träffat på arbetsplatserna att det inte kan bereda några större svårigheter att byta ut 65 år mot 63 år som åldersgräns. Det är klart att en förhandling kan bli långdragen, det vet jag också, men sådana saker får väl inte stå i vägen för dem som är i behov av en sänkning. Man får inte skjuta alla dem ifrån sig.

Torsten Fredriksson sade i sitt första inlägg att han hoppades att gruvarbetarna skulle klara sin sänkning av pensionsåldern till 60 år. Jag är inte så helhjärtat optimistisk om att de klarar den på en gång – det kan bli i flera steg. Gruvarbetarna själva är mycket förbittrade om sänkningen skall behöva gå i flera steg. De tycker att de har väntat länge nog. Om riksdagen hjälpte till och beslutade i den här frågan skulle onekligen Torsten Fredrikssons förhoppningar bli besannade – han skulle få ett fullt uttryck för sina förhoppningar.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det kanske snart är tillräckligt diskuterat beträffande ikraftträdandet. Utskottsmajoriteten har ju ansett att det finns starka skäl för att följa socialministern, och jag tycker inte att det är särskilt anmärkningsvärt att en sådan här stor och – som den har kallats – historisk reforms ikraftträdande fördröjs ett halvår i förhållande till vad pensions-

ålderskommittén föreslagit.

Herr Carlsson i Vikmanshyttan säger att pensionsålderskommittén hade föreslagit att reformen skulle träda i kraft vid en viss tidpunkt och att i den kommittén fanns arbetsmarknadens parter med. Men det betyder ju inte att organisationerna som sådana måste vara bundna av vad utredningen sagt. När man fick sätta sig ned och titta på vad detta innebar kom man till den slutsatsen att man behövde den här fristen för att kunna klara samordningarna. Jag vill till herr Carlsson säga att jag har hört ett referat från en debatt där herr Carlssons partiordförande förklarade att det förhållandet att en representant från partiet hade varit med i en utredning och godkänt ett visst förslag inte alls innebar att partiet var bundet. Om det gäller för centerpartiet bör det väl också gälla för LO.

Sedan fortsätter herr Hagberg med sitt resonemang om att riksdagen bör besluta en sänkning av pensionsåldern för gruvarbetarna. Men vad är det herr Hagberg begär? Jo, han begär att riksdagen skall besluta en generell sänkning av pensionsåldern för en hel grupp arbetare, men jag har tidigare sagt att gruvarbetarna inte är någon homogen grupp. Mindre än hälften av dem arbetar under jord. Gruvarbetareförbundet och nu senast avtalskonferensen har uttalat sig för att man skall ställa krav om sänkning av pensionsåldern för dessa grupper. Men herr Hagberg begär att man i ett riksdagsbeslut – pension vid 60 år – skall fånga in också en grupp ovanjordarbetare: anrikningsarbetare, byggnadsarbetare, verkstadsarbetare, vaktmästare etc. Riksdagen skulle alltså, enligt herr Hagberg, besluta att dessa grupper fick lagstadgade förmåner som motsvarande grupper i samhället inte har, bara för att dessa är anställda inom gruvindustrin. Jag tycker det vore ett ganska orimligt ställningstagande från den lagstiftande församlingens sida. Det bör man ha klart för sig.

Herr Hagberg har vidare talat om att vissa avdelningar bland gruvarbetarna har framställt skriftliga och starka krav om ett riksdagsbeslut i frågan. Jag skall ställa en fråga till herr Hagberg, även om jag beklagar att han inte har någon replikrätt. Anser inte herr Hagberg att det är Gruvarbetareförbundet som är den högsta beslutande instansen för gruvarbetarna och att det är avtalskonferensen som drar upp riktlinjerna för hur en avtalsrörelse skall föras? Om herr Hagberg godkänner dessa elementära fakta, då kanske vi kan börja diskutera på ett sakligare plan.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Carlsson i Vikmanshyttan anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag har begärt ordet för att på några punkter kommentera ett par inlägg.

Jag har icke utan intresse lyssnat på herr Carlsson i Vikmanshyttan – det var åtskilligt som skulle kunna ge anledning till kommentarer.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Hans historieskrivning om pensionsfrågan uteslöt bl. a. vår generations och vår tids största reform ATP. Om jag förstod honom rätt står han kvar på linje två. Jag trodde annars att centern hade accepterat ATP-reformen, som socialdemokratin och fackföreningsrörelsen drev fram.

Det har, herr talman, med historieskrivningen att göra att jag har begärt ordet. Det är inte första gången jag hör herr Carlsson återkomma till en specifik historieskrivning, som utelämnar mycket viktiga fakta. Jag har också lagt märke till att centern i såväl motioner som politiskt propagandamaterial försökt utnyttja en kort debatt i riksdagen i november 1965 mellan mig och herr Carlsson i Vikmanshyttan. Den debatten tog herr Carlsson i dag upp igen. Får jag säga: den historieskrivningen är icke riktig. Vid det aktuella tillfället år 1965 frågade herr Carlsson mig om jag var beredd att ge pensionsförsäkringskommittén tilläggsdirektiv för att utreda frågan om en sänkt allmän pensionsålder. Jag svarade att jag icke var det. Men observera att jag gjorde det mot bakgrunden av att riksdagen den 24 mars 1965 hade tagit ställning till frågan om en utredning om sänkning av pensionsåldern. Andra lagutskottet hade avvisat förslaget och riksdagen följde utskottet. Jag hänvisade alltså till vad som redan hade förevarit i riksdagen i denna fråga några månader tidigare.

Utan att förlänga historieskrivningen kanske jag också bör påpeka att jag i debatten 1965 ställde en fråga till herr Carlsson om han satte önskemålet om en sänkt pensionsålder framför frågan om en höjning av folkpensionerna och en förkortning av arbetstiden. Herr Carlsson har återkommit i dag till den frågan. Det är icke utan intresse att läsa i protokollet vad herr Carlsson framhöll vid det tillfället:

”Det diskuteras i dag om fortsatta reformer i vårt samhälle, där vi har anledning att pröva, om vi skall ta ut den framtida standardhöjningen i form av sänkt pensionsålder eller i form av en sänkning av arbetstiden inte bara ner till 42 timmar, utan kanske också från 42 till 40 timmar. När man kommer in på den diskussionen finns det anledning, menar jag, att också pröva frågan om en sänkt folkpensionsålder och i ett sammanhang ta ställning till om man skall sänka arbetstiden ytterligare från 42 timmar, som arbetstidsutredningen ganska säkert kommer att föreslå – eller om man skall sänka folkpensionsåldern.”

Herr Carlsson var uppenbart den gången i hög grad medveten om att det här gällde både avvägnings- och viktiga prioriteringsfrågor.

Det finns en annan sak som är värd att påpeka i detta sammanhang. Jag underströk i debatten 1965 att just pensionsförsäkringskommittén hade att undersöka möjligheterna till en särskild förbättring för de pensionärsgupper som i huvudsak endast har folkpensionen att lita till för sin försörjning. Herr talman! Jag kanske får läsa upp vad jag då framhöll: ”Herr Carlsson bör observera att det i tilläggsdirektiven till pensionsförsäkringskommittén i somras särskilt underströks att kommittén skulle undersöka möjligheterna till en särskild förbättring för de pensionärsgupper som i huvudsak endast har folkpensionen att lita till för sin

försörjning. Detta är en mycket viktig fråga för framtiden. Jag är övertygad om att folkpensionärerna själva är mycket intresserade av hur utvecklingen kommer att gå i fortsättningen.”

I debatten i mars samma år underströk andra lagutskottets ordförande och tidigare LO-ordföranden Axel Strand att när man diskuterade en sänkning av pensionsåldern kunde man inte bortse från frågan om pensionernas storlek. Han underströk att vi vid denna tidpunkt ännu inte hade något utbyggt allmänt pensionssystem, och han framhöll särskilt att ”fortfarande är pensionerna för låga för att vi skall kunna diskutera en generell sänkning av pensionsåldern under den tid vi håller på att bygga upp pensionssystemet”.

Denna fråga har vi sedan haft tillfälle att återkomma till många gånger. Den stora reform riksdagen i dag skall ta ställning till – och det är sannerligen också en kostbar reform – tar just sikte på väsentliga förbättringar av folkpensionsförmånerna. Det är ytterst viktigt att observera detta. Beslutet som i dag kommer att fattas om en generell sänkning av pensionsåldern kombineras således med en väsentlig förbättring av folkpensionerna. Det är viktigt att komma ihåg det.

Men bakom oss har vi också väsentliga reformer som just skapat ett bättre underlag för en allmän sänkning av folkpensionsåldern. Jag har i mitt anförande, herr talman, redovisat vad som har hänt under de år som har förflutit sedan den novemberdag 1965 då herr Carlsson och jag hade en debatt i första kammaren. Många av de reformer vi har genomfört har varit av utomordentligt stor betydelse för de stora löntagargrupperna. Låt mig erinra om beslutet 1967 om förkortning av arbetstiden till 42,5 timmar, beslutet samma år om karensreformen inom sjukförsäkringen och samtidigt den väsentliga förbättringen av kompensationen vid sjukdom. Det var en reform som inom parentes kostade närmare 1 miljard kronor. 1969 kom reformen om pensionstillskotten, 1970 beslutet om 40 timmars arbetsvecka och samma år det viktiga beslutet om de vidgade möjligheterna till förtidspension.

Om herr Carlsson vill göra gällande att detta har varit en reformlös period talar han helt enkelt inte sant. Vi har sannerligen genomfört grundläggande standard- och utjämningsreformer, som har tagit sikte på de stora löntagargrupperna, och dessa reformer har genomförts i intim samverkan med den fackliga rörelsen. Det har varit reformer som med andra ord verkligen har varit förankrade ute i arbetslivet bland de valkiga närnas och blåblusarnas folk, som herr Carlsson med förkärlek brukar tala om. Jag tillåter mig, herr Carlsson, att anse att den fackliga rörelsen i det här landet är i hög grad representativ för Sveriges arbetare och löntagare.

Eftersom jag utgår ifrån att herr Carlsson i Vikmanshyttan är en vän av sanningen och bara sanningen hoppas jag att han i fortsättningen kommer att tillhandahålla en korrektare historieskrivning när han är ute i olika sammanhang och agiterar.

Får jag, herr talman, säga ett par ord till med anledning av några

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

andra inlägg. Herr Hagberg i Borlänge tog upp frågan om pensionsförhållandena i andra länder. Jag har, nu och vid flera tillfällen, just hört talare för vpk och centern – för att nu inte tala om moderaterna – tillhandahålla en beskrivning av pensionsförhållandena i olika europeiska länder som inte ger en riktig bild av de faktiska förhållandena. Jag skulle egentligen, herr talman, på den här punkten enbart vilja hänvisa till mitt interpellationssvar till herr af Ugglas den 15 november i år. Jag hade där tillfälle att tillrättalägga en rad felaktiga och missvisande uppgifter, som moderaterna presenterat i en rapport i somras vari man gett sig in på försöket att göra jämförelser mellan olika länders socialpolitiska system.

När man således talar om att pensionsåldern i en del länder är lägre än i Sverige bortser man från att pensionssystemen på grundläggande punkter är olika. Jag skall beskriva det kort. Vi har i Sverige en allmän folkpension, som omsluter hela befolkningen. Den utgår vid uppnådd pensionsålder till alla, oavsett inkomst och arbetsförhållanden. I praktiskt taget alla europeiska system – om man bortser från de nordiska länderna – är pensionen i sin helhet anknuten till anställningen. Pensionsrätten tjänas således vanligen in genom förvärvsarbete eller avgiftsbetalning under förhållandevis lång tid. Har en hustru exempelvis inte haft anställning är hennes pension direkt beroende av mannens pensionsförhållanden.

Det är detta som utgör skillnaden, och därav följer helt naturligt att vår allmänna folkpension har en annan tyngd, och också kostar relativt sett mer, än pensionerna i länder med andra system. När man därför ensidigt pekar på att det ena eller andra landet har en lägre pensionsålder än vi, bör man i sanningens intresse också upplysa om dessa grundläggande skillnader. Annars gör man inte en korrekt beskrivning av de faktiska förhållandena.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först säga till herr socialministern, som anser att jag inte skall sprida villolärar, att inte heller socialministern skall göra detta.

Vad först beträffar ATP har vi på centerhåll godtagit det ATP-system som i dag tillämpas. Men en bra reform kan bli bättre vilket vi framhållit. Vi har tillbakavisat angreppen på AP-fonderna, och jag har upprepade gånger sagt i socialförsäkringsutskottet att ATP-pengar som är inbetalade för pensionsändamål inte skall användas för att finansiera andra ändamål. Det bör alltså föreligga ett samband mellan avgifter och förmåner. Jag hoppas därmed, herr socialminister, att jag gjort ett klarläggande i varje fall på den punkten.

Jag vill vidare säga att hela 1960-talet varit en period av stor betydelse ur social synpunkt. Jag hade anledning att uttala mig på liknande sätt när jag som ledamot i andra lagutskottet deltog i behandlingen av 1962 års socialbalk, som innebar genomgripande förbättringar på många punk-

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

ter. Jag har dock tillmätt frågan om en sänkning av pensionsåldern mycket stor betydelse, eftersom jag mött så många människor som sagt mig att det var åldern mellan 65 och 67 år som knäckte dem. Jag har mött dessa utslitna människor, som alltför snart måst anlita våra sjukvårdsinrättningar på grund av de påfrestningar de blivit utsatta för i arbetslivet. Det är för dessa människors skull som jag kämpat för att vi bör få en sänkning av pensionsåldern.

Vidare säger socialministern att jag försökte utnyttja en debatt som vi förde 1965. Jag redovisade den debatt som vi förde då, och också den gången sade jag till socialministern, att en socialminister som besjålas av nya och djärva mål, som det heter, rimligen bör kunna ge tilläggsdirektiv till en utredning för att undersöka frågan om en sänkning av pensionsåldern. Jag sade också då – och det vidhåller jag fortfarande, herr socialminister – att människor som gjort en 50-årig arbetsinsats har rätt både till en sänkt pensionsålder och höjda pensioner.

Vi har i vårt land en icke obetydlig årlig tillväxt av nationalprodukten. Har man ambitionen att åstadkomma något på detta område, skall man också ha viljan att utnyttja den ökade nationalprodukten för det ändamålet. Vi vet att anspråken på nationalprodukten är många, men om man har en politisk vilja och en bestämd målsättning att, med hänsyn till hur vårt samhälle ser ut, genomföra en sänkt pensionsålder, är man också villig att utnyttja nationalproduktens tillväxt för att genomföra en reform av denna storleksordning och betydelse.

Jag har relaterat några få samtal med människor som jag mött tidigare. Jag skulle kunna fortsätta den uppräkningsen, herr socialminister, och säga att det är de människorna jag känner mig som representant för. Det är människor som varit mer eller mindre ställda utanför i vårt samhälle. De har haft ett svagt utgångsläge och de har på grund härav måst slita hårt hela livet, men de har inte ens fått en sänkt pensionsålder. Det är för dem man behöver genomföra förbättringar, och det är den linjen jag har drivit, herr socialminister.

Herr HAGBERG i Borlänge (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr socialministern försöker, om jag förstår honom rätt, att förringa de internationella jämförelser som vi gör i denna debatt om en sänkning av pensionsåldern. Jag förstår att olika system har olika grunder, men faktum är ändå att man på många håll utomlands har lägre pensionsålder. Framför allt förekommer mycket lägre pensionsålder för kvinnorna. Det är fakta som vi inte kan komma från. Men skall man utnyttja detta förhållande som försvar för vår höga pensionsålder, tycker jag att det är ett mycket dåligt försvar.

Att vi använt – jag tror att också centern gjort det – de internationella jämförelserna har berott på att pensionsåldern i Sverige har betraktats som mycket hög. Vi har då som sagt funnit att man utomlands ofta har lägre pensionsålder. Men til syvende og sidst är det förhållandena i vårt land som avgör om pensionsåldern skall sänkas och vilka krav

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

man därvid skall ställa. Därför tycker jag inte att brister i pensionssystem utomlands skall tas som intäkt för att vi skall behålla en hög pensionsålder i vårt land.

Medan jag har ordet vill jag göra några kommentarer till vad som tidigare sagts i denna debatt. Gruv har visserligen rätt att vid sina avtalskonferenser prioritera de krav som man där anser vara viktiga – det gäller ju då förhandlingsfrågor. Men vad vår motion syftar till är dels att gruvarbetarna skall få en fastställd lägre pensionsålder, dels att förhållandena också för jämställda grupper med hårt och pressande arbete skall utredas skyndsamt. Jag vill deklarera att det inte finns någon motsatsställning mellan ovanjordsarbetarna inom gruvindustrin och övriga grupper som har hårt och pressande arbete.

Herr RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern vände sig inte direkt till mig i sin replik, men låt mig ändå säga att jag tycker att hela den här debatten i kammaren om vem som har varit bäst i fråga om sänkningen av pensionsåldern är ganska meningslös. Det är helt onödigt att träta om huruvida den skall träda i kraft sex månader tidigare eller inte, när vi nu – som har sagts – har väntat i 60 år på beslutet. Huvudsaken är ju att alla parter hinner få alla papper klara; det gäller den rörliga pensionsåldern, det gäller samordningen med alla andra pensionssystem, och det är komplicerade saker som bör vara ordentligt utredda innan reformen går i verkställighet.

Vi skall inte heller träta om vem som har gjort vad i olika sammanhang. Jag kan tala om, att det var moderaterna som år 1969 kom med förslaget om de här pensionstillskotten, herr socialminister, och vi hade tryckt på från 1964. Att det icke skulle vara någon behovsprövning var också ett gammalt högerkrav – och då demonstrerade pensionärerna i Stockholm för att högerförslaget skulle drivas igenom.

Vi har alla dragit vårt strå till stacken och försökt göra det bästa, vi har alla vår lilla käpphäst. Folkpartiet har frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor, centerpartiet har haft pensionsfrågan, moderaterna har hårdare än andra tryckt på skatterna osv. Vi skall inte träta om vem som har gjort mest när det gäller den här reformen, utan vi bör vara nöjda med att förslaget nu ligger på bordet och att vi får ta det i dag.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Efter herr Carlssons i Vikmanshyttan senaste anförande utgår jag ifrån att han i fortsättningen kommer att tillhandahålla en mera korrekt historieskrivning när han skall skildra det som hände under 1960-talet och speciellt 1965. Hans tidigare inlägg karakteriserades med andra ord av att han försökte blanda bort korten på denna punkt. Jag har haft anledning, herr talman, att i varje fall till protokollet slå fast vad som förekom i den av herr Carlsson ofta apostroferade debatten i november 1965.

Men det fanns ett annat inslag i herr Carlssons anförande som ger mig anledning att återigen erinra om att vi nu, när vi har passerat 1960-talet och kommit ett stycke in på 1970-talet, har bakom oss en reformperiod som jag menar är ett uttryck för en stark reformvilja. Jag vill, herr talman, i det här sammanhanget upprepa något av vad jag tidigare har talat om.

Vi har gjort stora insatser inom åldringsvården – vi håller på att förändra den. Handikappvården – det är här frågan om ett stort genombrott. Hälso- och sjukvården – där grundläggande reformer nu håller på att genomföras. Läkemedelsrabatten. Apoteksreformen. Bostadstilläggen för barnfamiljerna. Föräldraförsäkringen. Den allmänna förskolan och andra viktiga familjepolitiska reformer. Längre semester och kortare arbetsvecka. Satsningen på arbetsmiljöfrågorna – centrala i dag då det gäller arbetslivets förnyelse. Den allmänna tandvårdsförsäkringen. Avskaffande av karensdagarna i sjukförsäkringen och andra viktiga sjukförsäkringsreformer. Vi har infört pensionstillskotten för dem som saknar ATP eller har låg ATP, och det är sannerligen en väsentlig reform. Detsamma gäller förtidspensionsreformen, som i realiteten var en kraftig sänkning av pensionsåldern för dem som haft ett hårt och slitsamt arbete.

Detta skall herr Carlsson inte glömma bort. Och om han karakteriserar det som ganska ringa insatser, då vill jag fråga honom: Vilka av dessa reformer skulle herr Carlsson vilja ha ogjorda?

Jag står inte här i kammaren för att på något sätt odla historieskrivning, men herr Carlssons inlägg uppfordrade mig.

Till herr Ringaby vill jag bara säga att jag kan förstå hans första inlägg. Efter, vill jag minnas, tre angrepp här i höst på väsentliga socialpolitiska reformer och på socialpolitiken i stort har han ett behov av att förklara sig.

Reformarbetet går nu vidare. Vi diskuterar frågan om den rörliga pensionsåldern och jag har aviserat ett förslag till nästa års riksdag. Jag hoppas att herr Ringaby kommer att stödja det.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord angående arbetet i en utredning. Herr Fredriksson sade någonting om att man i en utredning kunde få hoppa av från den uppfattning man hade och att det visst fanns belägg för det. Får jag säga till herr Fredriksson att i pensionsålderskommittén var det en majoritet av socialdemokrater och representanter för de fackliga organisationerna. Den majoriteten plus vår företrädare kom enhälligt fram till att man skall sänka pensionsåldern den 1 januari 1976. Vad majoriteten här gör är inte att tidigarelägga reformen, utan majoriteten senarelägger reformen. Det är skillnaden mellan oss.

Jag förstår att herr Aspling har ett behov av att ägna sig åt historieskrivning för år 1965. Jag vill säga att det inte var något fel på min historieskrivning heller. Sedan var det så att vi under 1960-talet hade en socialdemokratisk majoritet, och det innebär väl att man på det hållet

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

också bär ansvaret för vad som skedde och inte skedde.

Men får jag ställa en fråga till herr socialministern. På vilken punkt har vi sagt nej till det reformarbete som skett under 1960-talet? Mitt arbete i andra lagutskottet och i socialförsäkringsutskottet har visat mig att ambitionerna har varit att åstadkomma erforderliga förbättringar i de framställningar som herr socialministern har presenterat riksdagen. Jag håller med om att det ibland kan ha varit diskussion på något område om framkomstvägarna. Det kan ha varit diskussion om i vilken turordning man skall föra upp ärendena. Då har vi hävdat – och det understryker jag – frågan om sänkt pensionsålder som väsentlig av skäl som jag har beskrivit här. Men jag tror att ambitionen att åstadkomma ökad trygghet över huvud taget för de många människorna, herr socialministern, har funnits i lika hög grad inom centerpartiet som inom något annat parti i den här kammaren.

Herr RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Jo då, herr socialminister, moderata samlingspartiet har mycket stort intresse för den rörliga pensionsåldern. Den ligger helt i linje med vår uppfattning om ett bra pensionssystem. Det har nog funnits för litet rörlighet i systemet tidigare.

Att jag räknade upp tio mycket angelägna sociala reformer för vilka moderata samlingspartiet och de andra två borgerliga partierna har varit pådrivande berodde bara på att vi ofta beskylls för att inte vara ett socialt pådrivande parti här i riksdagen. Därför tyckte jag det var lämpligt att göra den uppräknings. Det framgår faktiskt med mycket stor tydlighet att flera bra reformer har genomförts här i riksdagen sedan socialdemokratin blev svagare och de borgerliga partierna blev starkare – det är inget tvivel om det.

Det är bara en sak som kanske kan bekymra när det gäller den här pensionsreformen som vi tar i dag, och det är kostnaderna för den. Hela reformen är räknad i kostnader på ett basbelopp av 9 000 kronor. Det basbeloppet uppnåddes redan den 1 december i år. Vad basbeloppet kommer att vara 1976 eller 1977, när reformen skall betalas, vet vi inte i dag. Men förmodligen blir beloppet mycket högre än 9 000 kronor, så denna reform kommer att kosta åtskilliga hundra miljoner mer än vad vi räknar i dag – det är alldeles klart.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Jag vill med tillfredsställelse notera att herr Carlsson i Vikmanshyttan har retirerat när det gäller dessa egendomliga historieskrivningar. Protokollet kommer på den punkten att i fortsättningen tala sitt eget språk.

Sedan skulle jag vilja säga en sak till herr Carlsson: Det finns många i den här kammaren som är så till åldern komna att vi har minnen från 1920- och 1930-talen, från det gamla Fattigsverige. Herr Carlsson skall ha klart för sig att vi i hög grad är medvetna om människornas ställning

i arbetslivet, och han kan ju bara notera den fackliga rörelsens insatser, socialdemokraternas insatser och arbetarrörelsens insatser på arbetslivets område och på socialpolitikens område för att helt enkelt skapa bättre, mänskligare och tryggare förhållanden för de stora löntagargrupperna.

Jag skall inte, herr talman, kritisera herr Carlssons patos på den här punkten. Men om herr Carlsson tror att han kan monopolisera vissa av dessa ting tycker jag det finns anledning påpeka att arbetarrörelsen alltid varit pådrivare då det gällt reformpolitiken.

Herr Ringaby vill sänka skatterna, herr Carlsson i Vikmanshyttan är reformvänlig. Det ger en bild av i varje fall centerns och moderaternas positioner i många avseenden.

Får jag, medan jag har ordet, också säga till herr Hagberg i Borlänge att jag redogjorde litet i princip för pensionssystemen i olika delar av världen. Jag tycker att herr Hagberg skall studera dessa förhållanden, för de är icke oväsentliga när vi diskuterar våra egna frågor seriöst och sakligt här i Sveriges riksdag. Jag har tagit upp det därför att man i olika sammanhang söker göra gällande att vi skulle släpa efter, att vi i många avseenden skulle stå tillbaka när det gäller reformer och framsteg. Det är faktiskt icke så – det finner man när man studerar förhållandena. Vi har alltså mycket ogjort här i landet, men vi har sannerligen också flyttat fram positionerna på ett sätt som gör att svensk reformpolitik och inte minst svensk socialpolitik internationellt tilldragit sig stor uppmärksamhet.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Carlsson i Vikmanshyttan anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr HYLTANDER (fp):

Herr talman! Genom det beslut som riksdagen i dag kommer att fatta på grundval av socialförsäkringsutskottets betänkande 1974:32 markeras en betydelsefull och viktig punkt i folkpensioneringens utveckling i vårt land – en milstolpe på vägen till trygghet och ett rikare liv för våra medborgare på ålderns dagar och i händelse av iråkad handikappsituation. Detta betyder dock inte att nya förbättringar och reformer på området blir obehövliga framöver och att propositionen 1974:129, som utskottsbetänkandet bygger på, skulle vara heltäckande i detta hänseende. Men låt mig uttrycka min och folkpartiets tillfredsställelse över att vi har nått så långt på trygghetsvägen.

Det är också tillfredsställande att man kunnat nå så bred enighet om det väsentligaste i förslaget och att såväl proposition som utskottsbetänkande aviserar kommande förslag om rörlig pensionsålder, ett krav som folkpartiet har drivit starkt i flera år vid sidan av förslaget om en sänkning av pensionsåldern till 65 år och ävenså med samma tid för ikraftträdandet som beslutet om den generella pensionsålderssänkningen. Även socialministern har i sitt anförande i dag förebådat denna kommande reform.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Folkpartiet har i sin partimotion nr 673 år 1974 just framhållit angelägenheten av dessa båda förbättringar av pensioneringssystemet och fått sina önskemål tillgodosedda i det föreliggande förslaget. Även om man i utskottets betänkande formellt yrkar avslag på motionens klämmor är syftet med motionen nått och innehållet täckt. Därför kan jag i dag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Det kan vara på sin plats att jag nu, när vi beslutar om en ny betydelsefull reform på folkpensioneringens område, med några ord berör folkpartiets insatser och insatserna från människor tillhörande den liberala och frisinnade rörelsen i vad gäller utvecklingen på detta område fram till dagens förslag och beslut. Min framställning gör inte anspråk på att vara heltäckande och inte heller på att skildra insatser från andra håll. Jag vill betona att de beslut som fattats om reformer inom detta område som regel har tagits under stor enighet och med bred uppslutning. Men som alla vet är det mycket som ligger bakom av förarbete och pådrivande initiativ innan ett beslut kan fattas. Dagens beslut är inget undantag i det fallet.

Så några data om vad som har förevarit under den tid den svenska folkpensioneringen nästan har hunnit komma upp i den åldersklass som är aktuell för medborgarnas pensionering. För 61 1/2 år sedan lyckades civilminister Axel Schotte i Karl Staaffs liberala regering snabbt förvandla ett utredningsförslag till en proposition, och riksdagen beslöt sedan den 21 maj 1913 i enlighet med denna att införa folkpensioneringssystemet i Sverige omfattande alla medborgare över 67 års ålder. Ålderdomsförsäkringskommittén, som utredningen hette, avlämnade sitt förslag den 9 november 1912. Remisstiden var satt till den 10 januari 1913, och propositionen lades fram den 29 mars samma år. Beslutet i riksdagen fattades som sagt den 21 maj 1913.

Initiativet togs emellertid 29 år tidigare av den kände liberala ledamoten och braständaren Adolf Hedin, som väckte en motion till 1884 års riksdag. Sedan följde en rad utredningar, som i tur och ordning fick riksdagens uppdrag att förbättra förslagen, ända fram till ålderdomsförsäkringskommitténs förslag år 1912. Under denna tid verkade ett flertal liberaler inom de grupper som genom upprop och opinionsbildning sökte föra frågan framåt.

Förbättringsförslag efter 1913 ledde till vissa positiva resultat under tiden fram till 1928, då socialminister Jacob Pettersson i C. G. Ekmans frisinnade regering tillsatte en utredning som var allsidigt politiskt sammansatt och tog namnet 1928 års pensionsförsäkringskommitté. Den kommitténs diskussion om fondbildningen i pensionssystemet byggde på en utredning verkställd av sedermera partiledaren i folkpartiet Bertil Ohlin. År 1935 tog sedan riksdagen enhälligt det av ett särskilt utskott framlagda och i huvudsak på utredningen och den följande propositionen grundade förslaget.

Efterkrigstidens kraftiga penningvärdeförsämring motiverade en form av värdesäkring av folkpensionerna. Folkpartiet och Bertil Ohlin var här

pådrivande, och 1950 genomfördes indexregleringen av folkpensionerna. År 1951 var det dags att ytterligare förbättra indexet månadsvis, också här med en folktopimotion bakom. År 1959 fattade riksdagen beslut om ATP, och efter ett omfattande utredningsarbete antogs vid 1962 års riksdag lagen om allmän försäkring (AFL), som trädde i kraft den 1 januari 1963 och som innebar en samordning mellan sjuk- och moderskapsförsäkringen och folk- och tilläggs pensioneringen samt även nya ersättningsformer i pensionssystemet, bl. a. invaliditetstillägg och invaliditetsersättning. Fr. o. m. den 1 juli 1969 utgår s. k. pensionstillskott, ett särskilt tillägg till folkpensionärer med låg eller ingen tilläggs pension. Nämnas kan också 67-kortet för pensionärer – en sak som drivits av folkpartiet och som särskilt förknippas med namnet Henning Carlson i Huskvarna, tidigare ledamot av andra kammaren.

Vi har tidigare i dag fattat beslut om förbättrade villkor för pensionärer med inkomster utöver folkpensionen. Jag skulle ha varit glad om jag hade kunnat konstatera att även änkornas pensionsproblem i dess helhet hade lösts, vilket ej är fallet.

Under den tioårsperiod som ligger närmast bakom oss har folkpartiet motionsvägen och på annat sätt arbetat för förbättringar av pensionärernas villkor. På detta område har partikamraterna Westberg i Ljusdal och Jonsson i Mora år efter år återkommit med motioner. Därutöver har vi haft partimotioner och framstötat från andra kamrater i dessa frågor. 1974 väcktes ett tjugotal motioner inom denna sektor från folkpartihåll.

Nu gäller det – belåtenheten över dagens positiva beslut till trots – att inte slå sig till ro för framtiden. Redan nu vet vi att det finns förbättringar att göra inom pensionssystemet, och man kan vara säker på att utvecklingen i samhället kommer att medföra att man upptäcker flera angelägna behov inom denna sociala sektor.

Den i ekonomiska termer relativt blygsamma reform som beslöts 1913 kan kanske av många anses vara av mindre värde i jämförelse med de belopp som tillkommer dagens pensionärer – jag betonar att jag säger ”i ekonomiska termer”. Här skall man dock beakta att nationen i dag har helt andra ekonomiska möjligheter än den hade då. Ett jämförelsetal: Statens totala utgifter torde i dag vara ca 400 gånger större än då, vilket säger en hel del om de ekonomiska möjligheterna då och nu. Det väsentliga var att man 1913 under Karl Staaffs regering åstadkom en början och att denna gällde alla medborgare i Sverige. Vi har sedan kunnat gå vidare.

Jag nämnde inledningsvis att dagens beslut är en milstolpe på vägen och inte ett slutmål. Vi i folkpartiet är beredda att fortsätta arbeta för förbättringar av folkpensionsförmånerna på den linje där liberaler och frisinnade verkat pådrivande ända sedan 1884.

Herr talman! Jag ber att i dag få yrka bifall till socialutskottets hemställan i föreliggande betänkande.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Jag tror inte jag skall behöva utnyttja hela den tid jag har anmält mig för. Jag skall till den utomordentligt sakkunniga redovisning som här har lämnats av socialministern och representanterna för utskottet anföra några mera allmänna synpunkter.

Vi diskuterar i riksdagen i dag betydande förbättringar av pensionerna och en sänkning av pensionsåldern till 65 år. Det är viktiga reformer, som ligger väl i linje med svensk reformtradition.

I dag har riksdagen fattat beslut om en omfattande omläggning av skatterna. Det beslutet innebär bättre möjligheter för en ekonomisk utveckling, med omsorg om sysselsättning och prisstabilitet som de främsta riktmärkena.

Tillsammans innebär dessa två reformer en kostnad på ca 8 000 miljoner kronor; det är alltså jättelika reformer. Dessa kostnader får av allt att döma full täckning i riksdagens beslut. Det betyder en trygghet inför den framtida ekonomiska utvecklingen och de påfrestningar som den kan föra med sig.

Jag vill gärna beteckna dessa reformer som betydelsefulla framgångar för riksdagen, ty reformerna var allt annat än givna på förhand. I början av denna riksdag hade vi alla allvarliga farhågor inför de parlamentariska problemen. Vi upplevde dem i vårt land i form av det s. k. dödläget. Vi fick ständiga rapporter om och belysningar av svårigheterna för parlamenten i andra länder. Uttryck som "demokratins kris" kom till flitig användning.

Med stöd av Torsten Nilssons ord som ålderspresident försökte jag under remissdebatten i januari att formulera socialdemokratins syn på hur dessa problem borde angripas och sade: "Det svenska folket har inte valt ett parlamentariskt dödläge. Medborgarna gav sin röst till olika politiska partier för att de i praktisk handling skulle gripa sig an med problem som människor upplever som väsentliga i sin vardag.

Det ansvaret har vi alla inför väljarna. Det ställer krav på oss. Endast erfarenheten kan visa om det kommer att bli möjligt att nå fram till lösningar. Det skulle rimma dåligt med vårt ansvar om vi från början avskrev möjligheten att denna riksdag skall kunna visa handlingskraft och arbetsduglighet."

Nu har vi en del erfarenheter. De visar att det går att nå fram till lösningar. Den riksdag som började med rädsla för handlingsförlamning kan nu avslutas med beslut i viktiga frågor, fattade av breda majoriteter i riksdagen, och denna riksdagens handlingskraft har tveklöst varit till fördel för den svenska samhällsutvecklingen.

Efter det som förekommit de senaste dagarna finns det anledning att understryka att moderaterna för sin del ansåg, när riksdagen började, att det inte ens var värt att försöka nå fram till lösningar. I stället för att inrikta krafterna på att lösa problemen lovade moderaterna efter valet att de skulle satsa alla krafter på att störta regeringen och framtvunga ett nyval. Konfrontationen var viktigare än resultaten. Denna hårda kon-

frontationslinje har varit och är moderaternas politiska huvudtema, endast avbruten av en eller annan parentes om samförstånd.

Denna konfrontationspolitik från moderaternas sida har inte bara varit inriktad mot socialdemokratien och de partier som varit med om de olika lösningarna utan också mot löntagarorganisationerna. Det gäller t. ex. moderaternas näst intill förakt för Hagaöverläggningarna och deras ytterst negativa attityd mot de förslag vi lagt fram om behandlingen av företagets vinster. Nu är det dess bättre så, att de har misslyckats i sina olika bemödanden. Hade de lyckats hade vi säkert fått en svagare ekonomi och säkert också betydligt hårdare motsättningar mellan parterna på den svenska arbetsmarknaden.

Genom Hagauppgörelsen säkrade vi en skatteomläggning som kort och gott betyder att lönekraven kan vara bortåt 10 procent lägre än de annars skulle ha behövt vara och att det åstadkoms genom en höjning av socialförsäkringsavgifter av betydligt mindre storleksordning.

Skall man, som det har gjorts från moderat håll, tala om skatten som en inflationsmotor, får man i så fall i ännu högre grad tala om de kommunala skattehöjningar som inte minst moderaterna varit med om att besluta – 1:75 i Stockholms län, om jag minns rätt.

I själva verket är det så, att vi genom skatteomläggningen och genom Hagauppgörelsen lagt grunden för en reallönehöjning för löntagarna till priset av betydligt lägre avtalskrav än som annars skulle ha varit konsekvensen. När vi genom samtal och överläggningar med avtalsparterna redan i våras skapade de förutsättningarna ville moderaterna i stället ha nyval. Jag är helt övertygad om att arbetsmarknadens parter kommer att respektera det man sade inför Hagaöverläggningarna, nämligen att denna ökade kostnad skulle räknas med när man formulerade sina lönekrav och när man gick in i avtalsrörelsen, och jag är helt övertygad om att löntagarorganisationerna för sin del kommer att hålla den utfästelsen. Det är viktigt att understryka detta.

När de förslag som vi genom Hagauppgörelsen har fått arbetstagarorganisationernas godkännande av behandlas i riksdagen, är de konkreta förslagen från moderaterna att genomföra större skattesänkningar för inkomsttagare över 80 000 kronor och framför allt att inte vilja vara med och betala hela reformpaketet. De svåra inflationstendenser som redan finns skulle spås på med ytterligare några miljarder. Det kan med rätta sägas att när dessa stora reformförslag antas på utgiftssidan av en så gott som enhällig riksdag försöker moderaterna åka snålskjuts, ty de har inte velat vara med och betala notan. Det är något av en snålskjuts i feighet, när man inte vågar stå upp och anvisa betalning för de reformer som man säger sig vilja stödja.

Den senaste tiden har man från moderat håll talat om en stabiliseringspolitik. Men när vi sökte oss fram till sakliga lösningar på de ekonomiska problemen var det bara nyvalet som intresserade moderata samlingspartiet. Och när vi för att försvara stabiliteten i vår ekonomi arbetade fram förslag som också innebar, att vi anvisade betalning för de stora

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

reformer vi nu genomför, vidhöll moderaterna sin överbudspolitik. Det verkar nästan som om man är ute något halvår för sent i Hagaparken. Det är inte längre den blomstertid som nu råder där utan nu faller höstlöven. Och när det verkligen var tal om att diskutera stabiliseringspolitik försökte man motverka det. Det är viktigt att enkelt och klart slå fast detta grundläggande förhållande.

Genom Hagaöverläggningarna och besluten nu har vi reducerat de svårigheter som föreligger inför årets avtalsrörelse. Den skatteomläggning som planeras för 1976 har samma syfte liksom propositionen om de särskilda investeringsfonderna. Vi har nått väsentliga syften genom dessa åtgärder. Parterna skall sätta sig vid förhandlingsbordet. Vi ser ut att få den samordnade och sammanhållna avtalsrörelse som alla har bedömt som önskvärd. Spänningarna mellan löntagarnas organisationer är ovanligt små, både om man jämför med tidigare avtalsrörelser och med vad man skulle kunna frukta i en onormal ekonomisk tid. Regeringen kommer liksom hittills att ha täta kontakter med avtalsparterna och seriöst pröva alla förslag som ytterligare kan underlätta avtalsrörelsen och jämna vägen för ett gott resultat för löntagarna utan att inflationen spås på.

Men när man säger det skall man också konstatera att alla de förslag som har ställts och alla de konkreta åtgärder som hittills har vidtagits har moderaterna motverkat och misstänkliggjort.

De resultat som vi har uppnått – och de vittnar, som jag har sagt tidigare, gott om riksdagens handlingskraft – får inte undanskymma det faktum att vi fortfarande har ett besvärligt parlamentariskt läge, att vi plågas av en alltför kraftig internationell inflation, att vi har en besvärlig avtalsrörelse framför oss, att de ekonomiska problemen för många länder ter sig mycket hotfulla och att de höjda oljepriserna fortfarande ställer stora krav på vår ekonomiska slagkraft.

Samtidigt ställs kravet att vi skall fortsätta vår reformverksamhet – kanske framför allt på arbetslivets område. Det skall vi med kraft göra. För den som följer det internationella ekonomiska skeendet kan det möjligen förefalla som om en reformverksamhet vore något av en lyxföreteelse, när man i de internationella affärstidskrifterna kan läsa att vi i västvärlden är på väg in i en depression av 1930-talets typ, någonting som jag inte tror på – det vore resultatet av ett mycket stort oförnuft. Men när man tar del av beskrivningarna av det oroliga skeendet ute i världen och av den ekonomiska situationen i vissa länder – t. ex. Italien och USA, där arbetslösheten passerat 6 procent, i Tyskland och Frankrike där man talar om en arbetslöshet på 1 miljon inom de närmaste månaderna och i Danmark där 9 å 10 procent är arbetslösa och prisstegringarna ligger på 17 procent – får man nästan en känsla av att vi här hemma befinner oss i cyklonens öga. Men vi skall ha klart för oss att vi påverkas och kommer att påverkas av detta oroliga skeende och denna mycket spända ekonomiska situation i världen. Det kommer att innebära påfrestningar som vi måste försöka klara.

För närvarande har vi en ökande produktion, mindre prisstegringar än på andra håll i världen och en god konkurrensförmåga för våra företag på exportmarknaden. Särskilt glädjande har den hittillsvarande utvecklingen på sysselsättningsområdet varit. Vi har en låg arbetslöshet och en högre sysselsättning än någonsin. Under 1974 har i genomsnitt 80 000 fler varit sysselsatta än under 1973, och i oktober i år var 130 000 fler sysselsatta än under motsvarande tid 1973.

Det ger goda belägg för att den svenska ekonomin är stark. Men det betyder inte att vi kan slå oss till ro, utan vi måste fortsätta att ägna kraft åt att förbättra de sociala villkoren i arbetslivet, att bygga ut den ekonomiska demokratin, att stärka människornas trygghet i och inflytande över den ekonomiska utvecklingen. I själva verket förhåller det sig så att detta omfattande och mödosamma arbete är den kanske säkraste garantin för att vi också i framtiden skall kunna ha en stark ekonomi, som inte rivs sönder av social otrygghet, av omänskliga arbetsförhållanden och av avsaknad av inflytande över arbetets innehåll och organisation.

Svaret på de problem som den internationella utvecklingen ställer oss inför blir naturligtvis att stå emot påfrestningarna och försöka bemästra dem, men det betyder också ett benhårt fasthållande vid det mödosamma praktiska reformarbetet. Det är därför riktigt som jag sade inför vår riksdagsgrupp i januari att under 1974 kommer riksdagens förmåga till handlingskraft och fasthet att ställas på hårda prov. Den måste ha kraft till fortsatt konstruktivt reformarbete för att värna om sysselsättningen, driva på förnyelsen av arbetslivet och gå vidare på den sociala utjämningens väg. De stora reformer som vi i dag beslutat om och kommer att besluta om har på ett för demokratins hälsa och sundhet verkningsfullt sätt visat att den svenska riksdagen och därmed den svenska demokratin har denna handlingskraft.

Herr FÄLLDIN (c):

Herr talman! Vi står i dag inför ett beslut som innebär väsentliga standardförbättringar för folkpensionärer, för förtidspensionärer och för stora handikappgrupper. Likaså skall vi gå till beslut om att sänka den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år. Detta är välkomna beslut, men man gör sig inte skyldig till någon överdrift om man säger att de är senkomna.

Jag skall inte ägna mig åt någon noggrann historiegenomgång – mycket av debatten hittills i dag har präglats därav – utan bara notera att när vi från centern i början av 1960-talet i partimotioner krävde en sänkning av pensionsåldern var riksdagens intresse för en sådan reform mycket svagt. Våra krav och förslag avslogs år efter år. Herr Carlsson i Vikmanshyttan och socialministern har haft ett meningsutbyte beträffande vad som är den korrekta historieskrivningen från år 1965. Jag har en viss respekt för att socialministern då respektrade en riksdagsmajoritets beslut. Men när socialministern hänvisar till riksdagsmajoriteten den gången skyddar han sig själv men icke socialdemokratin, eftersom det

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

var socialdemokratin som hade beslutat att denna fråga icke skulle utredas.

När dr Hedlund på nytt tog upp frågan om sänkt pensionsålder vid vår partistämma i Visby år 1968 avvisade dåvarande statsministern, Erlander, det förslaget redan dagen efter.

För mig framstår det som oförklarligt hur en regering, som säger sig stå på småfolkets sida och som säger sig arbeta för jämlikhet, så länge och så envist kunna motsätta sig kravet på att pensionsåldern skulle sänkas och göras lika för alla grupper i samhället.

Inom centern upplever vi detta som en viktig jämlikhetsfråga. Vi har inte kunnat se rättvisan i det system vi hittills haft, ett system som inneburit att vissa grupper genom avtal tillförsäkrat sig pensionsrätt från 65 år, medan däremot halva befolkningen fått vänta till 67 år. De som har fått vänta till sist är de människor som på grund av många gånger hårda och tunga arbeten och i övrigt svåra villkor bäst behövt gå i pension vid 65 års ålder.

Att våra krav på en sänkt pensionsålder haft stöd i breda folklager bevisas bäst av att den stora LO-gruppen till sist inte ansåg sig kunna vänta på att regeringen någon gång i en oviss framtid skulle framlägga förslag om en sänkning av pensionsåldern. Även denna grupp har sedan ett par år tillbaka genom avtal med arbetsgivaren tillförsäkrat sig pension vid 65 års ålder.

Mot denna bakgrund kunde man kanske förledas tro att den pensionsreform vi i dag skall besluta om är av mindre betydelse. Så är inte fallet. Principen om rätt för alla människor att få full pension vid 65 års ålder är fortfarande lika viktig. Vi får inte lämna någon utanför.

För övrigt är det också många löntagare, särskilt i låglönegrupperna, som inte blir tillfredsställande tillgodosedda genom den STP-pension, särskild tilläggspension, från 65 år som avtalats på arbetsmarknaden. De grupperna får t. ex. inte bostadstillägg.

När nu regeringen efter alla dessa år av hårt motstånd mot våra krav på pensionsålderssänkning till slut lägger fram en proposition i frågan tycks man ändå in i det sista se till att ikraftträdandet förhalas. Jag har sagt det tidigare men vill påminna om det.

I februari i år var pensionsålderskommittén klar med sitt förslag om en sänkning av pensionsåldern så att alla skulle ha rätt till full pension vid 65 års ålder. Alla partier i utredningen liksom löntagarorganisationernas representanter där var ense om att reformen skulle träda i kraft den 1 januari 1976. Det var bara representanten för Svenska arbetsgivareföreningen som ville skjuta på reformen. Den senare linjen har nu accepterats av socialdemokraterna, moderaterna och folkpartiet.

Som motiv för att ytterligare fördröja den här jämlikhetsreformen har man anfört att man samtidigt som pensionsåldern sänks vill förbättra möjligheterna till att göra pensionsåldern rörlig. Den bedömning som utredningen gjorde i februari, där man förklarade att det inte mötte några hinder att reformen trädde i kraft den 1 januari 1976 – det är också

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

vårt förslag, som nu ligger på kammarens bord –, står sig även i dag.

Nu säger man också att det behövs tid att anpassa det nya systemet till de gamla avtalsreglerade pensionssystemen. Det är en avlösningsfråga på samma sätt som när ATP infördes.

Den rörlighet vi redan har i det nuvarande systemet kan lika väl tillämpas i ett system där den allmänna pensionsåldern är 65 år i stället för 67 år. Det är på intet sätt nödvändigt att skjuta på reformen i avvaktan på nya och bättre regler för rörlighet, t. ex. möjlighet att kombinera deluttag av pension med deltidstjänst. Jag tror att de ledamöter av denna kammare som deltar i detta utredningsarbete är beredda att vittna om svårigheterna att ta fram de tekniska lösningarna därvidlag. Det är svårt att påvisa att ett halvt år fram eller åter i tiden skulle ha någon avgörande betydelse för det utredningsarbetet. Vår inställning i fråga om tidpunkten för genomförandet av en sänkt pensionsålder ligger alltså fast.

Så några ord med anledning av statsminister Palmes anförande. Jag vill erinra om att det är karakteristiskt för centerpartiets hela politiska historia att vårt parti har satt uppnåendet av resultat i främsta rummet. Vi har alltid varit beredda att gå in i sakdiskussioner för att uppnå lösningar – gärna då också över partigränserna. Det beskedet gav jag å cenerns vägnar vid denna riksdags början. Jag anmälde då – och jag upprepar det nu – att i detta arbete, i dessa diskussioner och i sådana överläggningar sätter vi gränsen där man kräver av oss att vi skall överge den politiska färdriktningen sådan den är fastlagd av vår partistämma och behöriga partiinstanser eller där man kräver av oss att vi skall svika vårt löfte till väljarna.

Statsministern kom framför allt in på Hagaöverenskommelsen i sin redovisning av det politiska arbetet under den gångna riksdagen. Jag skall inte fördjupa mig i de diskussioner om en sänkt pensionsålder som fördes på Haga utan hänvisar bara till att vi därvidlag hade gett ett besked till väljarna som vi inte kunde svika. När det gäller hela det stora reformpaketet och dess finansiering så avslöjar jag nog ingen hemlighet om jag säger att det förekom mycket litet diskussion om att pengar skulle anvisas för att möjliggöra en sänkt pensionsålder, högre pensioner till alla – bättre pensioner till unga invalider osv.

I samband med det beslut som vi voterade om i dag på förmiddagen var det väl heller ingen diskussion om att man skulle lägga sjukförsäkringsavgiften på näringslivet enligt den modell som kom till användning när det gällde folkpensionsavgiften. Det var väldigt svårt att finna några partipolitiska motsättningar därvidlag. Det var för mig inte alls överraskande att några debatter i de här två avseendena egentligen inte kom till stånd. Detta berodde självklart på att företrädare för de olika partierna i olika utredningar hade givit till känna att detta var partierna beredda på. Vad som då återstod när det gällde det här beloppet på i runt tal 8 miljarder var formen för finansieringen av själva skatteomläggningen, förändringarna i skatteskalen m. m., som vi tidigare har beslutat om. Där kom skillnaden fram. Jag skall inte fördjupa mig i det heller. Jag

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

vill bara konstatera att där drev regeringen den linjen att finansieringen skulle ske genom ett uttag som har arbetsgivaravgiftens konstruktion. Sedan är det närmast en rent teknisk diskussion om man lägger detta uttag på sjukförsäkringen, på folkpensionen eller om man vill ge en sådan avgift annat namn. En sådan avgift drabbar rakt över, drabbar blint, betyder att företag som har många anställda i förhållande till sitt produktionsvärde får en hög avgift. Men vaktslåendet om sysselsättningen – här kommer statsministern och jag till helt skilda bedömningar – gjorde att vi inte ville gå den vägen. Vi föreslog i stället bärkraftsprincipen också för beskattning av näringslivet. Den principen lägger en bättre grund för att möta påfrestningar i sysselsättningen. Vår princip har också den fördelen att man då inte urholkar kommunernas och landstingens skatteunderlag. Ingenting har skett sedan tiden för dessa överläggningar som i detta avseende har fått mig att ändra mening.

Herr talman! Det är nu icke min avsikt – eftersom vi har tagit beslutet om skatteomläggningarna i dag – att ta upp en debatt i efterhand. Jag har bara mot bakgrund av statsministerns anförande under denna punkt, där dessa frågor fanns inrymda, velat göra den här deklarationen.

Till sist vill jag med anledning av den förhoppning beträffande framtiden som statsministern uttalade i slutet av sitt anförande säga, att den grundinställning till det politiska arbetet som jag gav uttryck åt vid denna riksdags början har jag fortfarande kvar. Jag vet att den grundinställningen är mycket djupt rotad i den partigrupp jag företräder och inom centerrörelsen. Men jag vill också göra det tillägget i dag – det är lika nödvändigt alla gånger – att gränsen för vår diskussionsberedskap går där man ställer krav på oss att överge den politiska färdriktningen och att svika vårt löfte till väljarna. När sådana krav reses på oss, då deltar vi icke i sådana diskussioner längre. Men fram till dit kvarstår vår beredskap att diskutera – nu som tidigare.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! I likhet med, förmodar jag, åtskilliga andra av kammarens ledamöter satt jag här och lyssnade med stor andakt och gripenhet till herr Palmes tal. Det var en variation på det sedvanliga tal som statsministern håller i sådana här sammanhang inför avslutningen av en debatt. Sin vana trogen betygsatte herr Palme givetvis sig själv och de politiska motståndarna. Betyget på herr Palme själv var översvallande, och det förstår jag. Man betygsätter alltid sina egna insatser som förnämliga. Och det är givet att det i det här fallet som vanligt blev moderata samlingspartiet som fick det sämsta betyget. Vi hade bedrivit konfrontationspolitik, vi hade åkt snålskjuts, vi hade varit oansvariga – alla de uttryck som är så specifika för herr Palmes parlamentariska vokabulär.

Det råkar tydligen vara så att ett parti som inte accepterar herr Palmes politik bedriver konfrontationspolitik och har brist på ansvar. Den värsta bristen på ansvar, enligt herr Palme, var tydligen att vi i moderata samlingspartiet i början på året ansåg att vi skulle ha ett nyval. Herr Palme

citerade herr Torsten Nilsson, som hade anfört att väljarna inte hade valt ett dödläge. Herr Palme sade sedan att resultatet av den parlamentariska situationen var gott. Han prisade riksdagens funktionsduglighet – och det samma dag som riksdagen genom lottdragning i två väsentliga principiella frågor har fattat beslut, som jag förmodar att herr Palme inte är fullt tillfreds med.

Vi anser fortfarande att det hade varit det bästa om vi hade haft ett nyval. Låt oss vara överens om att den möjligheten nu är försuttet och att vi har ett nytt läge. Men om vi hade valt den metoden tror jag att vi hade haft betydligt renare politiska förhållanden, och vi kanske hade haft väl så goda förutsättningar som nu att lösa de politiska problemen.

Herr Palme sade att vi visade förakt för Hagaöverenskommelsen, och vi blev hånade för att vi inte deltog i den. Han prisade Hagaöverenskommelsen och sade att man genom den lagt grunden till bättre förhållanden för den avtalsrörelse som nu har börjat. Menar verkligen herr Palme att lönekraven, om Hagaöverenskommelsen inte hade träffats, hade varit 30 procent? Eller hur höga hade de varit? I dag går löntagarna ut och kräver ungefär 20 procent för att kunna få en rimlig reallönehöjning. Jag tycker att betyget på Hagaöverenskommelsen som motmedel mot inflationen egentligen inte behöver diskuteras. Orsaken till att vi inte var med på Hagaöverenskommelsen var den speciella teknik som herr Palme använde sig av i det parlamentariska livet – han tillämpade "lappskrivning" och krävde att alla partier artigt skulle svara ja på de frågor han ställt. Sedan satt herr Palme och förhandlade med arbetsmarknadens parter för sig och med de politiska partierna för sig. Hade man lagt upp förhandlingarna på ett annat sätt, som en verklig rundabordskonferens, kan jag försäkra herr Palme att även moderata samlingspartiet hade varit med om att diskutera och försöka få fram en samlande lösning. Men detta var inte herr Palmes mål i det läget, utan hans mål var att säkra det egna regeringsinnehavet. Herr Palme hade, enligt vad jag kan förstå, inte det verkliga intresset av att få den samlande lösningen; huvudsaken var att han fick en majoritet för sin egen linje.

Sedan talade herr Palme om skatterna och sade att det förslag som antagits av riksdagen skulle vara ett resultat av Hagaöverenskommelsen. Menar herr Palme att finansminister Sträng – om Hagaöverenskommelsen inte hade ägt rum – inte skulle ha lagt fram en proposition om justering av skatteskalorna, efter ett förslag från skatteutredningen i början av året som i sina huvuddelar stöddes av alla de fyra stora partierna?

Låt mig bara säga att omläggningen av skattesystemet, innefattande en kraftig sänkning av marginalsatserna, innebär att ni tillgodosett krav som vi från moderata samlingspartiet ställt under en lång följd av år. I 1973 års valrörelse sade ni att marginalsatserna inte är något problem – det är den totala skatten som är av intresse. Herr Sträng och regeringen gjorde en helomvändning en månad efter valet, och det betraktar vi med tillfredsställelse. Men säg icke att vi bedriver en konfrontationspolitik när ni i vissa avseenden så småningom accepterar uppfattningar som

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

redan tidigare drivits av oss på moderat håll.

Vidare säger herr Palme med något av förakt i rösten att moderata samlingspartiet hävdar, att skatterna och skattetrycket är en inflationsmotor. Är det inte så? Är icke ett högt skattetryck en inflationsmotor? Skulle vi ha haft de höga lönekrav som, enligt vad som framgick i gårdagens debatt, även finansministern är bekymrad över, om vi inte hade haft de höga marginalsatser vi fortfarande har, trots att marginalsatserna sänks med ca 10 procent från nyåret i det stora flertalet inkomstlägen?

Nej, herr Palme, vi åker inte snålskjuts. Jag tycker att det är något av ett lågvattenmärke i en debatt i den demokrati, som herr Palme med rätta prisar, att sådana tillmälen används. Man kan ha olika metoder för att finansiera olika förslag, men fördenskull behöver inte så nedgörande omdömen tillgripas.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsministern talade ganska stillsamt om vad han bedömde som regeringens framgångar. Herr Fäldin talade också ganska stillsamt om vad han bedömde som centerns framgångar, särskilt då i frågan om pensionsåldern. Jag skulle väl kunna hålla ett litet stillsamt tal om folkpartiets arbete för den valfria, rörliga pensionsåldern, som nu kommer och som för löntagarna är det väsentliga. Men denna debattomgång antyder också att det finns en svensk partipolitisk debatt som är mindre stillsam och mindre redogörande än dessa inlägg.

Även herr Krönmark var ganska stillsam, men negativ, när han utvecklade sin syn på Hagaöverenskommelsen och arbetet för att underlätta för avtalsparterna att göra en lönerörelse som är förenlig med balansen i den svenska ekonomin. Men herr Krönmark kan vara stillsam här i kammaren, eftersom han har en kör av moderata pressröster som för ett annat språk och som vecka efter vecka, månad efter månad skildrar Hagaöverenskommelsen och det politiska arbete som låg bakom den i en fullständigt falsk och förljugen dager.

Statsministern talade i sitt inlägg ganska allvarligt om att när han kom hem till Sverige kändes det som att vara i cyklonens öga, i ett lugn på en mycket orolig kontinent. För mig som gått här hemma större delen av hösten är det som om man blivit betraktad av cyklopens öga, med tanke på enögdheten hos den moderata pressen när den stirrar sig fullständigt blind efter det som hände på Haga och de politiska konsekvenser som man tolkar in i det. Därför vill jag säga till opinionsbildarna på detta håll att det hör till vanlig politisk anständighet att redovisa vad som faktiskt händer och inte bara en förvanskad bild.

Det hör till den rätta bilden – jag noterar det i all stillsamhet – att folkpartiet den dag i maj då vi bekräftade Hagauppgörelsen var det enda parti som genomgående tillhörde majoriteten i finansutskottets stora betänkande. I de delar som gällde Hagaöverenskommelsen var vi i majoritet med socialdemokraterna och har i röstning bekräftat varje punkt

av den. Vi håller våra uppgörelser. Men vi var också i majoritet med moderata samlingspartiet och centerpartiet på de två punkter där socialdemokratin hade en avvikande mening – det gällde kravet på översyn av de statliga förvaltningskostnaderna och det gällde kravet på ett inflationsskydd i själva skattesystemet. Det ena tog riksdagen med majoritet sista dagen i maj, det andra har man tagit i dag.

Vi ställer alltså inte upp – som det skildras – för att i förväg gardera någon gruppering, utan vi ställer upp för att säkra sakfrågornas behandling, för att nå de resultat som vi själva har begärt. Vi tycker att det vore fullkomligt orimligt att behandla den svenska riksdagen bara som en plats för grupperingar och inte som ett ställe där man skall nå praktiska resultat.

Det är också detta som har präglat hela vår syn på partiernas ansvar för ekonomin, nu närmast i samband med lönerörelsen. Vi har hela tiden krävt att parterna i ekonomin skall samla sig till gemensamma tag vid stabiliseringskonferenser, men vi har gjort det med ett mycket viktigt tillägg: det skall ske på gott tidsavstånd från själva lönerörelsen. Lönerörelsen skall i princip vara parternas fria tävlan.

Hagaöverenskommelsen var just ett försök – inte fullt ut, men ändå viktigt i denna mening – att i god tid före avtalsrörelsen klara ut väsentliga delar av förutsättningarna för avtalsparterna och göra det möjligt för dem att i en tid som i övrigt är fylld av så många besvärligheter ändå kunna nå fram till ett rimligt resultat.

Förslag om att staten precis när avtalsförhandlingarna dras i gång skulle kasta sig in i avtalsrörelsen bör man nog lämna därhän. Den som missar båten vid det tillfälle, på gott tidsavstånd från själva lönerörelsen, då förutsättningarna klaras ut får nog finna sig i att stå kvar vid kajen och titta på.

En helt annan sak är om det senare under avtalsförhandlingarna skulle uppkomma ett nödläge, där det teoretiska mönstret om klar åtskillnad mellan avtalsförhandlingar och politiska beslut inte längre stämmer. Den risken är naturligtvis stor i en situation där det internationella trycket är så starkt som nu, men om de politiskt ansvariga finner det nödvändigt att handla i ett sådant läge är det klart att man betraktar det som ett avsteg från den principiella linjen.

Vi ser det som en huvuduppgift för partierna att redovisa sin långsiktiga syn och sedan försöka få igenom så mycket som möjligt av sina förslag. Därför är det nu vi vill trycka på att det måste komma fram ett mera varaktigt skattesystem. 1977 måste provisoriernas tid vara förbi. Då bör vi ha ett mera bestående skattesystem, och då bör vi också ha löntagarnas andel i företagens kapitalbildning. Hade vi haft det i år, skulle svårigheterna ha varit betydligt mindre inför avtalsrörelsen.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Herr Fälldin började med litet historieskrivning om pensionsåldersfrågan, och jag blev en smulad förvånad över att han orkade

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

dra denna gamla skiva igen. På den punkten har han redan på förhand bemötts av socialministern, så jag skall inte närmare utveckla saken; kanske socialministern vill göra det.

När det gäller de övriga uppgörelserna började herr Fäldin med att ta upp vissa frågor och fortsatte raskt varje gång med att säga: "Jag skall inte fördjupa mig i detta." Det kan jag förstå. Centern var ju med till 5 i 12 vid de där överläggningarna, och jag har ingen anledning att fördjupa mig i vad som sedan hände. Det får väl föras till arkivet, omgärdat av de barmhärtighetens slöjor som kan vara påkallade i sammanhanget. Jag har ingen anledning att börja en diskussion om det.

Herr Krönmark sade att det naturligtvis hade varit bäst med nyval. Det visar ju, om inte annat, en lätt masochistisk inställning till politiken. Jag har väl ingen anledning att tro annat än att ett nyval skulle ha gått hyggligt för det parti jag representerar. Men jag har heller inte någon anledning att ändra uppfattning, som jag sade i våras. Att få en uppgörelse i en orolig tid med en bred majoritet i Sveriges riksdag var ur landets synpunkt att föredra. Jag begär emellertid inte att herr Krönmark skall ha någon förståelse för sådana synpunkter på tillvaron och nationen.

Sedan säger herr Krönmark att Haga var väl meningslöst. Hade löntagarkraven varit upp emot 30 procent utan Haga? Ja, det skulle jag tro – någonstans mellan 25 och 30 procent hade de legat. Det framgår av den metodik som löntagarna själva har redovisat. De har räknat in den standardförbättring som skattesänkningen ger dem och den ökade utgift som faller på arbetsgivarna via socialförsäkringsavgiften, och de har tagit detta till utgångspunkt för lönerörelsen. Sedan har det trasslats till i någon mån av kommunalskattehöjningar. Men där har ju herr Krönmark inga som helst möjligheter att sätta upp något pekfinger. Moderaterna har där nästan gått i spetsen. De har i varje fall traskat patrull efter spetsen, om jag så får säga; t. ex. i Stockholms län där ni höjde skatten med 1:75.

Varför behövde vi Haga? Hade vi inte lagt fram skatteutredningens förslag? Nej, det framgick ju att det inte fanns några förutsättningar att lägga fast skatteutredningens förslag innan man hade klarat finansieringen och innan man hade klarat ut det hela med arbetsmarknadens parter.

Det framgick alldeles klart att moderata samlingspartiet inte ville vara med om att betala räkningen. Ni säger: Vi skall finansiera det här på annat sätt. Vilket sätt då? Med luft, eller möjligen med lån? Ni är med här och röstar för stora reformer som ni inte vill vara med om att betala. Då säger herr Krönmark: Att om detta använda begreppet snålskjuts är att bruka ett nedgörande uttryck. Det är ett mycket milt uttryck, eftersom ni bevisligen bara för en överbudspolitik och inte vill vara med om att betala reformerna.

Den här dubbelheten som herr Helén med rätta talade om framgår kanske av herr Krönmarks sätt att resonera. Haguuppgörelsen var inte värd ett dugg. Det är den buskpropaganda man bedriver, trots att det

går bra att se på de krav som löntagarna själva framställt för att finna att de är beredda att respektera Hagauppgörelsens innebörd. Men här i kammaren var herr Krönmark tvärtom inne på att felet med Hagaöverenskommelsen var att bordet inte såg riktigt ut som han ville. Det skulle inte vara sådana här lappskrivningar. Det var liksom de tekniska arrangemangen och icke substansen det var fel på. Därför springer man i höstmörkret i Hagaparken – bland höstlöven, regnet och frosten – och säger: Tänk om vi retroaktivt kunde hoppa på! Men det är alltså för sent. Det hjälper inte att i det här läget, sedan konfrontationspolitiken har brutit samman, efter det att moderata samlingspartiet helt har isolerats i Sveriges riksdag, ett halvår senare komma och säga: Visst är vi för nationens samling och en stabiliseringspolitik. Det gör inte något trovärdigt intryck på någon människa, skulle jag föreställa mig. Det avslöjar också den buskpropaganda som man från moderat håll försöker driva mot den här uppgörelsen.

Jag har egentligen undvikit att tala så mycket om regeringens insatser och socialdemokratins insatser. Vi får väl stå för det vi tycker är riktigt, och vi känner väl de tingen. Herr Krönmark började emellertid tala om betygsutdelning så att jag trodde att han skulle sjunga Hosiana till sist. Men jag har vid det här tillfället velat betona någonting helt annat, nämligen att det är den svenska riksdagen, de politiska partierna som är representerade i riksdagen och därigenom den svenska demokratin, som i en tid av splittring i världen har kunnat visa handlingskraft och vilja att förbättra människornas vardag. Det arbetet har moderata samlingspartiet ställt sig utanför i isoleringens höstkyla.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles rätt, herr statsminister, att jag sade att jag inte skulle fördjupa mig i detaljer i dessa avseenden. Det var av hänsyn till kammarens arbetsordning. Jag tycker inte det vore särskilt meningsfullt av statsministern och mig att nu föra en detaljdiskussion om de frågor som kammaren avgjorde i dag på förmiddagen. Om det hade varit så att statsministern haft ett intresse av att diskutera dessa frågor mer i detalj fanns ju den möjligheten i går. Jag tog för min del upp frågorna som belysning av det ställningstagande vi har kommit fram till.

Sedan mycket kort: Våra ståndpunkter i folkpensionsfrågorna har vi fått upprepa i – ja, det bör väl vara 15 år nu. Och visst kan man kalla det en gammal skiva. Men sanningen är ju att vi har fått spela den skivan åter och åter och åter för att socialdemokratien och den socialdemokratiska regeringen äntligen skulle komma att lyssna på den.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Palme talar om moderata samlingspartiet som står i den bistra höstkylan. Jag förstår att kontrasten måste vara slående när herr Palme för egen del står här i självbelåtenhetens solsken.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Herr Palme är specialist på att använda fina ord. Jag kan väl inte konkurrera med honom. Men hur det kan vara förenligt med självplågeri, enligt herr Palme, att i början på 1974 kräva nyval tarvar faktiskt en närmare förklaring. Vi hade den gången ingen anledning att frukta ett nyval.

Jag tycker det är riktigt när herr Palme talar om riksdagens ansvar i en värld av instabilitet. Men herr Palme underkänner ju väljarna med sin argumentering. Vi är väljarnas ombud, och då vi sitter här på väljarnas mandat utför vi denna – det håller jag med om – förnämliga uppgift. Men jag kan icke förstå att den omständigheten, att man en gång krävt nyval, skulle innebära att man inte verkligen ser upp till det parlamentariska systemet.

Sedan betygsätter herr Palme både sig själv och regeringens politik när han uttalar att hade vi inte haft Hagaöverenskommelsen skulle kraven i löneförhandlingarna sannolikt ha legat mellan 25 och 30 procent. Detta är väl ett underbetyg för regeringens ekonomiska politik och regeringens möjligheter och förmåga att bekämpa inflationen. Ja, det är ett verkligt auktoritativt underbetyg, eftersom det är uttalat av landets statsminister.

Herr Helén sade att jag var ganska stillsam när jag kommenterade Hagaöverenskommelsen. Ja, jag är ju ganska stillsam till min natur. Hagaöverenskommelsen ansågs ju berättigad som ett medel i kampen mot inflationen, men efter Palmes kompletteringar nu måste jag säga att resultatet av överenskommelsen verkligen är magert.

Sedan raljerade herr Palme med mig och sade att i efterhand – Gösta Bohman lade ju i går fram förslag till en handlingslinje för att om möjligt komma till rätta med inflationsproblemet – vill nu moderaterna hoppa på vagnen, men nu är det för sent. Nej, det är inte så att vi vill hoppa på någon vagn, herr Palme. Vi har i och för sig ingen större önskan att sitta på den vagn där herr Palme är kusk – så kavallerist han är. Men vi känner ett ansvar. Och vi är beredda att ta vår del av ansvaret därför att den inflationsutveckling som vi annars är på väg emot kan ju inte accepteras av någon i denna kammare.

Herr HELEN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att herr Krönmark begår ett misstag när han säger att resultatet av Hagaöverenskommelsen är magert.

Så bedömer inte de stora klämda mellaninkomstgrupperna det, som 1975 slipper en hel del av de orimliga marginaleffekter som de fått dras med ända till i år, dels i form av marginals-katt, dels i form av bortfallande bostadstillägg. Så bedömer inte heller de småsparare det som vet att de nu får garantier för att återfå det verkliga värdet av det sparavdrag som man tycker det är bra att kunna skriva in i deklarationen den 15 februari på kvällen. Så bedömer inte heller de många egenföretagarna det – jordbrukare, handlare, hantverkare, konstnärer och författare – som slipper att betala egenavgiften på de första tiotusen kronorna. Så bedömer inte heller de många människor det som vet att de nu om något år

får chansen att själva vara med och avgöra när de skall gå i pension och slipper att se fram emot pensionsdagen som en stupstock.

Hagaöverenskommelsen innehöll alldeles för många praktiska, direkt påtagliga förbättringar för stora grupper för att det med framgång skall gå att hos dem framställa resultatet av överenskommelsen som magert. Det är därför som andra företrädare för herr Krönmarks meningsriktning – inte herr Krönmark själv i dag – väljer att misstänkliggöra överenskommelsen som en räddningsaktion från ett parti som stack svansen mellan benen. Dessa överdrivna och löjeväckande beskrivningar går inte hem hos de människor som vet att man genom att träffa en överenskommelse som de stora löntagarorganisationerna kunde acceptera ändrade på förutsättningarna för deras vardag.

Sedan hade jag kanske hoppats att herr Fälldin skulle haft någon minut på sig till att, utöver vad han sade i sitt första inlägg om Hagaöverenskommelsen och kommunerna, också klargöra att det är fel när man hävdar att kommunerna 1975 skulle få en ökad belastning på grund av Hagaöverenskommelsen. Det fanns landsting och kommuner som i början av sitt budgetarbete hade sådana promemorior. Jag vet många fall där de drogs tillbaka i enighet mellan partierna. Och det är ju inte heller så att man från centerns sida för det kommande året har lagt något förslag som skulle vara gynnsammare för kommunerna. Man har räknat med samma belastning på lönesidan och därutöver en höjd energibeskattnings som också kommunerna får betala.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Herr Fälldin var inne litet på pensionsåldersfrågan och sade att detta har vi talat för i 15 år. Ja, det är det som jag kallar för en gammal skiva. Det är inget fel i att man i centern har talat om önskvärdheten av att sänka pensionsåldern. Men det fel som centern har begått under dessa femton år är att man aldrig har vänt på skivan och spelat betalningsvalsen, om jag så får uttrycka mig, dvs. den del av skivan där man skulle tala om hur en sänkt pensionsålder skulle betalas.

När man söker summera och hävdar att man i femton år kämpat mot en motsträvig socialdemokrati som icke har velat sänka pensionsåldern, så är detta fel. Vi har genomfört en rad olika reformer på pensionsåldersområdet men hela tiden sett till att det funnits ekonomisk täckning för dessa reformer. Vi har spelat båda sidorna av skivan. Det är ett politiskt partis styrka, och det bekräftades slutgiltigt i Hagauppgörelsen.

Det är svårt att hitta på någonting att säga åt herr Krönmark, för hans inlägg var så splittrat och – om jag så får uttrycka det – förvirrat. Men detta är enkel pedagogik: Om löntagarorganisationerna när de gör upp sina avtalsbud – dem skall det nu förhandlas om – har som utgångspunkt att deras medlemmar har tillförsäkrats motsvarigheten till en löneförbättring på upp emot 10 procent, som alltså ligger i botten på avtalsrörelsen, och sedan säger sig att detta kommer att kosta arbetsgivarna si och så många procent och för in detta i sin räkning såsom en del

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

av sina krav på 20 procent eller vad det nu är, då har de respekterat Hagauppgörelsen. Med enkel reguladetri – det kanske var ett för fint ord; enkel matematik då – kan man säga att om de hade velat ha motsvarande förbättringar kontantlönevägen, så hade de fått kräva ungefär dubbelt så mycket. Då kommer man upp till de där nivåerna på en bra bit över 20 procent.

Hagauppgörelsen har alltså redan början medverkat till att hålla nere kraven i lönerörelsen – man startar på en betydligt lägre nivå än man annars skulle ha gjort. Därmed vill jag inte alls uttala mig om slutresultatet – det får vi se så småningom.

Så till frågan om nyval. Det är inget fel att begära nyval – det har jag aldrig påstått. Det är på sitt sätt rörande och trevligt att debattera med herr Krönmark, för han är uppriktigt. Han sade: När vi i början av året ställde detta krav, då var det minsann inget fel att kräva nyval. Då hade det gått litet bättre än det skulle ha gått den dag nyvalet hade ägt rum. Ja, det var uppriktigt.

Det är inget fel att begära nyval. Men om man säger att det är betydligt viktigare att få till stånd ett nyval än att komma fram till ett konkret resultat som är till gagn för människorna, då tror jag inte människorna hänger med längre; då tycker de att deras angelägenheter – sakfrågorna – liksom myntas bort i ett partipolitiskt spel.

Herr Krönmark beskyller mig för att vara självbelåten. Jag har icke talat vare sig om mig själv, om regeringen eller om min grupp, utan jag begränsade mig hela tiden till att tala om riksdagen. Riksdagen har anledning att vara nöjd med detta resultat. Att tala om riksdagens ansvar, som jag gjorde, innebär ett underkännande av väljarna, säger herr Krönmark.

Nej, tvärtom! Väljarna förstår mycket väl att partierna befinner sig i kamp med varandra, har olika idéuppfattningar och intar olika positioner i sakfrågorna – eller inte kan, för att svinga sig upp till sådana högtidligheter som Torbjörn Fälldin underhöll oss med, beräknas avvika från färdriktningen och sina löften till väljarna och allt detta. Väljarna har nog också förståelse för att det förekommer en del taktiska resonemang i det politiska livet, men detta är trots allt inte det viktiga. För väljaren är ju det viktiga, när han eller hon avger sin röst på ett politiskt parti och denna röst möjliggör att en person sätts in i en beslutande församling, att arbetet i parlamentet skall leda till sådana resultat som vederbörande väljare kan märka i sin vardag.

Det väsentliga som det ytterst gäller är respekten för väljaren och möjligheten att förverkliga hans eller hennes önskemål i politiska beslut. Ibland går detta inte, och då blir det strid. Ibland kan det uppstå en sådan situation, att ett nyval blir ofrånkomligt. Men innan dess bör man undersöka, om det går att skapa en sådan majoritet att en lösning kan bli möjlig. Om man däremot från början – och det tror jag har varit moderaternas stora och avgörande misstag – säger att man inte vill vara med och resonera utan går emot allting av princip därför att man vill

ha en konfrontation och strid och inte önskar att riksdagen skall fatta beslut, utan i stället vill ha nyval, eftersom detta är viktigare än allting annat, då befinner man sig på miltals avstånd från vanliga väljares tänkesätt och önskemål!

Det är detta som har varit moderaternas stora misstag ur allmän parlamentarisk och demokratisk synpunkt. Det har varit riksdagens stora framgång att dessa locktoner från moderaterna icke har vunnit anklang utan blivit liksom ett tema för deras interna uppbyggelse.

Herr förste vice talmannen anmälde att herr Krönmark anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr FÄLLDIN (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt, herr Helén, att det ute i kommuner har upprättats promemorior som inte varit helt korrekta beträffande årtal osv. Men det verkligt intressanta är inte vid vilken tidpunkt eller under vilket år som effekten kommer, utan det avgörande är att en urgröpning av skatteunderlaget försämrar kommunernas skatteinkomster.

Så till det gamla vanliga påståendet, att vi inte skulle ha talat om hur vi skall betala pensionsålderssänkningen. Först och främst vill jag då fråga, om statsministern kan ge något enda exempel på att vi röstat för en social reform utan att samtidigt gå med på att ta fram de nödvändiga pengarna. Men jag kan gärna medge att oppositionssidan får vara litet försiktig med att alltför tidigt komma med finansieringsförslag till frågor som vi driver, eftersom vi då lätt kan göra den erfarenheten att regeringen tar vara på den finansieringsmöjligheten för något annat ändamål – och det får ju finnas gränser för hur länge vi skall stå till tjänst på det viset. Därför är det rimligt att de båda sakerna får komma samtidigt.

Statsministern tyckte att jag hade svingat mig upp till oanade höjder när jag svarade att vi inte hade någon beredskap för att säga nej då han reste krav på oss om att ändra den politiska färdriktningen. Det är fullt klart. I sådana lägen tvekar vi inte ett ögonblick att ta ett nyval. Men skall jag fatta inlägget från statsministern så att han och regeringen är beredda till sådana eftergifter för att få sitta kvar vid regeringsmakten?

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr statsministern PALME:

Herr talman! Inte alls, herr Fälldin. Jag polemiserade inte mot vad herr Fälldin hade sagt om färdriktningen – jag sade bara att det var så vackert men litet allmänt. Jag drömmer inte om att ha någon annan mening. Jag kunde bara inte själv hitta på en lika vacker formulering i det ögonblicket, och det var uteslutande därför som jag hänvisade till herr Fälldin. Jag skall gärna citera herr Fälldin i framtiden också, om det behövs.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Det går ju inte att föra ett sådant resonemang som det som har förts om kommunerna. I så fall skulle rent astronomiska löneökningar vara till fördel för kommunerna, därför att de skulle öka skatteunderlaget enormt. Men resultatet skulle bli en inflationsutveckling som likt ett dråpslag skulle drabba även kommunerna. Därför är det alldeles korrekt vad herr Helén tidigare har sagt.

Sedan frågade herr Fälldin: Har centern någonsin röstat för en social reform utan att vilja vara med om att betala den? Jag vet inte. Ni följde denna smala väg åren 1951–1957, det kan jag garantera för då var ni med i regeringen. I övrigt tror jag att ni någon gång har gjort avhopp från den smala vägen. Men det intressanta var en ny tanke som herr Fälldin nu förde fram. Han sade: "Vi kräver stora sociala reformer, men vi låter bli att tala om hur de skall betalas, för om vi gör det kanske regeringen tar fasta på detta uppslag, och då kan vi komma i en besvärlig situation."

Jag tackar för den stora tilltro till regeringen som detta speglar. Det innebär att när ni föreslår stora sociala reformer underlåter ni att tala om hur de skall betalas eftersom ni har fullt förtroende för att regeringen skall hitta på ett sätt att betala dem, varpå ni i tillämpliga delar ansluter er. All right. Om jag kan ta det som ett löfte för framtiden innebär det i alla fall en hanterlig procedur och är att föredra framför de renodlade överbud som moderaterna för närvarande är "riksdagsmästare" i att lägga fram.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag har suttit i riksdagen i nio år, och jag kan försäkra att jag aldrig tidigare så påtagligt som nu har upplevt att jag tillhör det politiska fotfolket. Att ta till orda omedelbart efter en debatt på partiledarnivå ger besked om var man står på den politiska rangskalan. Men jag får väl trösta mig med att vi inte alla kan bli partiledare.

Det här var så att säga utanför protokollet. Så till mitt inlägg i den aktuella debatten om pensionsreformen.

Min partikamrat herr Ringaby har tidigare i debatten i dag ganska ingående redogjort för moderata samlingspartiets inställning till pensionsreformen och vår syn på denna reform. Han har deklarerat vårt partis positiva inställning till reformen som sådan och har också pläderat för våra förslag till förbättringar på vissa punkter – förslag som vi har framfört i reservationer som fogats vid utskottsbetänkandet. Jag skall inte upprepa de av herr Ringaby framförda argumenten, utan jag vill bara instämma i vad han därvidlag sagt. Jag instämmer också i den specifikation över moderata förslag på det socialpolitiska området som herr Ringaby föredrog. Vi har från vårt partis sida – självfallet med stöd och hjälp av andra partier, inte minst de övriga borgerliga partierna – drivit igenom frågor som varit viktiga för medborgarna.

Det har förts en propaganda mot vårt parti, där det har sagts att vårt intresse för de sociala frågorna är svalt. Den propagandan har tonats

ned, men den förekommer ännu ibland. Därför tror jag att den av herr Ringaby gjorda deklarationen var nödvändig.

Vi har alltså fått igenom förslag med hjälp av de andra borgerliga partierna och även på grund av att företrädare för regeringspartiet i den rådande parlamentariska situationen är resonabla på ett annat sätt än tidigare. Nu kan man tala med socialdemokratiska politiker om sina förslag och i en helt annan utsträckning än tidigare få gehör för sina synpunkter. Det är ju ett framsteg.

Herr Ringaby var generös nog att erkänna att centerpartiet har varit pådrivande när det gäller den här pensionsreformen. Naturligtvis hade jag – och det tror jag gäller även de övriga ledamöter som var närvarande i kammaren – funnit det naturligt och riktigt att herr Carlsson i Vikmanshyttan hade tackat för det erkännandet från herr Ringabys sida. Men i stället tog herr Carlsson i Vikmanshyttan herr Ringaby i örat därför att denne hade deklarerat moderata samlingspartiets positiva inställning till sociala reformer. Man kan, herr talman, säga att otack är världens lön. Kvarstår dock deklarationen om vårt partis intresse för dessa frågor.

Jag vill med några ord motivera reservationen 9, som till betänkandet har fogats av de moderata utskottsledamöterna.

För att finansiera pensionsålderssänkningen och de förbättrade folkpensionsförmånerna föreslår regeringen dels en höjning av socialförsäkringsavgiften till folkpensioneringen, dels en höjning av ATP-avgiften. Reservationen 9 i utskottsbetänkandet berör höjningen av ATP-avgiften.

Den föreslagna finansieringen av denna angelägna reform resulterar i betydande höjning av arbetsgivarnas socialförsäkringsavgifter. Tillsammans ökar avgifterna för folkpensionerna och sjukförsäkringen med 4,1 procent, en pålaga som drabbar arbetsgivarna hårt.

Enligt förhandsmeddelanden från den lönematch som just tagit sin början kommer dessa avgifter att beaktas vid förhandlingarna. Löneutrymmet intecknas, och motsvarande justering kommer att företas vid själva lönesättningen. Så går resonemanget i varje fall.

Från moderata samlingspartiets sida hävdar vi att de föreslagna pensionsreformerna icke medför krav på ökat finansiellt utrymme på ATP-sidan. Därför anser vi att den ATP-avgift på 11 procent från 1976 som riksdagen tidigare beslutat om bör ligga fast. Vi yrkar att förslaget i proposition 129 om en förhöjning av avgiften för vart och ett av åren 1977–1979 till 11,75 procent avslås. Vi anser att en höjning av ATP-avgiften resulterar i en i förhållande till pensionsåtagandet ytterligare betydande övertillväxt av pensionsfonden. Vi har också anledning att tro att en förhöjning av ATP-avgiften i de pågående löneförhandlingarna icke kommer att på samma sätt som socialförsäkringsavgifterna avräknas vid själva lönesättningen.

En förhöjd ATP-avgift drabbar som jag tidigare framhöll arbetsgivarna – och då icke minst de små företagen – hårt och kommer att på sikt menligt inverka på sysselsättningen. Vi yrkar av dessa skäl avslag på

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

propositionens förslag vad gäller procentsatsen för uttag av ATP-avgiften under åren 1977–1979.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 9 i utskottets betänkande.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Den som skall skriva socialdemokraternas partihistoria får det sannerligen inte lätt när det gäller partiets förflutna i fråga om sänkning av den allmänna pensionsåldern. Skulle den skrivas korrekt och alltså svara mot verkligheten, så kommer den att återge ett mönster av undanlidningar, skapande av skenmotsättningar och uppskov med alla möjliga eller rättare sagt omöjliga motiveringar.

Kravet om sänkning av pensionsåldern är lika gammalt som folkpensionssystemet. År 1914 trädde det i kraft och sedan dess har frågan behandlats av arbetarrörelsen på många sätt. Det har skett på fackliga kongresser, avdelningsmöten och inte minst ute på arbetsplatserna. Man kan inte ta miste på att en stark och ständigt växande löntagaropinion ställt sig bakom kravet och ansett lagstiftad sänkning av pensionsåldern som en av de angelägnaste reformerna. Trots ett mer än fyra decennier långt socialdemokratiskt regeringsinnehav har inte detta jämlikhetskrav tillgodosetts.

Inför regeringspartiets ovilja att lösa frågan har först tjänstemannaorganisationen och nu senast Landsorganisationen klarat av saken avtalsvägen. Slutligen ser det ut som om lagstiftning om sänkning av den allmänna pensionsåldern från 67 till 65 år nu skall bli verklighet. Men in i det sista försöker regeringen, i detta fall i samarbete med folkpartiet, försinka tidpunkten för ikraftträdandet. Det kan inte anses särskilt ärofyllt, i varje fall inte av dem som närmar sig pensionsåldern och inte heller av oss andra som anser reformen angelägen. Inte blir det bättre av att regeringen påstår att det är ett krav från fackföreningsrörelsen att skjuta på reformen.

Ingen skall försöka inbilla mig att det är ett allmänt krav ute på arbetsplatserna att sänkningen av pensionsåldern skall förhållas ytterligare. Tvärtom är det alltför många arbetare som har pinats alltför länge i ofta tunga jobb innan de får pension. Jag har själv många skakande upplevelser av äldre arbetssamraters kval inför tanken att inte orka hela sträckan fram till 67 år. Oftast är de i min bransch – byggnadsbranschen – slut som yrkesverksamma långt före uppnådda 60 år.

När nu regeringspartiets talesmän hänvisar till lagtekniska problem – kollisionen mellan avtal och lagstiftning – som skäl för uppskov tycker jag att det är ynkedom. Det har visat sig under den korta tid jag varit ledamot av denna kammare att man kan – om viljan finns – klara av även omfattande lagstiftningar på kort tid. För övrigt måste jag ställa mig frågande till socialdemokratins strategi. Från det hållet talas det ofta om fördelarna med vad som kallas facklig-politisk samverkan. Själv tycker jag att den i huvudsak inneburit att fackföreningsrörelsen hämmas

och tvingas in i blandeconomins ramar och villkor.

Den omskrutna fackligt-politiska samverkan har lett till att Landsorganisationen bara några år före en lagstiftning når en uppgörelse om sänkning av pensionsåldern. När sedan lagstiftningen skall träda i kraft så skall tidpunkten skjutas framåt just på grund av avtalsuppgörelsen.

Detta är en alldeles fantastisk kombination enligt min mening. Samverkan mellan den fackliga och den politiska arbetarrörelsen har inte lyckats lösa pensionsfrågan. När sedan regeringen genom opinionsförtrycket tvingas till en reform, utgör alltså denna samverkan ett hinder.

Det måste också anses anmärkningsvärt att ett borgerligt parti – centerpartiet – under regeringens ståndaktiga motstånd mot en sänkning av pensionsåldern har lyckats segla upp som en framstående förespråkare för en pensionsreform. Att regeringspartiet inte kan mäta sig med vänsterpartiet kommunisterna när det gäller förslag till förbättringar för arbetarklassen kan man förstå. Men att svenska folket skall få den bestående bilden att regeringen av borgerliga krafter har tvingats sänka pensionsåldern borde stämma socialdemokratien till eftertanke.

Herr talman! Omständigheterna kring framläggandet av propositionens båda huvuddelar har varit desamma beträffande såväl pensionsålderns sänkning som den del som gäller förbättrade pensionsförmåner. I båda fallen är det opinionen från arbetsplatserna respektive från pensionärerna som genom sin växande styrka har brutit ned motståndet mot att ta dessa steg. Behovet av en sänkt pensionsålder har inte blivit klart plötsligt – det har varit uppenbart mycket länge. Utvecklingen inom arbetslivet har genom ökad arbetsintensitet och andra många gånger påtalade förhållanden givit kravet större aktualitet.

Beträffande pensionärernas standard är förhållandet i sak detsamma. Visst har standarden gradvis blivit bättre – ett resultat som pensionärerna själva starkt har bidragit till. Utan att hemfalla till någon som helst överskattning av mitt eget partis roll vill jag tillägga, att vi inom vänsterpartiet kommunisterna tilltror oss om att kunna tillmäta våra upprepade framstötter på dessa områden en icke ringa inverkan, just därför att de motsvarar förväntningarna och kraven från dem som närmast är berörda av dessa reformer.

Inte heller har rikets finanser förbättrats så påtagligt att de ekonomiska förutsättningarna först nu är framskapade. Ånej. Man har fått göra en dygd av nödvändigheten. Hur många gånger har inte utskottstalesmännen kört sitt slitna argument att pensionstillskotten varit "väl avvägda". Men nu intar man den ståndpunkt som vi har förfäktat från det ögonblick då frågan om pensionstillskottens införande stod på dagordningen. En kraftigare tillmätt årlig förbättring har inte bara givit mera. Konstruktionen av tillskotten, genom att utgående ATP tillsammans med dessa tillskott utgjort garantibelopp, har ökat det antal pensionärer som tillerkänts standardlyft.

En enkel övergång till att beräkna pensionstillskotten på 4 procent av basbeloppet ger en mycket blygsam ökning. När man har kommit

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

fram till att 4 procent av basbeloppet skall utgöra standardhöjningen utöver grundpensionens ökning, bör den nyvunna insikten härom få en tillämpning som griper tillbaka i den gällande planen för pensionstillskottens ökning. Vi vill med andra ord inkassera uppslutningen bakom vårt gamla krav om pensionstillskottens beräkning efter 4 procent av basbeloppet till att höja utgångspunkten för den föreslagna årliga förbättringen av dessa tillskott. Av motionen 1871 samt reservationen 3 framgår att denna utgångspunkt bör utgöra 28 procent av basbeloppet.

Detta betyder att den årliga förbättringen av tillskotten blir 595 kronor större än propositionens förslag. Jag blir inte överraskad om regeringspartiets företrädare genast kommer med i sak samma argument som man kom med när kommunisterna 1969 och även därefter föreslog att tillskotten skulle beräknas efter 4 procent av basbeloppet. Då var vårt bud ett "överbud". Det var "orealistiskt" och allt man nu kunde hitta på. Men så småningom blev det budet "väl avvägt", hur mycket "överbud" man än hade kallat det tidigare.

Herr talman! Förslaget till uppräknings av grundförmånen, dvs. grundpensionen, har vi inga erinringar emot. Tillsammans med den utformning pensionsförbättringarna får genom vårt förslag om pensionstillskotten är det en delförbättring, som enligt vår mening utgör ett minimum av vad pensionärerna har rätt att begära.

Herr Aspling har talat här i dag, likaså statsministern. Jag förstår behovet av att få ut största möjliga effekt av de förslag som under många år en stark opinion drivit fram. Men kanske herr Aspling erinrar sig den målsättning som angavs på Pensionärernas riksorganisations kongress i Gävle i fjol? I verksamhetsplanen som kongressen antog heter det "att kravet på en pension, som uppgår till 65 procent av industriarbetarens genomsnittsinkomst, icke tillnärmelsevis har uppfyllts". Vi har för vår del ofta åberopat oss på dessa målsättningar och den bedömning av pensionärernas situation som kommit till uttryck från PRO:s sida. Vad är då naturligare än att vi försökt att i riksdagen vinna gehör för just de krav som den erkänt representativa pensionärsorganisationen har fört fram? De är, herr talman, dels att uppnå en något större del av den ställda målsättningen än vad propositionen föreslagit, dels att få fastslaget ett mål – man kan kalla det en riktpunkt – för ansträngningarna att ge pensionärerna en dräglig levnadsstandard.

Vi har i vår motion nr 1871 påvisat att enligt de i propositionen föreslagna förbättringarna blir de samlade pensionsförmånerna – exklusive ATP – 32,6 procent av den genomsnittliga industriarbetarinkomsten. Det bör alltså vara rimligt att godta de av oss föreslagna förbättringarna av pensionstillskotten. Som bekant *inkluderar* dessa utgående ATP. Det innebär att de verkliga utgifterna för statskassan blir så att säga netto-utgifterna.

Nu har det frågats beträffande våra krav på den här punkten: Betyder detta att nå upp till 65 procent av den genomsnittliga industriarbetarlönen pensionsförmåner *exklusive* utgående ATP, med andra ord att pensio-

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

närerna skulle få belopp motsvarande 65 procent av den genomsnittliga industriarbetarlönen *plus* ATP? Det skulle innebära, anser de som undrar, att pensionärerna skulle få ett orimligt högt belopp. Jag tror att de som är oroliga kan lugna ner sig. Vi har inte frågat PRO hur organisationen ser på denna fråga, men vi har föreslagit att riksdagen skall göra ett *principuttalande* rörande målsättningen för fortsatta pensionsförbättringar. Vi förutsätter verkligen att man skall pröva denna fråga och komma fram till en rimlig avvägning, som utesluter de risker frågeställarna är så bekymrade över. Än ett bra tag är dessa bekymmer ogrundade.

Nej, herr talman, vad det gäller är att komma fram till en enligt vår mening riktig principiell syn på hela frågan om pensionärernas standard. Den bör ge uttryck åt jämlikhetsprincipen. De som under ett långt arbetsfyllt liv varit med om att skapa detta samhälles tillgångar skall tillerkännas en hygglig standard på ålderns höst. Inte ens två tredjedelar av industriarbetarnas genomsnittliga årslön är en rimlig begäran. Vad säger alla de – exempelvis ledamöterna i denna kammare – som har en standard betydligt överstigande industriarbetarnas? Tycker de måhända att vi reser ett orimligt krav på pensionärernas vägnar? Vi tycker det inte. Därför hoppas vi få stöd i denna fråga, och voteringsprotokollen kommer att ge besked om hur läget är.

Vi har när det gäller *ikraftträdandet* av denna reform hävdad att olikheterna inte är motiverade. Det är bra att den förhöjda grundpensionen skall gälla från den 1 januari 1975. Vad gäller pensionstillskotten följer vi en plan som har den 1 juli–30 juni som fastlagd termin. Det är gott och väl. Men varför tillämpa den på 1976 – varför inte redan genomföra reformen i detta avseende från den 1 juli 1975? Vi ställer oss frågande till detta. Finansieringsproblemet kan inte vara en oöverstiglig svårighet om bara den politiska viljan finns. Tyvärr lämnar förslaget i detta avseende en hel del övrigt att önska.

Herr talman! Jag har inte i mitt anförande närmare gått in på enskildheterna i vpk-motionen. Huvudpunkterna är dock, anser jag, utförligt motiverade.

Vi ser detta avgörande som ett av de viktigaste riksdagen har att fatta. Vår utgångspunkt är att verkligen ta ett rejält steg på vägen att höja standarden för landets folkpensionärer. Men det är bara ett steg. Vad angår frågan om sänkning av pensionsåldern har min kollega, Lars Ove Hagberg, utförligt utvecklat de synpunkter vi har att anföras. På min lott faller att yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5 och 15.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Herr Fridolfsson var ledsn för att herr Carlsson i Vikmanshyttan inte hade tackat herr Ringaby för att han från denna talarstol sagt att centern var pådrivande parti när det gällde att söka få en sänkning av folkpensionsåldern. Om det kan glädja herr Fridolfsson skall jag gärna i stället för herr Carlsson tacka herr Ringaby för detta. Det var ju ändå bara ett konstaterande av faktum.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Innan jag går in på motiveringen av de reservationer som har kommit på min lott vill jag till herr Olsson i Stockholm, när han menar att det var illa för socialdemokraterna att de inte drivit denna fråga utan att t. o. m. ett borgerligt parti som centern hade fått vara pådrivande, säga att det inte är vare sig den första eller sista gången centern har varit pådrivande inom den sociala sektorn. Jag kan påminna om att centern var det parti som först lanserade barnbidragen i den svenska riksdagen. Det skedde i första kammaren av professor Wahlund. Vi har också varit pådrivande på en hel del andra områden på den sociala sektorn. Det är för vårt parti rätt naturligt då vi företräder de kroppsarbetande människorna.

Därmed, herr talman, är jag inne på det område som jag närmast begärt ordet för. Det betänkande som vi här har diskuterat hela dagen upptar inte bara frågan om en lagstadgad sänkning av pensionsåldern, utan förslaget från regeringen inrymmer också en hel del andra frågor som tar sikte på att förbättra folkpensionsförmånerna. Det är fullt naturligt och i linje med att vi har varit pådrivande i fråga om en sänkning av pensionsåldern från 67 till 65 år – vi har kört med denna fråga i 15 år här i riksdagen – att vi i dag med tillfredsställelse konstaterar att den äntligen kommer att bli löst.

Sänkningen av pensionsåldern är ett mycket viktigt steg – det har i dag många betygat från denna talarstol – när det gäller att skapa större jämlikhet mellan pensionärerna. Vi från centern anser oss dock inte kunna godkänna förslaget om övergångsbestämmelser. Övergångsproblemen är kanske mest påtagliga för de människor som gjort förtida pensionsuttag. I propositionen finns också vissa förslag till övergångsbestämmelser för den som av en eller annan orsak tvingats begära ett förtida uttag. Men de föreslagna bestämmelserna gäller i huvudsak personer födda åren 1909–1912 och beaktar enligt vår mening inte i tillräcklig omfattning alla de problem som ett förtida uttag för med sig för många av dem som ansett sig nödsakade därtill innan systemet med förtidspension blev utbyggt åren 1972–1973. Vissa grupper med tungt kroppsarbete och med för höga prestationskrav i arbetslivet med åtföljande förtidig utslitning erbjöds oftast ingen annan lösning på sina ekonomiska problem än ett förtida uttag. Så är faktiskt också fallet för många än i dag, inte minst för de hemarbetande kvinnorna. Resultatet för dessa personer blir att de under hela sin återstående livstid får leva på en oskäligt låg pensionsnivå.

Då dessa människors problem enligt vår mening inte tillräckligt beaktas i de förslag till övergångsbestämmelser som framlagts i propositionen, föreslår vi att dessa frågor måtte upptas till förnyad prövning i pensionsålderskommittén i samband med dess övervägande beträffande den rörliga pensionsåldern. Vi förutsätter att förslag därom kan föreläggas riksdagen i så god tid att frågan om övergångsregler för dem som begärt förtida uttag kan vara tillfredsställande löst vid pensionsålderssänkningens ikraftträdande.

En annan viktig fråga, herr talman, som måste få en tillfredsställande lösning, är hur man på bästa sätt skall kunna garantera alla pensionärer deras berättigade del i en kommande standardökning. För centerns del är detta en hjärteangelägenhet – en sak som vi har arbetat för mycket länge. Jag vill påminna om vår mångåriga kamp för en standardökning för folkpensionärerna och en värdesäkring av pensionsbeloppen.

Nu är pensionsnivån knuten till gällande basbelopp och följer därmed penningvärdeförändringarna, en sak som är viktig inte minst med tanke på den starkt ökade inflationstakten.

År 1969 infördes så pensionstillskotten. Som socialministern i sitt i dag hållna anförande bekräftade skulle dessa utgå till alla pensionärer med ingen eller ringa ATP. Därigenom, tycker man, borde alla pensionärer också ha tillförsäkrats sin rättmätiga del i standardökningen. Nu blev resultatet tyvärr för många helt annorlunda. Vad socialministern i dag från denna talarstol liksom från sin plats nere i kammaren flera gånger har upprepat, att pensionstillskotten är en del av pensionen och gör den värdesäker, är sanning bara till en viss del. Det har inte kommit fram några förslag om detta i vare sig propositionen eller utskottsbeslutet.

Det är faktiskt så att de pensionärer som på sin tid begärde undantag från ATP blir i det närmaste helt uteslagna från den standardförbättring som andra garanteras genom pensionstillskotten. Detta innebär att dessa människor på äldre dagar ofta råkar i en mycket besvärlig ekonomisk situation. Detta är särskilt orimligt för dem som begärde undantag från ATP innan pensionstillskotten infördes och därför inte rimligen kunde förutse att de därigenom skulle av samhället ställas utanför den framtida standardhöjningen som man ändå kunde förvänta skulle utgå till folkpensionärer.

För centerpartiets del har det alltid varit en förstahandsangelägenhet att arbeta för att den generation som genom sin arbetsinsats lagt grunden till vårt välbefinnande också garanteras en trygg ålderdom. Därför borde pensionstillskotten utgå till alla pensionärer vilka inte har någon eller endast ringa ATP.

Eftersom också pensionstillskotten är bundna vid gällande basbelopp kommer de pensionärer som nu på grund av olika orsaker inte blir delaktiga av framtida pensionstillskott att komma på undantag när det gäller standardhöjningen.

Genom den snabba penningvärdeförstöring som vi länge haft i vårt land blir det stora årliga belopp som pensionärerna går miste om. I januari 1970, alltså för nära fem år sedan, var basbeloppet 6 000 kronor och har sedan dess på grund av den fortlöpande penningvärdeförsämringen höjts till att i dag vara 9 000 kronor, alltså en höjning med 50 procent under knappt fem år.

Om vi i framtiden får uppleva en lika stor penningvärdeförsämring – och ingenting talar väl emot detta – kan basbeloppet fram till 1981–1982 stiga till 12 000–14 000 kronor. Med den procentsats som pensionstill-

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

skotten då skulle utgå med kommer det att röra sig om mycket stora årliga belopp som dessa pensionärer – om det inte blir någon ändring – skulle gå miste om.

Vi anser därför att tiden nu borde vara mogen för en översyn av pensionssystemets regler i syfte att finna ett enklare och för pensionärerna smidigare men framför allt rättvisare system, med en för alla pensionärer garanterad minimistandard.

Jag har, herr talman, med mitt korta anförande velat motivera centerens reservationer 12 och 14 vid socialförsäkringsutskottets betänkande nr 32 och vill i likhet med herr Carlsson i Vikmanshyttan yrka bifall till alla de reservationer vid nämnda betänkande som centerens utskottsledamöter står för.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! När vi har hunnit så här långt på talarlistan och så mycket är sagt i denna fråga skall jag begränsa mig högst väsentligt när det gäller att bemöta de talare som varit uppe efter partiledarreplikskiftet.

Herr Fridolfsson och herr Ringaby har haft en skickligt gjord arbetsfördelning när det har gällt att kommentera reservationerna. Herr Ringaby har tagit på sig den del som rör ökade förmåner till pensionärerna: dels den reservation som går ut på en höjning av vårdbidrag vid en tidigare tidpunkt än majoriteten föreslagit, dels den reservation som gäller ATP-poäng för dem som uppbär partiell pension. Han talade på ett ganska tidigt stadium i debatten. Sedan kom då herr Fridolfsson in betydligt senare och talade om att moderaterna reserverar sig mot höjningen av ATP-avgiften. Det kanske hade varit bra om herr Ringaby hade tagit upp detta i ett sammanhang och talat om dels att man kräver mer, dels att man inte är beredd att betala. På det sättet hade vi fått frågorna allsidigt belysta. Jag tyckte att jag ville hjälpa herrarna att ta upp dessa reservationer i ett enda sammanhang.

Något av herr Olssons i Stockholm anförande hängde väl i luften. Jag vet inte om herr Olsson har blivit felplacerad på talarlistan, men faktum är att tidpunkten för sänkningen av pensionsåldern, frågan om pensionstillskotten och även finansieringsfrågan var grundligt debatterade innan herr Olsson över huvud taget kom in i debatten. Därför anser jag att det inte tjänar något till att förlänga debatten genom att nu bemöta hans inlägg i de frågorna.

Jag vill endast säga några få ord om pensionstillskotten. Det är alldeles riktigt att man från vänsterpartiet kommunisterna har haft motioner om höjning av procentsatsen när det gäller pensionstillskotten; därutöver har kommunisterna också velat ha andra förändringar. Herr Olsson sade att det inte skulle förvåna om utskottets talesman ställde sig här i talarstolen och sade, att utskottet bedömer att pensionstillskotten är väl avvägda, liksom man sade 1969. Nej, utskottet anför att det knappast kan bestridas att uppräknings av pensionens grundförmåner och pensionstillskottet innebär väsentliga förbättringar av pensionärernas eko-

nomiska situation.

Om jag inte är alltför fel underrättad, herr Olsson, ligger väl detta förslag, om höjning av grundförmånen, höjning av pensionstillskotten, höjning av taket från 30 procent till 45 procent och fördubbling av pensionstillskotten för de pensionärer som uppbär förtidspension över den motion vänsterpartiet kommunisterna tidigare hade. Då förstår jag att ni måste ha en reservation, för annars hade den frågan försvunnit för er ur den debatt som vi kan komma att föra i dessa frågor i fortsättningen.

Till herr Magnusson i Nennesholm, som här har gått in på reservationerna från centerpartiet dels beträffande det förtida uttaget, dels beträffande de personer som har begärt undantag från ATP, skulle jag vilja säga några ord. När det gäller undantagandet från ATP, där ni begär en utredning, har man nästan en känsla av att vi har hamnat i en diskussion om betänkandet nr 36, som skall tas upp litet senare. I det har utskottet talat om att det skall bli en översyn och att en parlamentarisk kommitté skall se över dessa frågor.

Jag kan bara helt kort säga, herr talman, att jag inte kommer att i detalj gå in på dessa frågor. Bara en liten parentes. Herr Magnusson sade att de personer som har begärt undantag från ATP inte rimligen kunde veta att det skulle komma att införas pensionstillskott. När man begärde undantag från ATP, trots att det var en omfattande upplysningskampanj om vad det innebar, menar jag att man klart visste vad man gjorde då. Och i vårt samhälle, där reformerna har avlöst varandra så snabbt och alltid inneburit förbättringar för olika grupper i samhället, borde kanske också de personer som begärde undantag ha förstått att det skulle komma förbättringar även på det området.

Slutligen beklagade herr Olsson i Stockholm att centerpartiet kommer att framstå som det parti som har varit det pådrivande i frågan om en sänkning av pensionsåldern. Herr Magnusson i Nennesholm underströk att centern varit detta och talade vidare om att man varit pådrivande på betydligt fler områden inom den sociala sektorn.

Herr Fälldin nämnde att centerpartiet kommer med förslag, men han ville inte tala om hur man skall finansiera dem, åtminstone inte i ett tidigt skede. Vi fick uppleva detta också för två år sedan när en sänkning av pensionsåldern diskuterades. Från centerhåll förnekade man då trovärdigheten i uppgiften från regeringen att sänkningen i det läget skulle komma att kosta ungefär 1 400 miljoner kronor. Centern ville då inte räkna in kostnaderna för de människor som hade fått en sänkning av pensionsåldern genom avtalsuppgörelse mellan LO och SAF. Den gruppen skulle enligt centerns mening inte räknas in när vi bedömde kostnaderna. Men uppfattningen på den punkten måste ändå ha svängt sedan dess, ty nu har man inte haft några invändningar mot kostnaderna i samband med behandlingen av propositionen.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Herr andre vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Håvik angrep bara mitt anförande i största allmänhet och tyckte att det kom litet för sent. Jag vill dock säga att jag själv bestämmer innehållet i mitt anförande. Vidare har vi från vpk tidigare bara haft en talare i denna debatt. Vi kan t. ex. inte sätta in ministrar litet varstans på talarlistan utan får dela upp uppgifterna på ett annat sätt.

Beträffande sakfrågan – pensionstillskotten – som är mera intressant, vill jag säga att fru Håvik får läsa på litet. Man kan inte argumentera utan att ha en saklig bakgrund. Vi följer exakt vår gamla motion, ingenting annat. Innehållet i det förslag som nu föreligger från oss är grundat på den gamla motionen. Vad som skett sedan denna väcktes är att förslag framlagts i propositionen om att förbättringar skall genomföras under ytterligare två år. Det är också vad vi nu föreslår. Vi hamnar på en högre slutlig andel av ålderspensionen, nämligen 48 procent, efter en årlig höjning med 4 procentenheter under tolv år av pensionstillskottens beräkningsandel, medan motsvarande andel enligt propositionens förslag skulle bli 41 procent. Enligt detta förslag ökas andelen med 4 procentenheter årligen först fr. o. m. den 1 juli 1976.

Så ligger det till med våra tidigare motioner. Hoppet om att propositionen skulle råka vara bättre för pensionärerna än vpk-motionerna i det avseendet är alltså grusat.

Jag hade vidare väntat mig att det förhållandet att centern framstår som pådrivare skulle komma att tas upp. Jag väntar nu bara på att socialdemokraterna skall gå ut med sitt propagandamaterial på arbetsplatserna och säga att de kämpat för en pensionsreform och nu genomdrivit en sådan. Men alla partier har i dag sagt att de kämpat för detta och nu blivit tillfredsställda. Den som lyssnar på debatten utifrån måste fråga sig: Vilka har de olika partierna egentligen kämpat mot när det gällt en sänkning av pensionsåldern? Vilka har socialdemokraterna konkret haft att kämpa mot? Centern påstår att man kämpat mot regeringen, och moderaterna försöker påstå detsamma, även om det verkar mindre trovärdigt. Också folkpartiet hävdar detsamma. Vilka motståndare har hindrat socialdemokraterna från att genomföra denna reform för länge sedan?

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Några ord av fru Håvik ger mig anledning till en replik.

Pensionstillskotten är ju tillkomna för att vara en standardsäkring för folkpensionen. Att man skulle koppla dem, fru Håvik, till ATP-systemet många år efteråt kunde ingen människa veta om.

Fru Håvik ställde frågan, om man i centern när man lägger fram förslag till sociala reformer också brukar vara villig att betala dem. Jag kan ställa

precis samma fråga till fru Håvik som herr Fälldin ställde till statsministern i dag. Statsministern kunde naturligtvis inte svara men försökte komma undan på ett billigt sätt genom att säga: "Jo, det har nog funnits något sådant tillfälle."

Jag vill alltså fråga fru Håvik: Har centern någon gång när den har lagt fram ett förslag på detta område vägrat att vara med och betala? Man kan inte bara slänga omkring sig påståenden; de bör i varje fall vara något så när sakligt grundade.

Herr FRIDOLFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Håvik tyckte att herr Ringaby och jag hade delat upp debatten på ett finurligt sätt. Herr Ringaby tog de reservationer som kostar pengar därför att de gäller reformer, och jag skulle föra debatten kring reservationen 9, som går ut på att spara pengar.

Nu förhåller det sig kort och gott så, att vi från moderat håll har gått med på finansieringen av alla pensionsförbättringar. Den saken är helt klar. Däremot har vi gått emot de uttag som avser att finansiera skattesänkningen. Herr Ringaby har tidigare i dag motiverat vår linje: vi anser att det är fel att använda socialförsäkringsavgifter för skattesänkning.

Så till den aktuella reservationen 9 angående ATP-avgiften. Vi har under många år hävdat den uppfattningen att det pågår en övertillväxt av pensionsfonderna. Det är vår gamla linje som vi fortfarande driver. Till detta kan läggas att förslaget skall gälla fr. o. m. 1977, och i vår motion har vi också klart fastslagit att vi framdeles skall återkomma till frågan. Vi har alltså icke gjort ett slutligt ställningstagande, utan vi skall framdeles se hur den ekonomiska situationen i sin helhet kommer att te sig.

Fru HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles självklart att jag inte kritiserade innehållet i herr Olssons i Stockholm anförande. Jag konstaterade bara helt kort att hans frågor redan hade blivit besvarade under dagens debatt. Och jag beklagade att inte herr Olsson var med när frågorna var helt aktuella, för då hade vi sluppt förlänga debatten vid denna tidpunkt.

Herr Magnusson i Nennesholm sade att man från centerns sida alltid varit beredd att vara med och lägga fram förslag när det gäller finansieringen av sociala reformer. Hur det har sett ut i andra utskott vill jag inte uttala mig om, herr Magnusson. Men i socialförsäkringsutskottet har det längsta man kunnat sträcka sig till varit en formulering om att centern är givetvis beredd att diskutera finansieringen. Men några konkreta förslag i något ärende som vi har haft att behandla i utskottet har jag i varje fall under mina år i socialförsäkringsutskottet aldrig sett. Detta gäller till en hel del i andra lagutskottet, som föregick socialförsäkringsutskottet.

Herr Fridolfsson anser – och vi vet att man har den uppfattningen

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

i moderata samlingspartiet – att uttagen till ATP-fonderna är för höga. Men det är ju alldeles obestridligt att ni här i era reservationer begär förbättringar på vårdsidan, när det gäller att beräkna pensionspoäng och i form av tidigareläggande av vårdbidragen. Ni talar där om att det skulle innebära små administrativa problem. Dessutom skulle denna förskjutning inte innebära några större kostnader.

Men varje sådant förslag innebär ändå kostnader, och uttaget till AP-fonderna lär väl inte vara så högt som ni befarar och är ängsliga för. Fondernas tillväxt har ju inte skett i den takt man hade räknat med; det har blivit en väsentlig minskning. Det finns kanske andra motiv bakom synpunkterna på tillväxten av AP-fonderna som jag inte här skall gå in på. Men då borde man ta konsekvenserna och inte föreslå ytterligare uttag ur AP-fonderna, när man inte vill vara med och finansiera.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara konstatera att fru Håvik, liksom andra socialdemokratiska talare som påstår att vi någon gång skulle ha lagt fram ett förslag utan att vi ville vara med och betala, hade lika fel som förut. Till kammararens protokoll vill jag säga att det är att fara med osanning.

Herr FRIDOLFFSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att även om fru Håvik inte direkt accepterar moderata samlingspartiets linje i fråga om vår syn på AP-fonderna, så är det i varje fall en politisk realitet från vår sida.

Vår värderade utskottsordförande herr Fredriksson nämnde från talarstolen – och jag tror honom på hans ord – att AP-fonderna i år tyvärr, som han uttryckte sig, inte hade växt med det antal miljarder som var beräknat. I stället för 10 miljarder hade det blivit 8. Det är tillräckligt för att vi skall kunna argumentera för vår linje.

Fru HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Magnusson i Nennesholm, som vill ha inskrivet i protokollet att jag har farit med osanning, vill jag säga: Är det så att herr Magnusson och centern anser att man har kommit med förslag till finansiering om man enbart skriver i en motion att man är beredd att diskutera finansieringen? Är det, herr Magnusson, detsamma som att ange hur man vill finansiera en reform och omtala vilka krafttag man är beredd till, i så fall hade jag fel. Men jag trodde att man ville sträcka sig en aning längre och gå djupare in i frågorna om hur man vill betala förslagen. Det är det jag inte har sett några prov på.

Herr Fridolfsson! Jag har inte accepterat er syn på AP-fonderna. Jag har bara konstaterat att den har funnits under lång tid. Vi har upplevt i utskottet – och jag tror ledamöterna i fler utskott – att man från ert partis sida med alla möjliga medel, bl. a. motioner, har försökt att få AP-fonderna att betala förslagen. Däremot har man ställt sig ytterst kallsinnig och ibland helt avvisande när det har gällt att öka dessa fonders

möjlighet att bli det instrument i samhället som har varit till sådan oerhörd nytta för oss.

Herr andre vice talmannen anmälde att herr Magnusson i Nennesholm anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr MUNDEBO (fp):

Herr talman! Det var en vårnatt för drygt 60 år sedan som Sveriges riksdag beslutade om en allmän pensionering. För att vara exakt var det kl. 03.20 natten mellan den 21 och 22 maj 1913 som beslutet fattades. Det var den första större sociala reformen i vårt land, inte därför att pensionsförmånerna var bra, för det var de inte – resurserna för en bra pensionering var begränsade – utan därför att beslutet gällde en allmän pensionering. Alla skulle få rätt till en folkpension.

Det har hänt mycket sedan dess. Nya pensionsformer har tillkommit och pensionerna har blivit större. Men pensionsåldern är oförändrad. Den blev 67 år 1913 och den har kommit att stanna där. Samtidigt har man i andra länder bestämt sig för 65 år, ibland 63 eller t. o. m. 60 år som en allmän pensionsålder.

Men det finns några viktiga omständigheter att ta hänsyn till då man jämför pensionsåldern vid olika tidpunkter och i olika länder:

1. Vi har rätt till förtida och uppskjutet pensionsuttag – det finns en rätt att få sin ålderspension några år före eller några år efter 67 års ålder.

2. Vi har generösa regler för förtidspension som ger särskilt goda möjligheter för människor i 60–67-årsåldern att få pension.

3. Vi har olika avtal på arbetsmarknaden som ger stora grupper rätt till en tidigare pension, ofta från 65 års ålder.

Detta är viktiga fakta då vi jämför svensk och utländsk pensionering. Det är riktigt att den allmänna pensionsåldern är hög i Sverige, men många människor har som sagt också rätt att några år före den åldern få en pension.

Det är emellertid ändå betydelsefullt att vi nu genomför en sänkning av den allmänna pensionsåldern. Den pensionsreform vi kommer att fatta beslut om betyder ökad trygghet och större rättvisa för många människor – alla kommer att få rätt till en full pension fr. o. m. 65 års ålder.

Det är också betydelsefullt att i detta sammanhang de som redan nu har pension får bättre pensioner och framför allt att förtidspensionärerna får en väsentlig förbättring.

Slutligen är det betydelsefullt att vi tar ett steg mot utjämning av de giftas och de ogiftas pensioner. Det blir visserligen också i framtiden så att två syskon som bor tillsammans får bättre pension än två makar, men vi måste gå stegvis och småningom nå målet med en individuell pensionering.

Dagens debatt har i mycket handlat om när en pensionsreform skall genomföras och vilka partier och vilka människor som snabbast har

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

velat genomföra en sådan reform. Den debatten skall jag inte fortsätta. Om rättvisan skall segra också då det gäller historieskrivningen bör man dock tillägga att alla partier har betraktat en pensionsreform som betydelsefull. Det har varit delade meningar om när det varit finansiellt och tekniskt möjligt att genomföra en reform och vilka inslag i en pensionsreform som skall sättas först. Jag och mitt parti skulle gärna ha sett att denna reform redan hade varit verklighet, men den kostar ju ändå en hel del pengar och vi är medvetna om att det behövs omfattande förhandlingar för att klara en omläggning. När pensionsexperterna säger att de t. o. m. har svårt att klara sitt jobb inom den ram de får genom det beslut vi nu skall fatta, så sätter vi tilltro till detta.

Debatten i dag och delvis också gårdagens skattedebatt har handlat om finansieringen. Jag skall inte fortsätta heller den debatten. En sak vill jag dock poängtera. Om rättvisan skall segra också då det gäller att beskriva effekterna för stat, kommuner, företag och anställda av en höjning av socialförsäkringsavgifterna jämfört med andra finansieringsalternativ, så är det inte korrekt att säga att kommunalskatterna och företagens kostnader höjs till följd av det finansieringssättet, eller att avgifterna har satts högre än som behövs för att finansiera folkpensioneringen.

Efter dagens beslut återstår en betydelsefull reform, nämligen den att få en större rörlighet i pensionssystemet, att ge människor rätt att inom vissa ramar själva bestämma tidpunkten för sin pensionering. Det måste ju vara fel på ett system som förutsätter att alla människor, som inte är sjuka eller annars har nedsatt arbetsförmåga och därför kan få förtidspension, skall arbeta på heltid fram till en viss dag, det må vara vid 67 eller 65 år eller någon annan ålder, för att sedan på en gång lämna arbetsmarknaden, avstå från förvärvsarbete och leva på pensionen. Åldrandet är ju i hög grad individuellt. Ingen blir gammal över en natt, även om våra pensionslagar utgår från det. 65 år kan för en del människor vara en för hög pensionsålder, för andra är den för låg. Det kan inte vara rimligt att ha samma pensionsålder för alla. Det måste bli lika normalt att gå i pension vid t. ex. 63 som vid 65 eller 67 års ålder.

Det är inte heller bara fråga om själva pensionsdagen, alltså vid vilket datum i livet pensionen skall börja utgå, utan det gäller också att smidigare kunna växla från arbetsliv till pensionärliv. Det från social och medicinsk synpunkt bästa måste vara att stegvis minska arbetsinsatsen både i fråga om intensitet och arbetstid. Det borde finnas möjlighet till ett deltidsarbete och en deltidspension. Jag tror att de flesta också enligt ett framtida pensionssystem kommer att arbeta fram till en viss pensionsålder, en viss pensionsdag. Men en del vill sluta några år tidigare, andra vill arbeta några år längre, vissa vill "trappa av" en tid före pensioneringen, och några vill kanske fortsätta en tid efter den dag man betraktar som pensionsdag.

Det kan invändas att det redan i dag finns möjlighet till förtida och uppskjutet uttag inom den allmänna pensioneringen. Man kan få ålders-

pension som 63-åring eller som 70-åring. Det är riktigt. Men det är inte så många – knappt 10 procent – som har utnyttjat detta. Och det beror inte på att behov och önskemål om större rörlighet skulle gälla bara en mindre del av pensionärsgruppen. Det beror på att systemet just nu inte är tillräckligt bra. Stark reduktion av pensionen vid förtida uttag, gamla traditioner och otillräcklig information har gjort att många pensionärer valt pensionering vid 67-årsdagen även om de skulle ha önskat någonting annat.

Pensionslagarna måste möjliggöra för människor att välja olika pensionsalternativ. Jag tror att pensionsålderskommittén inom en nära framtid kommer att framlägga förslag som möjliggör för riksdagen att fatta ett beslut i den frågan.

Det är en större rörlighet i pensionssystemet som många socialarbetare, läkare, forskare och fackliga förtroendemän framhåller som det väsentliga. Jag vill bara nämna ett exempel. För ett par veckor sedan utkom en större studie av arbetskraft före och efter pensioneringen – sociologen Solomon Simovicis bok *Arbete eller fritid*. Han säger att man i första hand måste satsa på ett pensionssystem som är smidigare, rörligare, som ger människor rätt att trappa av, att få dra sig tillbaka och komma åter till arbetslivet. För att nå det krävs inte bara en lagstiftning, det är kanske inte ens i första hand en lagstiftningsfråga. Det gäller värderingar på arbetsmarknaden och i samhällslivet, värderingar som är bundna i traditionellt tänkande. Både arbetsgivare och arbetstagare har vuxit in i systemet med en bestämd pensionsålder, och det gäller att vinna förståelse för ett rörligare system, mer anpassat till skiftande behov och önskemål, med möjligheter till förkortad arbetstid, deltid och med bättre arbetsmiljöer. En medverkan från arbetsmarknadens parter är därför nödvändig för att en pensionsreform skall fungera på ett bra sätt.

Jag vill understryka vad arbetslivet betyder just i pensionssammanhang. Ett hårt arbetsliv kan slå ut människor redan före 65 års ålder. Jag hade möjlighet att några veckor i somras studera pensionering och arbetsmarknad i USA. Från många håll för man där fram en pensionsmodell som man kallar för "30 and out" – 30 år i arbetslivet och sedan pensionering. Det är, som jag ser det, inte någon bra lösning. Dagens beslut om 65 år som allmän pensionsålder är nog inte sista ordet. I framtiden kan man komma att fatta beslut om någon annan ålder som allmän pensionsålder. Men jag skulle önska att vi inte redan nu startar en ny tävlan om fortsatta sänkningar av pensionsåldern. Det är en angelägen – kanske t. o. m. en mera angelägen – social reform att ge 60-åringarna, 63-åringarna, 65-åringarna och också de 67- och 70-åringar som så vill, möjlighet att få ett förvärvsarbete, möjlighet till ett sådant arbetsliv och sådana arbetsmiljöer där de känner sig välkomna att stanna kvar och jobba. Detta är också en viktig pensionsreform: att ge de något äldre möjlighet att jobba.

Herr talman! Jag har sagt i tidigare pensionsdebatter och vill än en gång betona att en allmän pensionsålder vid 65 år är en bra reform,

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

men att en ännu bättre reform är en rörlig pensionsålder med 65 år som riktpunkt och rätt att ta ut pensionen tidigare eller senare eller att under viss tid ta halv pension och delvis fortsätta att förvärvsarbeta. Det är ett betydelsefullt beslut som vi kommer att fatta i dag, men ännu mera betydelsefullt blir det då det får sin komplettering genom ett beslut som jag förutsätter att riksdagen kommer att fatta nästa år, så att båda reformerna – om sänkt och om rörlig pensionsålder – kan börja gälla på samma dag, den 1 juli 1976.

Jag yrkar bifall till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 32.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! I debattens slutskede skall jag inte bli långgrandig, men jag vill ändå göra några kommentarer.

Har man som jag suttit med i andra lagutskottet under hela 1960-talet och varit med om att diskutera de här frågorna och därvid ständigt mött en negativ inställning till centerförslaget om sänkt pensionsålder, är det naturligtvis intressant att få vara med i dag, när vi nu äntligen har nått målet att få igenom ett sådant förslag, trots att det blivit en fördröjning.

Jag lyssnade med särskilt stort intresse till statsministern, när han stod i talarstolen och sade ungefär så här: I början av den här riksdagen hystes stora farhågor för hur det skulle gå att arbeta i det dödläge som uppkommit. Men han sade också att det rådslag som började med handlingsförklaring har förbytt i handlingskraft. Det var rätt intressant att höra detta; det var litet annorlunda än vad vi fick höra i valrörelsen om social nedrustning, om att pensionerna var hotade osv.

Herr Palme talade också om att spela grammofonskivor. Jag måste säga att den grammofonskivan som spelades i valrörelsen tydligen blev utsliten – det var en ny skiva som spelades upp nu. Han angrep centern därför att vi, som han sade, inte har bytt skiva. Ja, jag är medveten om att vi inte har ett lika stort och omfattande skivalbum som herr Olof Palme, men jag vill säga att den skiva i den här frågan – för att använda herr Palmes bildspråk – som vi lade på i början av 1960-talet var av så god kvalitet, att vi inte har behövt byta den, utan den har hållit fram till denna dag! Det intressanta är att även om inte den socialdemokratiska regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen lyssnade på den skivan under 1960-talet, så lyssnade ändå många andra människor på den skiva om rättvisa när det gällde pensionerna som centern spelade.

Man har försökt – fru Håvik var senast inne på det – att komma ifrån sin negativa inställning under 1960-talet genom att säga: Men centern har ju inte lagt något förslag till finansiering! Detta är bara ett sätt att försöka komma ifrån den negativa inställning som man har intagit under 1960-talet och ända in på 1970-talet.

Fru Håvik läste ur socialförsäkringsutskottets betänkande och sade att det var precis detsamma som sades i andra lagutskottet. Nu råkade jag sitta i andra lagutskottet under hela 1960-talet, och jag vet därför

vilka motiveringar som anfördes de olika åren. Det är bara att läsa historia för den som vill göra det.

Jag har varit med om många utredningar, men när vi fått direktiven har där inte stått någonting om hur förslagen skulle finansieras. Vi har fått reda ut vad de skulle kosta och ibland föreslå finansieringsform.

Det som man nu försöker föra fram är en efterhandskonstruktion. Om socialdemokraterna hade haft viljan att genomföra denna reform hade de väl också haft förmågan att finansiera systemet.

Sedan skall jag bara göra en liten kommentar till vad herr Mundebo var inne på. Vi har sagt att det här inte är det slutliga målet utan att det finns mycket att göra ännu på pensionsområdet. Det talas ofta men diffust om rörlig pensionsålder. Jag har inte fått klart för mig – jag hoppas att utredningen kommer fram till det – vad rörlig pensionsålder egentligen innebär. Någon gång mellan 1962 och 1964 framlades förslag om att den som inte orkade arbeta för fullt skulle få möjlighet att ta ut en del av sin pension, exempelvis folkpensionsdelen, men det förslaget vann då inget gehör. Jag vill helt instämma med herr Mundebo i att det skulle bli ännu bättre om den reform som nu skall genomföras kompletteras med en form av rörlig pensionsålder.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som har avgivits av centerns representanter i utskottet.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! I det betänkande som nu har debatterats under ganska många timmar föreslås vidgade folkpensionsförmåner, innefattande bl. a. förbättrad handikappersättning.

För vissa handikappade uppstår väsentliga merkostnader på grund av handikappet. Det är en angelägen uppgift för samhället att täcka dessa kostnader så att handikappade inte får en sänkt standard och svårighet att delta i samhällslivet. Det nu föreliggande förslaget medför en klar förbättring för flera grupper av handikappade. Utom synskadade och döva skall i fortsättningen också gravt hörselskadade vara tillförsäkrade handikappersättning med minst 30 procent. Däremot har man inte i propositionen velat fastställa någon automatisk rätt till handikappersättning åt gravt rörelsehindrade. Vid prövning av rätten till handikappersättning skall för denna grupp bedömas om försäkrad i sin dagliga livsföring är i behov av mera tidskrävande hjälp av annan eller får vidkännas betydande merkostnader på grund av funktionsnedsättning. Medan den som är blind, döv eller hörselskadad alltid anses ha sådant hjälpbehov eller sådan merkostnad, skall man även i fortsättningen individuellt pröva den gravt rörelsehindrades situation.

Det är just på denna punkt som jag i ett särskilt yttrande har velat markera en annan uppfattning än den som utskottet har. Det är för mig helt ofattbart att man har kunnat göra en sådan avgränsning. Jag anser

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

att även de gravt rörelsehindrade, alltså de som har en väsentlig funktionsnedsättning i armar och ben, borde ha rätt till handikappersättning enligt generella regler. Det föreligger annars stor risk att dessa, med den utformning som förslaget har fått, inte kommer att få någon ersättning, eftersom brister i förmågan att röra sig är väldigt svåra att mäta. Detsamma gäller de merutgifter ett sådant handikapp förorsakar.

Jag vill gärna citera utskottsbetänkandet på s. 53: "Att en blind eller en gravt hörselskadad verkligen är svårt handikappad och att hans handikapp med nödvändighet föranleder vissa merutgifter ligger i sakens natur. Detsamma kan enligt utskottets mening visserligen sägas också om dem som är gravt rörelsehindrade. Med hänsyn till svårigheterna att genom en författningsmässig reglering bestämma när ett rörelsehinder skall anses så gravt att det bör ge en generell rätt till handikappersättning anser utskottet sig emellertid böra godta förslaget i propositionen att frågan om en rörelsehindrads rätt till handikappersättning bör avgöras efter prövning i varje särskilt fall."

Jag tycker att det är en underlig motivering för att avgränsa rörelsehindrade från den generella rätten till ersättning. Jag vill påstå att det absolut inte kan vara svårare att bestämma graden av ett rörelsehinder än t. ex. av en hörselskada. En person som är helt bunden till rullstol har lika stort hjälpbehov och minst lika stora merkostnader som en blind, döv eller hörselskadad – det vågar jag med bestämdhet påstå.

Att inte också de gravt rörelsehindrade får en generell rätt till handikappersättning är, som jag ser det, en stor brist i en i övrigt ganska bra reform.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte mycket förlänga debatten. Jag vill bara säga att jag mycket väl förstår de bekymmer som herr Nilsson i Kristianstad har, med den ställning han intar inom handikapprörelsen. Jag vill emellertid tillägga att hela denna proposition andas en mycket välvillig inställning till de rörelsehindrade, och jag är övertygad om att de uppmjukade regler som nu införs skall medföra att berörda myndigheter vid sin tillämpning av bestämmelserna kommer att följa andan och meningen i departementschefens uttalande i propositionen. Jag hoppas därför att herr Nilssons bekymmer skall visa sig överdrivna och att reglerna inte skall få de tråkiga följder som han befärar.

Herr talman! Låt mig, när jag nu ändå befinner mig i talarstolen, få säga att jag är mycket förvånad över att man gång på gång återkommer till frågan om ikraftträdandet och vill göra denna till en huvudfråga när vi nu skall besluta om en så här viktig reform. Jag har en känsla av att man tillgriper den bekväma metoden att förneka verkligheten för att slippa se den. Jag tycker nämligen att det finns faktaunderlag för det uppskov som föreslagits i propositionen och som utskottets majoritet har tillstyrkt.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkterna 2 och 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	314
Nej	–	20
Avstår	–	1

Punkterna 4–6

Kammarken biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarken bifallit reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	318
Nej	–	18

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Punkterna 8 och 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkterna 8 och 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 317

Nej - 18

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ringaby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 286

Nej - 50

Punkten 12

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 5 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 318
Nej – 18

Punkterna 14 och 15

Kammarén biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 6 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 198
Nej – 136

Punkten 17

Utskottets hemställan bifölls.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Punkten 18

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlsson i Vikmanshyttan begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 236

Nej – 100

Punkten 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 318

Nej – 18

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 20 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Fridolfsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 286
Nej - 49
Avstår - 1

Punkten 21

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 11 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. samt 3:o) reservation nr 10 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hagberg i Borlänge begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 21 antar reservationen nr 11 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 10 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg i Borlänge begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 93
Nej - 20
Avstår - 222

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 229
Nej - 104
Avstår - 1

Punkten 22

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Nennesholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 22 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Nennesholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 246
Nej - 87

Punkten 23

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av herrar Ringaby och Fridolfsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av herrar Ringaby och Fridolfsson.

Onsdagen den
4 december 1974

*Sänkning av den
allmänna pensions-
åldern, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ringaby begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 286
Nej - 50

Punkten 24

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 25

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 14 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. samt 3:o) reservationen nr 15 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den först-nämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarens till kontraposition i huvudvoteringen angående socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 25 antar reservationen nr 14 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 15 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 93
Nej - 20
Avstår - 222

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 25 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlsson i Vikmanshyttan begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 249

Nej – 87

§ 6 Föredrogs

Justitieutskottets betänkanden

Nr 34 i anledning av propositionen 1974:144 med förslag till lag om ändring i lagen (1969:246) om fastighetsdomstol, m. m.

Nr 35 i anledning av propositionen 1974:153 med förslag till lag om försöksverksamhet med avfattande av dom och slutligt beslut i tvistemål enligt formulär

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 7 Pension och rätt till studiestöd för elever i särskola

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 34 i anledning av motioner om omprövning av frågan om pension och rätt till studiestöd för elever i särskola.

Herr SIGNELL (s):

Herr talman! I anledning av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 34 vill jag göra några korta kommentarer.

Utskottet har i sitt betänkande behandlat motion 415, som upptar förslag om omprövning av frågan om pensioner till elever i särskola. Bakgrunden är att vi motionärer har ansett nuvarande system när det gäller pensionering av särskoleelever som mycket otillfredsställande. Vi har bl. a. framfört åsikten, att det från psykologisk-pedagogisk synpunkt är felaktigt att en ung människa skall behöva bli bedömd som ej självförsörjande innan tillräcklig grund för ett sådant bedömande kan anses föreligga.

Utskottet har avstyrkt motionen och visat en klart negativ inställning till våra tankegångar. Som stöd för sitt avslagsyrkande hänvisar utskottet till remissinstanserna. Jag vill dock gärna framhålla att utskottet har något i överkant negativt tolkat remissvaren. Jag är inte alls av samma mening som utskottet, att remissvaren är så negativa.

Riksförsäkringsverket säger i sitt remissyttrande bl. a. att verket inte har något att invända mot att man i lämpligt sammanhang utreder möjligheterna att bereda särskoleelever och annan handikappad skolungdom

stöd i annan form än förtidspension.

Statens handikappråd framhåller i sitt remissvar att det skulle vara önskvärt att hitta en stödform som inte ger unga handikappade status som pensionärer. Men man betonar också att en eventuell förändring inte får innebära någon försämring för eleverna eller deras familjer. Jag vill på ett bestämt sätt markera att på den punkten råder inga delade meningar mellan oss motionärer och handikapprådet. Vi är mycket nogga med att inga försämringar får uppkomma – vi har ju begärt en utredning för att så ej skall ske.

Inledningsvis berörde jag de psykologiska problemen. För att ytterligare understryka dessa tar jag mig friheten att citera vad FUB, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, har sagt i sin skrivelse i anledning av motionen:

”Många utvecklingsstörda som är mera medvetna och kommit åtminstone en bit på vägen mot en integrering uppfattar det som nedsättande att vara förtidspensionärer. Det kan gå så långt att de vägrar att köpa sig pensionärskort för användning i kollektiv trafik därför att de inte vill utsätta sig för besvärande frågor från trafikpersonal som drar deras rätt till sådana pensionärskort i tvivelsmål. Hellre än pension vill de ha arbete och tillräcklig lön för arbete som de utför respektive studiebidrag om de går i utbildning. Detta problem rör sålunda inte endast särskoleelever utan en stor del av alla utvecklingsstörda i åldern 16–64 år. Det skulle inte behöva kosta samhället någonting ytterligare om många av dem i stället för pension kunde få en *inkomstgaranti med annan benämning*. Det skulle exempelvis gälla mera allmänt än nu om sådana som arbetar i skyddat eller halvskyddat arbete, liksom även om flera av dem som arbetar på dagcenter. Det måste givetvis förutsättas att *huvudmännen finge ekonomisk kompensation* så att förändringen inte skulle medföra någon ökad finansiell belastning på dem. Vi är övertygade om att en sådan förändring skulle verka rehabiliteringsfrämjande.”

Jag instämmer helt i FUB:s synpunkter i detta avseende.

Tilläggas kan att jag under föregående vecka besökte ett elevhem för särskoleelever tillsammans med representanter för mitt läns handikappråd. När vi lämnade elevhemmet, upplyste föreståndaren om att samtliga de ungdomar över 16 år som vi hade träffat var pensionärer. Alla besökare uttalade sin bestörtning över rådande förhållanden. Föreståndaren tillade att samtliga elever upplevde sin situation som pensionärer som någonting mycket pinsamt.

Med den integrering som särskolan för närvarande upplever är det inte alls ovanligt att ungdomar från särskolan får samma yrkesutbildning som ungdomar från det övriga skolväsendet. Skillnaden är bara den att de som är inskrivna under omsorgslagen startar sin yrkesutbildning och formningen av sin framtid som pensionärer.

Jag beklagar verkligen utskottets kallsinnighet mot vår motion. Något yrkande kommer ej att ställas, men vi motionärer återkommer vid en annan tidpunkt med de krav som motion 415 har tagit upp, eftersom

Onsdagen den
4 december 1974

*Pension och rätt till
studiestöd för elever
i särskola*

vi är helt övertygade om att nuvarande system är orättfärdigt mot den grupp ungdomar det gäller.

Herr NILSSON i Kristianstad (s):

Herr talman! Herr Signell föreslår att man skall ersätta de nuvarande pensionsförmånerna för särskoleelever med ett statsbidrag till huvudmannen för omsorgskostnaderna. Såvitt jag kan finna har herr Signell till stor del lagt rent praktiska synpunkter på frågan, och han anser att en viss förenkling för huvudmännen bör eftersträvas. Herr Signell har i motionen pekat på att pensionsansökningsförfarandet är en betungande och besvärlig administrativ ordning för särskolorna.

Då vill jag anföra att det ju inte kan uteslutas att ett system med statsbidrag, som herr Signell eftersträvar, kan medföra administrativa problem av annan art. I vilken form det ekonomiska stödet utgår är emellertid ganska ointressant i sammanhanget. Det primära är i stället själva yrkesutbildningen och rehabiliteringen, möjligheterna att få ut eleverna i arbetslivet och göra livet så meningsfullt som möjligt för dem.

Den här frågan har varit föremål för remissbehandling, och flera instanser har ifrågasatt om just pensionen är den lämpligaste ekonomiska stödformen för särskoleeleverna. Men herr Signells direkta förslag – om en utredning med det bestämda syftet att statsbidrag skall utgå till huvudmännen och att pensionerna skall slopas – har inte biträttits av remissinstanserna. Dessa har i stället betonat angelägenheten av att den enskildes ekonomiska förhållanden inte försämrats. Det statliga stödet bör ha en utformning som uppmuntrar och gör det möjligt för föräldrarna att vårda barnen i hemmet, och det ekonomiska stödet bör kunna följa individen oberoende av var han bor.

Jag vill också referera till FUB, som mycket väl känner särskoleelevernas problem och som särskilt har pekat på att den i motionen föreslagna bidragsformen med statsbidrag i stället för pension skulle kunna öka efterfrågetrycket på institutionsvård. Det skulle ju medföra en olycklig utveckling.

Som skäl för att pensionsförmånerna inte bör utgå till särskoleelever har man i debatten anfört att det från psykologisk-pedagogisk synpunkt är otillfredsställande att en ung människa blir bedömd som icke självförsörjande innan tillräcklig grund för ett sådant bedömande kan anses föreligga. Mot detta synsätt vill jag anföra att varje människa ändå vill känna ekonomisk trygghet i varje situation och vill betrakta sig som en fri människa. Pensionen bidrar till detta.

Utskottet vill också erinra om att pension i form av sjukbidrag utgår till flertalet särskoleelever. Samma villkor gäller således för samtliga elever. Eftersom rätten till sjukbidrag är begränsad till viss tid sker det en fortlöpande omprövning då det gäller förutsättningarna för bidraget. Även förtidspension, som utgår i de fall nedsättningen av arbetsförmågan bedöms som varaktig, kan omprövas om anledning därtill finns. En person bör inte känna sig nedklassad eller för framtiden utestängd från ar-

betslivet om sjukbidrag utgår under viss tid. Jag tror det är ganska viktigt att detta framhålls från samhällets sida.

Jag vill med det anförda yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 35 i anledning av propositionen 1974:136 med förslag om viss ändring i reglerna för beräkning av arbetsgivares socialförsäkringsavgifter m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9 Förbättring av socialförsäkringssystemet, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 36 i anledning av motioner angående förbättring av socialförsäkringssystemet, m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1974:28 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1974:105 av herr Helén m. fl. (fp) vari bl. a. hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att en parlamentarisk utredning tillkallades med uppgift att undersöka möjligheterna att förbättra socialförsäkringssystemet i enlighet med vad som anförts i motionen samt att föreslå en samordning av det socialpolitiska bidragssystemet i syfte att åstadkomma en allmän socialförsäkring,

1974:409 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen beslutade att hos regeringen begära att denna i år tillsatte en parlamentarisk utredning i syfte att införa en allmän socialförsäkring,

1974:672 av herr Green m. fl. (s),

1974:686 av herr Olsson i Stockholm m. fl. (vpk) vari hemställts dels att riksdagen uttalade sig för åstadkommandet av en lagfäst obligatorisk grupplivförsäkring samt hos regeringen begärde en skyndsam prövning av förutsättningarna att med SAF och LO överenskomma om en samordning med det av dessa båda organisationer bildade Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag (AFA), dels att vid behandlingen av försäkringsbestämmelser behovet av gynnsammare kvalifikationsregler m. m. enligt i motionen anfordrad riktning beaktades, samt att förslag förelades riksdagen i denna fråga samt

1974:1297 av herr Fälldin m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde en parlamentarisk utredning om ett enhetligt grundtrygghetssystem med bredaste möjliga samordning av socialförsäkringar och socialpolitiska bidrag med sikte på en garanterad minimiinkomst samt kartläggning av dess konsekvenser för den framtida socialpolitiken och de befintliga sociala förmånerna.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande översyn av socialförsäkringssystemet att riksdagen med anledning av motionerna 1974:105, 1974:409 och 1974:1297 gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde,
2. beträffande rehabiliteringsersättning att riksdagen skulle avslå motionen 1974:28,
3. beträffande försäkringskassornas befogenheter i vad avsåg verksamheten för rehabilitering av sjuka och handikappade att riksdagen skulle avslå motionen 1974:672,
4. beträffande obligatorisk grupplivförsäkring att riksdagen skulle avslå motionen 1974:686.

Reservation hade avgivits av herr Olsson i Stockholm (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:686 i skrivelse till regeringen uttalade sig för en lagfäst obligatorisk grupplivförsäkring i enlighet med vad i motionen anförts.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Jag skall inte beröra den stora frågan som behandlas i utskottsbetänkandet, nämligen frågan om tillsättande av en parlamentarisk utredning som skulle behandla spörsmålet om ett nytt samordnat socialförsäkringssystem. Jag skall i stället ta upp en motion som kommit att behandlas i detta betänkande och som jag själv står som första namn på. Motionen gäller krav på lagfäst obligatorisk grupplivförsäkring.

Det finns många trygghetsförsäkringar som är resultatet av förhandlingar mellan parterna på arbetsmarknaden. Den viktigaste är kanske tjänstegrupplivförsäkringen, TGL, som tecknas av arbetsgivaren i Arbetsmarknadens försäkringsbolag, AFA; försäkringen kallas också allmänt för AFA-försäkringen. Från denna försäkring utgår ett engångsbelopp när dödsfall inträffar som varierar mellan 3 000 och 45 000 kronor, beroende på den försäkrades ålder och vilka efterlevande som finns. Dessutom utgår tilläggsbelopp för barn under 17 år och begravningshjälp; tilläggsbeloppet är 13 000 kronor för varje barn.

AFA-försäkringen är avtalsbunden, men samtidigt rekommenderas icke avtalsbundna arbetsgivare att teckna samma försäkring. Ett stort antal arbetsgivare inom olika näringsgrenar har inte tecknat kollektivavtal med fackförening eller har inte medlemskap i Svenska arbetsgivareföreningen. Det innebär att ett tämligen stort antal lönearbetare står utanför denna arbetsmarknadsförsäkring, denna grupplivförsäkring. Handelsanställdas förbund uppger enligt en artikel i Dagens Nyheter att det enbart i Stockholmsområdet finns omkring 2 000 arbetsgivare som inte är bundna av kollektivavtal inom förbundets verksamhetsområde. Förhållandet torde vara ungefär detsamma inom andra näringsgrenar.

Nu är det ju fackföreningarnas och fackföreningsmedlemmarnas uppgift att se till att det finns en kollektivavtalsförbindelse, ett hängavtal,

men ändå händer det många gånger att så inte är fallet. Den anställde skall alltså kontrollera att arbetsgivaren är kollektivavtalsbunden eller har tecknat frivillig grupplivförsäkring. Det har inträffat många tragiska fall där familjeförsörjare har avlidit och där det sedan har visat sig att det inte har tecknats något kollektivavtal. Det finns alltså ingen försäkring. De efterlevande har därför inte fått ut några pengar från grupplivförsäkringen.

Det är avsevärda summor som det här handlar om. I ett fall gällde det 97 000 kronor skattefritt. På Byggettans expedition har man räknat ut att AFA-försäkringen kombinerad med den nya TFY-försäkringen kan ge uppåt en kvarts miljon kronor skattefritt till de efterlevande vid inträffat dödsfall.

Man kanske kan tycka att den som arbetar åt en arbetsgivare som inte har tecknat kollektivavtal får skylla sig själv, och likaså om arbetaren inte har kontrollerat att arbetsgivaren har tecknat försäkring. Men det är ju inte arbetaren – alltså han som råkar ut för dödsfallet – som drabbas av den ekonomiska förlusten, utan det är hans efterlevande. Man kan alltså säga att det är tredje part som drabbas.

Vidare tycker jag det är groteskt, att om försäkringen skall gälla när man inte har arbete, så måste man stå till arbetsmarknadens förfogande, vilket innebär att man måste gå till arbetsförmedlingen och stämpla – och uppbära understöd om man är berättigad till det – och hela tiden vara beredd att ta erbjudet arbete. Men blir man då anvisad arbete hos en icke kollektivavtalsbunden arbetsgivare, så kan den situationen uppstå att man blir avstängd från kassan om man vägrar att arbeta där, och då är man oförsäkrad. Tar man erbjudet arbete är man också oförsäkrad. Det är där som de krav kommer in som jag rest, att försäkringen skall vara obligatorisk för alla arbetsgivare, alltså att den skall fungera på samma sätt som en trafikförsäkring och att samtliga arbetsgivare måste vara med i försäkringen. Då kan inte sådana här tragiska fall uppstå.

Jag vet också att det från visst fackförningsskåll har sagts att detta med AFA- och TFY-försäkringar är ett bra argument när man skall värva medlemmar eller när man vill hålla tummen på ögat på arbetsgivare som inte vill följa avtalet. Jag förstår den ståndpunkten och tycker att den på sätt och vis är riktig, men när det gäller grupplivförsäkringen tycker jag inte att den håller.

När jag ringde till min egen fackförningsexpedition, alltså till Byggettan, vidimerade man där genast att det är stora problem med AFA-försäkringen. Man har en mängd tragiska gränsfall, där pengar inte har utbetalats eller betalats ut först efter omständliga förhandlingar. Sålunda förekom nyligen ett fall, där en arbetslös blev deprimerad av sin sysslolöshet. Han försvann från familjen och begick självmord kort tid därefter. Då hade försäkringen slutat gälla och de efterlevande fick inga pengar.

Nu har fackförningen ett annat aktuellt fall, där en arbetslös uppbar ersättning en tid men inte lyckades få något arbete och därför tog semester

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

och avstod från arbetslöshetsersättningen. Under den tid som han då tog semester avled han, och inte heller i det fallet vill AFA betala ut några pengar, eftersom man anser att denne man inte stod till arbetsmarknadens förfogande.

Det är mycket som talar för det krav jag ställt i motionen, och det inträffar inget revolutionerande om alla arbetsgivare tvingas att vara med i en i och för sig bra försäkring. Det borde vara en rättvisesak.

Dessutom finns det snäva bestämmelser inom försäkringen som den nu är utformad. I nuläget är detta självfallet en fråga för arbetsmarknadens parter, men om man skulle bestämma sig för att göra försäkringen obligatorisk, så borde man enligt min mening också se över bestämmelserna och göra dem förmånligare för de försäkrade.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen som är fogad till utskottets betänkande.

Herr MARCUSSON (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande nr 36 behandlar ett flertal motioner som har till syfte att förbättra socialförsäkringssystemet.

Ett enigt utskott förordar att en parlamentariskt förankrad kommitté snarast tillsätts med uppgift att utreda frågan om en allmän social försäkring.

I motionen 28 av herr Hermansson m. fl. framställs förslag om att utreda tillskapandet av en ny ersättningsform kallad rehabiliteringserättning. Utskottet förutsätter att också denna fråga tas upp av den parlamentariska kommitté jag nyss nämnde.

I motionen 672 av herr Green m. fl. föreslås att försäkringskassorna ges ökat ansvar för uppsökande, utredande och bevakande funktioner och ökade befogenheter då det gäller samverkan mellan olika myndigheter i rehabilitering av sjuka och handikappade människor. Utskottet föreslår med hänvisning till den försöksverksamhet och de olika utvecklings- och utredningsarbeten som pågår att motionen avslås.

När det sedan gäller frågan om en lagfäst obligatorisk grupplivförsäkring måste jag ta några minuter i anspråk.

Herr Olsson i Stockholm antyder att den tjänstegrupplivförsäkring som är överenskommen mellan arbetsmarknadens parter har sådana brister att vi bör lagstifta om obligatorisk grupplivförsäkring. I reservationen pekar han på att ett stort antal lönearbetare står utanför försäkringen, dels på grund av att arbetsgivaren inte är skyldig att ansluta sig till försäkringen, dels på grund av att en del arbetsgivare försummar att betala premien.

Att ha ett ekonomiskt trygghetssystem måste vara en av våra främsta målsättningar. Grundskyddet ligger i de lagfästa försäkringarna, innefattande bl. a. sjukförsäkring, AFP, ATP, yrkesskadeförsäkring, osv. Dessa grundskydd har under senare år avsevärt förbättrats. Rent allmänt kan vi konstatera att det ekonomiska trygghetssystemet vi för närvarande

har i stort sett fungerar tillfredsställande.

Herr Olsson i Stockholm och jag är förbundskamrater och tillhör LO-sidan. Jag vill därför säga att jag vågar påstå att fackförbunden vill slå vakt om och bygga vidare på de försäkringar man kommit överens om avtalsvägen.

I motion 686 säger herr Olsson att det är ett stort antal arbetsgivare inom alla näringsgrenar som icke är avtalsbundna och att följaktligen de flesta av deras anställda står utanför denna arbetsmarknadsförsäkring.

Inom alla arbetsområden upprättas kollektivavtal mellan fackförbund och arbetsgivarorganisationer. Om en arbetsgivare inte är organiserad är det absolut nödvändigt att den anställde och dennes fackförening ser till att hängavtal tecknas. Det är ju inte bara TGL-försäkringen som riskeras i ett avtalslöst förhållande, utan det är betydligt mer som den anställde kan gå miste om i fråga om trygghet och annat.

Föreligger avtal gäller där TGL-försäkringen gentemot den anställde under alla förhållanden, alltså även om arbetsgivaren inte inbetalat förfallna premieavgifter.

Herr Olsson säger också att deltidсанställda har ett i många avseenden bristfälligt skydd på grund av förbehåll i försäkringsvillkoren. Men vilka försäkringar, herr Olsson – lagfästa eller avtalsenliga – finns det som inte har regler som kan begränsa ersättningsrätten? Tag exempelvis ATP när det gäller deltidсарbetande!

Huvudförutsättningen för att TGL-försäkringen skall gälla deltidсарbetande är att man arbetar 16 timmar i veckan. Men redan vid arbete 12 timmar i veckan – alltså ca 2 timmars arbete per dag – gäller försäkringen i begränsad omfattning.

Jag förstår inte riktigt vad motionärerna egentligen syftar till. Menar man att alla skall omfattas av en grupplivförsäkring av denna typ – alltså även företagare, hemarbetande m. fl.? Då blir väl nästa krav att övriga arbetsmarknadsförsäkringar också skall lagfästas. Menar motionärerna vidare att en lagfäst försäkring skall gälla för strängt taget alla tänkbara situationer – således utan att det beaktas om man arbetar under viss kortare tid, hur man arbetar eller hos vem?

För dem av kammarens ledamöter som inte känner till de avtalsfästa försäkringarna som överenskommits mellan LO och SAF skall jag här räkna upp dem. AFA-försäkringen innehåller förutom TGL – således den försäkring som vi nu debatterar – också AGB, alltså regler om utbetalning av avgångsbidrag. AMF innehåller dels AGS, avtalsgrupps-sjukförsäkring, dels STP, särskild tilläggspension, dels – gällande från den 1 september i år – TFY, trygghetsförsäkringen.

Herr Olsson tog vissa exempel, och jag skall också ta ett exempel på vad dessa avtalsfästa försäkringar kan betyda. Jag vill relatera ett nyligen inträffat dödsfall, där den avlidne efterlämnade änka och fyra barn. Till de efterlevande utbetalades från AFA 97 000 kronor – det är samma summa som i herr Olssons exempel i motionen – och från TFY 143 000 kronor. Eftersom den avlidne var medlem i Byggnadsarbetarc-

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

förbundet, utbetalades från där gällande avtalsförsäkring 7 000 kronor, sammanlagt alltså 247 000 kronor. Detta fall påminner mycket om det exempel som herr Olsson nämnde, där det rörde sig om en kvarts miljon kronor, men jag har räknat ut att om de fyra barnen hade varit tillräckligt små skulle det i det här fallet ha kunnat röra sig om ett belopp på 320 000 kronor.

Nej, herr Olsson, låt arbetsmarknadens parter komplettera de lagfästa försäkringarna såsom de hittills gjort.

Utskottet säger i sitt betänkande att eventuellt förekommande brister i försäkringarna kan förutsättas bli uppmärksammade i förhandlingsarbetet mellan arbetsgivar- och arbetstagarparterna.

I kommande avtalsrörelser ställer också LO krav på förbättringar beträffande såväl beloppen som villkoren i övrigt. Bl. a. gäller detta reglerna för deltids- och korttidsanställda.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 36.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Herr Marcusson sade att han inte förstår vad motionärerna menar. Detta framskyttade onekligen också i hans anförande.

Det är emellertid inte särskilt invecklat. Det står ju klart i att-satserna att vi vill att den här försäkringen skall bli obligatorisk, dvs. att alla arbetsgivare måste ansluta sig till den, på samma sätt som när det gäller en trafikförsäkring, för att ta ett exempel. Detta är vad vi vill. Sedan säger vi – i andra steget – att på samma sätt som alla måste betala ATP-avgift och arbetsgivaravgift skall arbetsgivare tvingas vara med i den här försäkringen. I det andra steget skulle man förbättra förmånerna. Här finns nämligen stora problem, vilket herr Marcusson borde känna till. De upplysningar som jag har fått från fackligt håll, främst från min egen fackförening, visar att det är oerhört stora problem med denna försäkring. Först och främst omfattar den inte alla. Om någon av arbetsförmedlingen blir anvisad anställning hos en icke kollektivavtalsbunden arbetsgivare blir han oförsäkrad hur han än bär sig åt. Om han vägrar ta arbetet kan han avstängas från kassan, och tar han jobbet är han också utan försäkringsskydd. Det finns flera sådana fall från Byggettan.

Sedan säger herr Marcusson med viss emfas att det gäller att slå vakt om avtalsförsäkringarna och att det är fackföreningsrörelsen som har fått fram dem, och han antyder att vårt förslag skulle innebära en inblandning från statsmakternas sida. Det handlar inte om det. Här kan man ha den i andra sammanhang så omskrutna facklig-politiska samverkan. Där arbetsmarknadens parter har förhandlat fram en försäkringsform kunde den politiska grenen träda till och göra försäkringsformen obligatorisk.

Beträffande de andra frågorna som herr Marcusson ställde – om det inte skulle finnas några begränsningar och om bestämmelserna skulle omfatta alla – står det i motionen att försäkringen bör omfatta alla som

arbetar. De begränsningar som nu finns – att man är anställd och har ett arbete – skall kvarstå. Frågan om hela svenska folket skall ha en grupplivförsäkring är kanske också angelägen, men detta har vi inte motionerat om ännu.

Herr MARCUSSON (s):

Herr talman! Herr Olsson i Stockholm säger att man måste stå till arbetsmarknadens förfogande. Man är alltså arbetslös, går och stämplar och får ersättning. Vill man inte ta ett arbete som man blir anvisad därför att det inte finns något avtal på den arbetsplatsen, är det naturligtvis något fel på arbetsplatsen. Men då måste det ligga i medlemmens och fackföreningens intresse att få ett avtal tecknat. Som jag sade tidigare är det mycket annan trygghet som man går miste om om man inte arbetar under gällande avtal.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Självklart ligger det i medlemmens och fackföreningens intresse att få ett avtal tecknat. Men det är inte de själva som kan bestämma det. Om arbetsgivaren vägrar att teckna avtal kan han göra det och ändå få folk anvisat från arbetsförmedlingen. Det är dessa människor som sedan kan bli avstängda från den här försäkringsformen.

Herr MARCUSSON (s):

Herr talman! Om en arbetssökande inte vill ta ett arbete som arbetsförmedlingen har anvisat därför att arbetsgivaren inte tecknat avtal, kan man tvinga arbetsgivaren att göra det. Herr Olsson känner säkerligen också till att om arbetsgivaren vägrar att teckna avtal, så förklarar man den arbetsplatsen i blockad. Man är dessutom inte skyldig att arbeta utan avtal.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 36 punkten 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Olsson i Stockholm.

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

Nr 134

Onsdagen den
4 december 1974

*Förbättring av
socialförsäkrings-
systemet, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 303

Nej – 19

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta dels behandlingen av på föredragningslistan återstående två gånger bordlagda ärenden till morgondagens sammanträde, dels besvarandet av på föredragningslistan upptagna enkla frågor och interpellationer till kl. 19.30.

§ 10 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställts, nämligen av

Nr 391 Herr *Sellgren* (fp) till herr jordbruksministern angående besiktningssavgiften vid renslakt:

Vill jordbruksministern redogöra för skälen till att besiktningssavgiften vid renslakt höjts från kr. 3:50 till kr. 5:50 per slaktad ren från den 1 december 1974?

Nr 392 Herr *Andersson* i Nybro (c) till herr handelsministern angående nedläggningen av bensinförsäljningsställen i glesbygder:

Vilka snabba, konkreta initiativ avser statsrådet att ta för att motverka den fortsatta snabba nedläggning av bensinförsäljningsställen i främst landets glesbygder som blir följderna av vissa större bensinbolags planer och vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att stärka denna service för glesbygdsbefolkningen?

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 18.10.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert